

Міністерство освіти і науки України
Департамент науки і освіти Харківської обласної державної адміністрації
Рада молодих учених при Міністерстві освіти і науки України
Український державний центр міжнародної освіти
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди
МБФ «Міжнародний фонд досліджень освітньої політики»
Факультет ArtesLiberales Варшавського університету
Громадська організація «Інноваційний університет»

Збірник матеріалів
Міжнародного науково-практичного семінару

ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ:
ЄВРОПЕЙСЬКИЙ КОНТЕКСТ І ВІТЧИЗНЯНІ ПРАКТИКИ

28–29 жовтня 2021 року

Харків 2021

«Інтернаціоналізація вищої освіти в Україні: європейський контекст і вітчизняні практики»: [Текст]: Зб. матер. міжнар. наук.-практ. семінару (Харків, 28-29 жовтня 2021 р.) / Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди. – Харків, 2021. – 140 с.

У збірнику представлені статті, присвячені аналізу кращих європейських та вітчизняних практик здійснення інтернаціоналізації вищої освіти в Україні. Авторами запропоновані матеріали за такими напрямками: визначення шляхів і напрямів інтернаціоналізації Української освіти і науки; дослідження ролі міжнародної діяльності та співробітництва у майбутньому України; аналіз досвіду реалізації програм міжнародної освіти в українських університетах; ознайомлення із специфікою роботи міжкультурних та освітніх центрів.

Для науковців, науково-педагогічних працівників, аспірантів, студентів вищих навчальних закладів та широкого кола читачів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ: професор, ректор ХНПУ імені Г. С. Сковороди **Ю. Бойчук**; професор, Президент Міжнародного фонду досліджень освітньої політики **Т. Фініков**; доцентка, директорка державного підприємства «Український державний центр міжнародної освіти» **О. Шаповалова**; професор, декан факультету ArtesLiberales Варшавського університету **Р. Сухарський**; професор, професор факультету міжнародних відносин та політичних наук Ягеллонського університету **Б. Шляхта**; професорка, голова Ради молодих учених при Міністерстві освіти і науки України **О. Ващук**; професорка, проректорка з наукової, інноваційної і міжнародної діяльності ХНПУ імені Г. С. Сковороди **С. Бережна**; професор, директор інституту інформатизації освіти ХНПУ імені Г. С. Сковороди **А. Прокопенко**; професорка, завідувачка центру міжнародної, інноваційної і проєктної діяльності ХНПУ імені Г. С. Сковороди **А. Крапівник**; професорка, завідувачка кафедри математики ХНПУ імені Г. С. Сковороди **О. Жерновникова**; професорка, завідувачка кафедри прикладної лінгвістики Волинського національного університету імені Лесі Українки **І. Біскуб**; професорка, декан геолого-географічного факультету Одеського національного університету імені І. І. Мечникова **В. Яворська**; доцентка, директорка навчально-наукового інституту розвитку академічного потенціалу Донецького національного університету імені Василя Стуса **А. Осмоловська**.

Рекомендовано до друку Вченою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди (протокол №11 від 22 листопада 2021 року).

© Колектив авторів, 2021

ЗМІСТ

ВСТУПНЕ СЛОВО

Ю. Д. Бойчук, Т. В. Фініков 7

СЕКЦІЯ 1. ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ОСВІТИ І НАУКИ: ВИКЛИКИ І ПЕРСПЕКТИВИ 11

А. О. Осмолівська

ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ЗВО ТА КРАЩІ ПРАКТИКИ ЇЇ ВПРОВАДЖЕННЯ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ЗДОБУВАЧІВ ДРУГОГО І ТРЕТЬОГО РІВНІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ 11

І. П. Біскуб

УКРАЇНСЬКИЙ ВИКЛАДАЧ ЗАКОРДОНОМ І ВДОМА: ТРАНСФЕР ДОСВІДУ, НАБУТОГО В ЄВРОПЕЙСЬКИХ УНІВЕРСИТЕТАХ 15

С. Я. Касян

РОЛЬ МІЖДИСЦИПЛІНАРНИХ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ В ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ОСВІТИ І НАУКИ В УКРАЇНІ 20

О. П. Миколенко

ДОСВІД ПРОВЕДЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ ЛІТНЬОЇ ШКОЛИ-ХАКАТОНУ В КАРАЗІНСЬКОМУ УНІВЕРСИТЕТІ 25

О. П. Ващук

ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАУКИ: ПЕРСПЕКТИВИ .. 27

О. А. Краєвська

ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ ВДОМА – ПРАКТИКА РОЗВИТКУ ІНСТИТУЦІОНАЛЬНОЇ СПРОМОЖНОСТІ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОГРАМ МІЖНАРОДНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНСЬКИХ УНІВЕРСИТЕТАХ 29

В. І. Меньйло

ПІДГОТОВКА ДОКТОРІВ ФІЛОСОФІЇ:
ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД І ВІТЧИЗНЯНІ ПРАКТИКИ 35

S. V. Berezhna, G. O. Krapivnyk

THE ROLE OF INTERNATIONALIZATION IN EDUCATION QUALITY CONTINUOUS IMPROVEMENT.....	40
--	----

С. К. Василик, К. Р. Немашко, А. І. Маракушин, А. С. Сорокіна

МАГІСТЕРСЬКА ПРОГРАМА 2Д З ВИЩОЮ ШКОЛОЮ УПРАВЛІННЯ ОХОРОНОЮ ПРАЦІ В КАТОВІЦЕ: ПЕРЕВАГИ Й ОСОБЛИВОСТІ.....	43
---	----

С. М. Тодорова, М. Р. Мардар

ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ УНІВЕРСИТЕТУ	47
---	----

М. О. Соколов, Ю. Г. Косенко

РОЗВИТОК МОВНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ІНОЗЕМНИХ СЛУХАЧІВ ПІДГОТОВЧОГО ВІДДІЛЕННЯ В КОНТЕКСТІ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ОСВІТИ.....	51
--	----

В. Поліщук, Л. Буря, Л. Богиня, І. Шкурупій

РЕАЛІЗАЦІЯ ОКРЕМИХ НАПРЯМІВ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ	55
---	----

Н. О. Пономарьова

ІННОВАЦІЇ У ПРОФОРІЄНТАЦІЙНІЙ РОБОТІ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ДОСВІД І ПЕРСПЕКТИВИ	60
---	----

Т. О. Лещенко, В. Г. Юфименко, О. М. Шевченко, М. М. Жовнір

ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ІНОЗЕМНИМИ ЗДОБУВАЧАМИ ВИЩОЇ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ: ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ, ВИКЛИКИ І ПЕРСПЕКТИВИ.....	66
---	----

В. В. Заїчко

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МОВНОЇ ПОЛІТИКИ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ ЗДОБУВАЧІВ	72
--	----

**СЕКЦІЯ 2. РОЛЬ МІЖНАРОДНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА
СПІВРОБІТНИЦТВА У МАЙБУТНЬОМУ УКРАЇНИ 79**

М. П. Васильєва

ПАРТНЕРСЬКА ВЗАЄМОДІЯ З МІЖНАРОДНИМИ
СОЦІАЛЬНИМИ ІНСТИТУЦІЯМИ В ПІДГОТОВЦІ
ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ ГАЛУЗІ В УКРАЇНІ 79

О. С. Воронкова, М. Б. Щербинина, Т. М. Шевченко

ОРГАНІЗАЦІЯ МЕДІА-СЕРЕДОВИЩА ДЛЯ
ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ТА ПІДВИЩЕННЯ
КВАЛІФІКАЦІЇ МЕДИЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ 83

Л. П. Ткаченко

РОЛЬ МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ У РЕАЛІЗАЦІЇ
КОНЦЕПЦІЇ НОВА УКРАЇНСЬКА ШКОЛА 86

Н. В. Григоренко

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ПЕДАГОГІЧНОГО
ПЕРСОНАЛУ ДО РОБОТИ В ІНКЛЮЗИВНОМУ
СЕРЕДОВИЩІ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ ЯПОНІЇ 88

**СЕКЦІЯ 3. ДОСВІД РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОГРАМ МІЖНАРОДНОЇ
ОСВІТИ В УКРАЇНСЬКИХ УНІВЕРСИТЕТАХ 93**

О. А. Жерновникова, І. І. Доброскок, Я. В. Цись

МАТЕМАТИЧНА ГРАМОТНІСТЬ – СУЧАСНИЙ ОРІЄНТИР
РОЗВИТКУ ОСВІТИ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ МІЖНАРОДНОГО
ДОСЛІДЖЕННЯ PISA (ДОСВІД ХАРКІВСЬКОГО
НАЦІОНАЛЬНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ І
МЕНІ Г. С. СКОВОРОДИ ТА УНІВЕРСИТЕТУ
ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ В ПЕРЕЯСЛАВІ) 93

Л. Є. Перетяга, О. А. Міщенко, О. Л. Самарська, В. В. Гур'єва

З ДОСВІДУ УЧАСТІ У МІЖНАРОДНОМУ ПРОЕКТІ «МИСТЕЦТВО
В ДІЇ. АРТ-ТЕРАПІЯ В ПРАКТИЦІ ПОЛЬСЬКИХ СПЕЦІАЛІСТІВ» 99

N. V. Iukhno

PECULIARITIES OF FORMATION OF FOREIGN LANGUAGE COMMUNICATIVE COMPETENCE OF MEDICAL STUDENTS IN THE CONDITIONS OF BLENDED LEARNING	105
---	-----

B. B. Різник, А. В. Опольська, Л. В. Басюк

ВНУТРІШНЄ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА ОЦІНКА ЯКОСТІ ОСВІТИ В УНІВЕРСИТЕТСЬКОМУ СЕРЕДОВИЩІ В КОНТЕКСТІ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ	111
--	-----

СЕКЦІЯ 4. МІЖКУЛЬТУРНІ ТА ОСВІТНІ ЦЕНТРИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПОБУДОВИ СТАЛОГО ПАРТНЕРСТВА	116
--	------------

О. М. Білик, А. О. Борисова

ЦЕНТР МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ ТА СОЦІАЛЬНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ ЯК ЗАСІБ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	116
---	-----

Т. В. Паньок, Т. В. Канделакі, Д. О. Бреславець, Л. О. Глушич

ДОСВІД АМЕРИКАНСЬКОЇ МОДЕЛІ НАВЧАННЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ МЕТОДАМИ ІЗО-ТЕРАПІЇ.....	122
--	-----

І. А. Бикова, О. А. Коваленко

РОЛЬ МІЖКУЛЬТУРНИХ ЦЕНТРІВ У ПІДВИЩЕННІ ЛІНГВОКУЛЬТУРОЗНАВЧОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ФІЛОЛОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ	127
---	-----

Т. В. Паньок, Дай Чжен, Цзю Дутін

КОМПЛЕКСНИЙ ПІДХІД У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ДИЗАЙНЕРІВ У КНР: НАЦІОНАЛЬНІ ТРАДИЦІЇ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ВИКЛАДАННЯ	132
--	-----

А. Г. Бовтрук, І. А. Сліпухіна, С. М. Меньяйлов, Н. В. Куриленко

ТЕХНОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ НАВЧАННЯ ФІЗИКИ У КОНТЕКСТІ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	139
---	-----

ВСТУПНЕ СЛОВО

Провідним трендом, визначальним у розвитку інтеграційних процесів на глобальному рівні, нині є інтернаціоналізація вищої освіти. До неї долучаються заклади вищої освіти, інші освітні організації та наукові установи, що уможлиблює створення сприятливих умов для досягнення високих результатів у розвитку кожної країни. Інтернаціоналізація вищої освіти розглядається як процес систематичної інтеграції міжнародної складової в діяльність ЗВО за всіма пріоритетними напрямками.

Основними завданнями інтернаціоналізації вбачається збереження фундаментальних позицій та прагнення до перспективного розвитку навчального закладу в системі національної освіти України. Університет, який успішно долучився до процесу інтернаціоналізації, визначається за певними чинниками. Імператив і стратегія інтернаціоналізації пов'язані із загальною місією та цінностями університету, що вирізняється науково-педагогічним складом і допоміжним персоналом університету на всіх рівнях управління – від кафедр до управлінських структур університету та зовнішніх стейкхолдерів. Важливість і релевантність інтернаціоналізації відображаються в ключових політичних документах і стратегіях університету, інкорпоровуються в процес планування й реалізуються шляхом принципів лінійного управління всіма академічними та корпоративними службами, про результати діяльності яких доповідається щорічно поданням звітів до МОН України. Обов'язковою є присутність різноманітної й мультикультурної спільноти здобувачів освіти, активно залучених у життя університетського кампуса, у результаті чого підвищується рівень розвитку та збагачення корпоративної культури університету. Значущим чинником є створення служби позааудиторної підтримки іноземних здобувачів освіти, основне завдання якої – допомога в адаптації іноземних студентів у новій країні, а також просування і сприяння інтернаціоналізації не лише зарубіжних, а й українських студентів. Провідну

роль відіграє налагодження міжнародних зв'язків, які забезпечують можливості для інтеграції в глобальний простір студентів і викладачів шляхом обмінів або реалізації спільних програм. Важливим аспектом є наявність в університеті необхідних ресурсів для реалізації стратегії інтернаціоналізації та забезпечення виконання зобов'язань у межах інтегрованої інтернаціоналізації.

Останнім часом інтернаціоналізація вищої освіти дедалі частіше характеризується новими тенденціями: посиленням конкуренції на міжнародному ринку освітніх послуг; розвитком міжнародної системи акредитації як інструменту забезпечення якості освіти та вдосконалення міжнародної системи акредитації міжнародної мобільності; посиленням автономії й незалежності ЗВО від державного регулювання; розвитком навчання впродовж усього життя і створення можливостей для неперервного навчання (Lifelong Learning).

Сковородинівський університет активно реалізує стратегічну лінію інтернаціоналізації, має певний досвід та відкритий до співпраці.

***Юрій Бойчук,
Ректор ХНПУ імені Г.С. Сковороди***

Запропонована вашій увазі збірка є підсумком Міжнародного науково-практичного семінару «Інтернаціоналізація вищої освіти в Україні: європейський контекст і вітчизняні практики», що відбувся наприкінці жовтня 2021 року в Харківському національному педагогічному університеті імені Г.С.Сковороди. Його проведення в момент під'йому наступної хвилі пандемії COVID-19 стало яскравим підтвердженням того, що для чималої частини українських університетів різних спеціалізацій, масштабів, регіонів розташування прагнення вийти за межі досвіду національної освітньої системи, розвиток своєї здатності сприймати, використовувати, адаптувати освітньо-наукові та поведінкові моделі інших національних освітніх культур вже дійсно є імперативом.

Програма семінару і, відповідно, зміст книжки показує, як багатьма академічними спільнотами швидко долається спрощена уява, що зводить програму інтернаціоналізації вітчизняних ЗВО до стимулювання приходу в український заклад вищої освіти певної кількості іноземних студентів і включення його українських студентів та викладачів у програми міжнародної мобільності. Той спектр доповідей, тези яких представлені, засвідчив, що в наших університетах все більшого розповсюдження знаходять практики побудови функціональних стратегій інтернаціоналізації, розуміння того, в який спосіб може бути використаний вдома досвід, набутий українським викладачем і дослідником за кордоном, як потрібно розбудовувати свою інституціональну спроможність до реалізації програм міжнародної освіти, що варто впроваджувати при розгортанні програм спільної діяльності на третьому рівні вищої освіти.

Спектр дискусії дозволив зробити предметом обговорення такі відмінні речі, як розвиток мовних компетентностей іноземних здобувачів при використанні української мови як мови навчання, мовного й професійного потенціалу вітчизняних студентів в процесі навчання англійською мовою, вдосконалення математичної грамотності за результатами міжнародного дослідження PISA, оволодіння методиками арт-терапії і організації медіа-середовища для дистанційного навчання. Окрасою семінару стала низка

доповідей, що познайомили його учасників з такими мало відомими у вітчизняному освітньому середовищі практиками, як особливості підготовки педагогічного персоналу до роботи в інклюзивному середовищі японських закладів освіти, американські моделі навчання дітей з особливими потребами методами ізо-терапії, поєднання національних традицій та європейських технологій викладання в підготовці майбутніх дизайнерів в Китайській Народній Республіці.

Всілякого заохочення заслуговує інтерес організаторів семінару до пошуку інституційних інструментів підтримки формування нової системи взаємовідносин навчальних закладів зі світом, таких як центри міжкультурної комунікації та соціальної інтеграції іноземних студентів, розвиток різноманітних структур підтримки міжнародної наукової і освітньої активності, створених в рамках міжнародних освітніх проектів, мовно-культурних інститутів, підтриманих програмами відповідних держав.

На завершення вартує відзначити, що проведення заходів, подібних згаданому вище семінару, ідея яких не була «запропонована» зверху, а народилася в самій академічній спільноті, знайшла швидку підтримку у багатьох її представників, що не належали до числа ініціаторів, формує певне середовище, соціальний простір, в якому студент, дослідник-початківець вже в молодому віці потрапляє в поле міжнародної взаємодії, культурного обміну, отримання раннього персонального міжнародного досвіду, позитивного бачення і вміння діяти в інтернаціональних робочих командах та мережевих структурах. Для зрілої ж частини нашої освітньої спільноти такі заходи стають школою інтеграції вітчизняного в світове освітнє поле, подолання стереотипів надмірної специфічності локального освітнього контексту, опанування методологій, технологій, етики, професійних стандартів сучасної освітньо-наукової діяльності.

Тарас Фініков,

Президент Міжнародного фонду досліджень освітньої політики

СЕКЦІЯ 1
ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ОСВІТИ І НАУКИ:
ВИКЛИКИ І ПЕРСПЕКТИВИ

УДК 378.091.014.53(043)

А. О. Осмоловська

a.osmolovska@donnu.edu.ua

*Донецький національний університет імені Василя Стуса,
м. Вінниця, Україна*

**ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ЗВО
ТА КРАЩІ ПРАКТИКИ ЇЇ ВПРОВАДЖЕННЯ ПРИ ПІДГОТОВЦІ
ЗДОБУВАЧІВ ДРУГОГО І ТРЕТЬОГО РІВНІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

Політика в сфері вищої освіти є складовою загальнодержавної стратегії розвитку кожної країни, індикатором її світоглядних позицій та показником реалізації принципу співробітництва між державами з метою збереження власних традицій і участі в світових інтеграційних процесах. У сучасних умовах відбувається інтеграція України до європейського освітнього та дослідницького простору. Це багаторічний та поетапний процес, який супроводжується як позитивними досягненнями, так і певними проблемами. Якість науково-технічного та освітнього потенціалу України не завжди відповідає європейським стандартам, оскільки довгий період часу в Україні бракувало реальної кооперації університетів з іноземними партнерами. Проте сьогодні інтернаціоналізація стає одним з найголовніших пріоритетів закладів вищої освіти. Механізмам та практикам інтернаціоналізації вищої освіти присвячено багато робіт закордонних авторів – Bedenlier S., Buckner E., Qiang Z., Knight J., Huang F., Zapp M., Lerch J. та ін. Питання інтеграції закладів вищої освіти (далі – ЗВО) до світового освітнього простору, стратегічний розвиток

університетів досліджують українські науковці Квіт С., Фініков Т., Рашкевич Ю., Нагорняк Т., Шаповалова О., Гринькевич О. та ін.

За сучасних умов якості освіти та її забезпечення не може бути самоціллю, виконання ключових показників ефективності (КРІ) ще не є результатом, а наявність стратегії – не є показником успішності. Мета має бути більш широкою та всеохоплюючою – інтеграція ЗВО в міжнародні мережі задля розвитку академічного потенціалу, задля формування тих знань, умінь та навичок у здобувачів, що будуть корисними для їх самореалізації, задля проведення фундаментальних наукових досліджень на користь суспільства. Розробка стратегій розвитку ЗВО [1] стає ключовим етапом на шляху формування його потенціалу. Однією з функціональних стратегій конкурентоспроможного ЗВО в рамках загальної стратегії розвитку має бути стратегія його інтернаціоналізації. Першими кроками у розробці успішної стратегії мають стати: здійснення загального SWOT-аналізу діяльності університету; проведення стратегічних сесій з метою напрацювання завдань стратегії із залученням усіх категорій учасників освітнього процесу; проведення опитувань здобувачів, викладачів і співробітників щодо перспективних напрямів міжнародної діяльності, особистих викликів та персональних можливостей.

З 2016 по 2018 рр. Донецьким національним університетом імені Василя Стуса (далі – ДонНУ імені Василя Стуса) за підтримки Британської Ради було реалізовано проєкт «Інтернаціоналізація вищої освіти від Британської ради в Україні» спільно з Університетом Кардіфф Метрополітан. Метою цього проєкту були розробка стратегії інтернаціоналізації; вдосконалення системи управління міжнародними службами; активізація міжнародної діяльності університету. З використанням найкращих практик стратегічного планування британських університетів у 2017 році було прийнято функціональну стратегію інтернаціоналізації Університету до 2025 року [2] відповідно до загальної стратегії розвитку ДонНУ імені Василя Стуса. Метою стратегії є досягнення

високої міжнародної конкурентоспроможності Університету шляхом його широкої інтеграції до світового освітньо-наукового та культурного простору.

Стратегія інтернаціоналізації ДонНУ імені Василя Стуса включає в себе: 1) визначення вимірюваних індикаторів реалізації функціональної стратегії; 2) задачі, втілення яких сприятиме досягненню поставленої мети; 3) конкретні етапи та заходи в рамках реалізації стратегії.

Важливим механізмом реалізації стратегії інтернаціоналізації є розробка дорожніх карт імплементації цих угод на рівні факультетів, що сприяє підвищенню ефективності імплементації укладених міжнародних угод про взаєморозуміння і співробітництво з іноземними партнерами факультетами Університету. Такі дорожні карти розроблюються за підтримки міжнародних служб Університету та затверджуються Радою з якості вищої освіти ДонНУ імені Василя Стуса.

Серед основних можливостей у сфері інтернаціоналізації для здобувачів другого (освітнього) та третього (освітньо-наукового) рівні вищої освіти ДонНУ імені Василя Стуса слід виокремити наступні:

- програма Еразмус+ KA107 (партнерські ЗВО з Болгарії, Польщі, Іспанії, Литви, Сербії, Греції, Франції, Угорщини, Великобританії та інші);
- безкоштовне семестрове навчання магістрів та аспірантів в іноземних ЗВО в рамках двосторонніх угод про співпрацю (Польща, Литва, ;
- запрошення іноземних лекторів-візитерів (у рамках програм Fulbright, DAAD, а також практиків з європейських підприємств, аналітичних центрів тощо);
- залучення іноземних викладачів на умовах трудового договору в освітній процес та наукову діяльність, включаючи подвійне наукове керівництво магістрами та аспірантами (Польща, Німеччина, Литва);
- формуванні індивідуальної траєкторії навчання здобувача, що включає дисципліни, які викладаються іноземними мовами (іноземна мова викладача-дослідника, модуль «Academic Writing» в рамках дисципліни «Методологія та

організація наукових досліджень», розширення індивідуальної траєкторії за рахунок вибору англomовних дисциплін з різних освітніх програм).

Важливим для українських ЗВО, проте ще достатньо складним в реалізації, є впровадження програм подвійних дипломів з провідними університетами світу. ДонНУ імені Василя Стуса реалізує такі магістерські програми з Університетом Вітовта Великого (м. Каунас, Литва): Біологія / Молекулярна біологія (програма в галузі молекулярної біології та біотехнології); Екологія та охорона навколишнього середовища/Екологічна наука (програма в галузі екологічного менеджменту); а також з Господарською Академією ім. Д. А. Ценова (м. Свіштов, Болгарія) – Міжнародний фінансовий менеджмент.

Ще одним пріоритетним напрямком при підготовці здобувачів другого і третього рівнів вищої освіти в розрізі інтернаціоналізації має стати втілення концепції «навчання через дослідження». Університет забезпечує можливості для долучення здобувачів освіти до міжнародної академічної спільноти за спеціальністю, зокрема через виступи на конференціях, навчання в літніх школах, участь у семінарах, дослідницьких проєктах тощо. Результати їх наукової діяльності публікуються в міжнародних наукових виданнях і мають перспективи практичної реалізації. Університет всебічно сприяє залученню здобувачів освіти до дослідницької діяльності, в тому числі за напрямками міжнародної співпраці, а також впроваджує практики наукового менторства, що реалізується у тісній кооперації здобувачів усіх рівнів вищої освіти під наставництвом наукового керівника. Крім того, паралельно з навчанням та проведенням дослідження, аспіранти можуть реалізовувати свій потенціал, працюючи та займаючись практичною діяльністю у міжнародних установах (Європейський парламент, Рада Європи, UNICEF).

Слід пам'ятати, що успішною буде та стратегія ЗВО, що не просто адаптує заклад до сучасних викликів, а несе в собі місію – формування особистості-професіонала, інтелектуальної, інформованої, інноваційної, самоідентифікованої

та інтегрованої у суспільство [1], до втілення якої долучені всі учасники освітнього процесу, кожен з яких розуміє свою роль і значення.

Список використаних джерел:

1. Стратегія розвитку Донецького національного університету імені Василя Стуса 2017-2025 рр. *Донецький національний університет імені Василя Стуса*. URL: <https://www.donnu.edu.ua/uk/strategiya/> (дата звернення: 20.10.2021).

2. Функціональна стратегія інтернаціоналізації Донецького національного університету імені Василя Стуса. *Донецький національний університет імені Василя Стуса*. URL: <https://www.donnu.edu.ua/uk/strategiya-internatsionalizatsiyi/#1558613748232-30e6faf7-7cab> (дата звернення: 20.10.2021).

УДК 378.011.3-051(=161.2):[005.963+001.92

І. П. Біскуб

ibiskub@vnu.edu.ua

Волинський національний університет імені Лесі Українки,

м. Луцьк, Україна

**УКРАЇНСЬКИЙ ВИКЛАДАЧ ЗАКОРДОНОМ І ВДОМА:
ТРАНСФЕР ДОСВІДУ, НАБУТОГО В ЄВРОПЕЙСЬКИХ
УНІВЕРСИТЕТАХ**

Академічні контакти України та Польщі мають давні традиції. Запрошення науковців обох країн до паралельного викладання стало невід’ємною частиною академічного життя закладів вищої освіти, а для викладачів – можливістю професійного зростання, формою отримання нового досвіду та встановлення професійних та наукових контактів.

Варто відзначити, що донедавна працевлаштування українських викладачів в університетах та вищих професійних школах Польщі було простішим, аніж відповідне залучення польських професорів до викладання в Україні. Ситуація кардинально змінилась із прийняттям нового Закону про Вищу освіту, який відкрив перспективи офіційного викладання науковцям із країн Європи та світу.

Активізація академічного обміну вимагає від викладачів обох країн інтегрування особистого досвіду в обидва освітні середовища та постійного обміну навчальною, науковою та методичною діяльністю. Для цього важливо здійснювати постійний моніторинг освітнього середовища.

Під час працевлаштування на посаду доцента та професора у польських закладах вищої освіти автоматично визнаються дипломи кандидатів та докторів наук, отримані в Україні до 2005 року. Викладачі, що мають такі дипломи, допускаються до конкурсного відбору автоматично. Якщо ж дисертацію було захищено після 2005 року, кандидат повинен пройти процедуру нострифікації диплому, яка за нагадує захист дисертації в Україні із розглядом рецензій на монографії, відгуків про рукопис дисертації та відповідною фаховою дискусією. Право нострифікації дипломів має обмежена кількість університетів Польщі.

Окремим аспектом подвійної викладацької діяльності є підготовка навчальної документації, зокрема силабусів до навчальних дисциплін. Українські університети перейшли на підготовку силабусів у 2019-2020 навчальних роках, у той час як польські заклади вищої освіти вже мали достатній досвід розробки силабусів. Так, наприклад, силабуси для спеціальностей «Англійська філологія» та «Американістика» у Вищій професійній школі м. Хелм (р-ка Польща) є двомовними і передбачають польські та англійські назви змістових модулів і тем.

Цікаво зауважити, що у польських ЗВО існує фіксований розподіл аудиторних годин у межах кредитів ECTS – 15, 30, 45 або 60 годин залежно від кількості кредитів, виділених на навчальну дисципліну [2]. Ці цифри обраховуються у

навантаженні викладача і дають змогу встановити фіксовану кількість годин для кожної викладацької посади (120, 240, 360 годин залежно від посади), що значно спрощує процес формування навантаження кожного викладача.

У таблиці 1 наведено фрагмент силабусу – приклад розподілу аудиторних годин, годин онлайн навчання, консультацій, індивідуальної роботи студента та індивідуальної роботи з використанням онлайн навчання для навчального курсу обсягом 2 кредити ECTS (60 годин) [2] (див. табл.1).

Таблиця 1.

Розподіл годин у межах 2 кредитів ECTS

Obciążenie pracą studenta				
Forma aktywności	Średnia liczba godzin na realizowanie aktywności			
	stacjonarne	niestacjonarne	w tym praktyczne	
			stacjonarne	niestacjonarne
Godziny kontaktowe z wykładowcą, realizowane w formie zajęć dydaktycznych – łączna liczba godzin w semestrze	15	9	15	9
Godziny kontaktowe z wykładowcą, realizowane w formie zajęć e-learningowych – łączna liczba godzin w semestrze	–	–	–	–
Godziny kontaktowe z wykładowcą realizowane w formie (np. konsultacji) – łączna liczba godzin w semestrze	10	15	10	15
Praca własna studenta: przygotowanie się do ... (np. laboratorium, egzamin, kolokwium, samokształcenie) – łączna liczba godzin w semestrze	35	36	35	36

Obciążenie pracą studenta				
Forma aktywności	Średnia liczba godzin na realizowanie aktywności			
	stacjonarne	niestacjonarne	w tym praktyczne	
			stacjonarne	niestacjonarne
Praca własna studenta, realizowana w formie e-learningu – łączna liczba godzin w semestrze	–	–	–	–
Suma godzin:	60	60	60	60
Sumaryczna liczba punktów ECTS dla przedmiotu	2	2		
w tym: liczba punktów ECTS, którą student uzyskuje w ramach zajęć o charakterze praktycznym:			2	2

Важливо зауважити, що, відповідно до затверджених стандартів, для кожної галузі знань існує перелік знань, умінь та компетентностей, які мають власні шифри [3]. У силабусі, поряд із формулюванням відповідного аспекту, зазначається його шифр у каталозі знань, умінь і компетентностей. Це дає змогу систематизувати та каталогізувати відповідні освітні та професійні вимоги та спрощує порівняння відповідних освітніх програм у різних університетах.

На рис. 1. наведено фрагмент табеля ефектів навчання у галузі філологія для другого освітнього рівня [3]. Під час укладання силабусу зазначається каталоговий номер знань (W01, W02, W03 тощо). Дозволені також незначні переформулювання із зазначенням мов, що вивчаються, аспектів відповідних навчальних дисциплін.

Важливо зазначити, що досвід викладання у польських університетах дає можливість українським викладачам оптимізувати власну викладацьку діяльність в Україні із урахуванням закордонного досвіду. Закордонні контакти спрощують організацію міжнародних конференцій та семінарів [1], відкривають нові можливості проходження стажування. Окремою перевагою є залучення польських партнерів до написання грантових заявок для міжнародних грантових

проектів, позаяк партнерські університети вже мають досвід безпосередньої навчально-методичної та наукової взаємодії своїх викладачів.

Symbol kierunkowych efektów uczenia się	Kategoria opisowa – aspekty o podstawowym znaczeniu	Opis zakładanych efektów uczenia się <i>Absolwent studiów I stopnia</i>	Odniesienie do charakterystyk drugiego stopnia PRK poziom VI
Kategoria charakterystyki efektów uczenia się - WIEDZA (W) – absolwent zna i rozumie:			
K_W01	Zakres i głębokość – kompletność perspektywy poznawczej i zależności	Posiada wiedzę ogólną o wzajemnych powiązaniach filologii z innymi naukami humanistycznymi, jak kulturoznawstwo, historia i inne oraz wybranymi naukami społecznymi	P6S_WG
K_W02		Ma uporządkowaną wiedzę terminologiczną i metodologiczną z dziedziny językoznawstwa ogólnego, w tym ukierunkowaną praktycznie wiedzę w zakresie językoznawstwa języka specjalności	
K_W03		Ma zaawansowaną wiedzę w zakresie systemu fonetycznego, gramatycznego i leksykalnego języka specjalności i funkcjonowania jednostek tego systemu, pozwalającą na praktyczne zastosowanie	
K_W04		Ma świadomość kompleksowej natury języka, jego złożoności i zmienności historycznej, a także różnic i podobieństw języków na płaszczyźnie gramatycznej	
K_W05		Posiada uporządkowaną wiedzę dotyczącą zagadnień z zakresu stylistyki i kultury języka specjalności, a także języka polskiego	

Рисунок 1. Зразок таблиця знань для галузі Філологія

Список використаних джерел:

1. Міжнародна науково-практична конференція «ЄС – Україна: Комунікативна політика та стратегія». URL: <https://all.vnu.edu.ua/nauka/jean-monnet-project/eulp-conference-2020> (дата звернення: 26.10.2011).
2. BIP PWSZ w Chelmie. URL: <https://bip.pwszchelm.edu.pl/uczelnia/programy-studiow/> (дата звернення: 26.10.2011).
3. Program studiow. Kierunek Filologia. URL: https://bip.pwszchelm.edu.pl/wp-content/uploads/2020/07/Program_studiow_Filologia.pdf (дата звернення: 26.10.2011).

РОЛЬ МІЖДИСЦИПЛІНАРНИХ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ В ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ОСВІТИ І НАУКИ В УКРАЇНІ

Розвиток ринкових процесів в економіці України, сучасні світові тенденції поширення впровадження інновацій, технологій дистанційного навчання в освітній сфері зумовлюють підвищення уваги до раціональної організації навчального процесу та розширення міждисциплінарних наукових досліджень у ЗВО України, Польщі. Сьогодні значущими постають виклики і перспективи інтернаціоналізації української освіти і науки.

Комплексу методологічних питань дослідження освітнього лідерства, міждисциплінарних навчальних програм, міжнародного менеджменту інноваційного університету присвячено праці таких вітчизняних і закордонних науковців, як: Р. М. Безус, С. В. Бережна, С. Ф. Власов, Л. О. Колісник, А. А. Солнишкіна, Н. В. Стукало, Р. Сухарські, Т. В. Фініков та ін.

При формуванні міждисциплінарних освітніх програм доцільно визначати ціннісні орієнтації та конкурентоспроможні складові управління ЗВО в умовах інтенсивного розповсюдження високотехнологічних знань в Україні. Це дослідження є актуальним з огляду на стрімкий розвиток методів інформаційно-комунікаційного впливу на організацію навчального процесу, міждисциплінарних наукових досліджень, у т.ч. при застосуванні дистанційного навчання у мережі Інтернет у період пандемії COVID-2019. На системне запровадження технологій дистанційного навчання у контексті запровадження гібридної освіти спрямована діяльність Центру Відкритої Мультимедіальної Освіти Варшавського університету [1; 5].

С. В. Бережна, Н. В. Стукало на основі аналізування досвіду діяльності Центру відкритої та мультимедійної освіти Варшавського університету встановлюють наявність взаємозв'язку очної та дистанційної форм навчання, акумуляцію певних он-лайн курсів у дистанційні технології навчання. Акцентується на інноваційних методиках розвитку он-лайн освіти, як найперспективнішому виді дистанційного навчання, що є природно притаманним функціонуванню інноваційним ЗВО [2, с. 50-52].

Ми вважаємо, на фоні інтенсифікації застосування інформаційно-комунікативних технологій у всіх сферах економіки, бізнесу, суспільства доцільно розширювати впровадження дистанційних (інноваційних онлайн-ових) методів і технологій освіти під час організації міждисциплінарних навчальних та навчально-освітніх програм ЗВО [4]. Такі освітні методи і технології стають слушними у часи світової пандемії, коли успішно впроваджується концепція гібридного навчання.

Під час формування міждисциплінарних освітніх програм доцільно поглиблювати теоретико-методологічні засади інноваційного освітнього маркетингу та розробити рекомендації щодо підвищення рівня конкурентоспроможності вітчизняних ЗВО в умовах інтенсивного розповсюдження інформаційних і освітніх потоків у світі. Роль міжнародної діяльності та співробітництва у майбутньому України зростає у зв'язку із становленням і поширенням міждисциплінарної освіти і науки.

Істотне значення міждисциплінарних освітніх програм в інтернаціоналізації освіти і науки в Україні опосередковує застосування досвіду і «добрих практик» Варшавського університету, факультет «Вільних мистецтв і наук» (“Artes Liberales”) [1]. Так, наші постійні індивідуальні консультації з провідними польськими науковцями та експертами у галузі освіти й науки дають змогу розвивати й удосконалювати міждисциплінарні освітні програми в Україні. У розвитку міждисциплінарності у площині інтернаціоналізації вищої

освіти і науки України вагомою є діяльність експертів з маркетингу сталого розвитку та міжнародної міждисциплінарності вищої освіти.

Слід постійно дослухатися до думок і позицій студентського самоврядування під час створення конкурентоспроможних міждисциплінарних освітніх програм. Значущою є діяльність Колегіум *MISHuS Католицького університету Івана Павла II у Любліні*, факультет „*Artes Liberales*”, спрямована на розвиток методичного забезпечення міждисциплінарності, що сприяє посиленню інтернаціоналізації освіти і науки в Україні і Польщі.

У складі *Artes Liberales* функціонує *Kolegium Ar Lb*. Відмічаємо загальнопольський спосіб навчання у цій міждисциплінарній структурі (*Ogólnopolski sposób kształcenia Ar Lb*) [1]. Так, значущими напрямками навчання є: *Filologia Nowogrecka* (бакалаврат), *Kulturoznawstwo* (бакалаврат, магістратура), *Cywilizacja Średziomnomoria*.

Створення міждисциплінарних освітньо-професійних і освітньо-наукових програм в ЗВО України і Польщі передбачає володіння суб'єктами цього освітнього процесу польською та англійською мовами. Підтримується бажання впроваджувати провідні європейські інноваційні підходи при управлінні вищою школою України та окремими навчальними закладами. У ході адаптації таких підходів до умов вітчизняного освітньо-наукового простору слід проводити імплементацію в українських університетах новітніх освітніх технологій. У цьому зв'язку вважаємо вельми доцільним інтенсивне тренінгове навчання в Україні та в Польщі, спрямоване на підготовку відповідних міждисциплінарних освітніх програм. У цьому контексті доцільно формувати пропозиції та визначати шляхи розв'язання проблем, які виникають під час застосування правових норм Закону України «Про вищу освіту» [3].

У проекті міждисциплінарної освітньої програми доцільно ураховувати стандарти організації навчального процесу, які пов'язані з показниками соціального благополуччя, уявленням про стиль життя, статус, що сприяє формуванню прогресивної свідомості громадян. Значущим є впровадження

принципів сталого розвитку у діяльність ЗВО України. Аналізування цієї освітньої тематики супроводжується необхідною новизною, логічністю викладення та соціальною значущістю. Перспективним і нагальним є дослідження інноваційних концепцій розвитку ЗВО, спрямованих на підвищення якості освітніх послуг, забезпечення належних зв'язків з ринком праці [4; 5].

Під час формування міждисциплінарних програм навчання з урахуванням вектору інтернаціоналізації доцільно удосконалювати програмний зміст навчання, запроваджувати інноваційні підходи у навчальний процес та науково-методичну роботу викладачів; проводити індивідуальні консультації з провідними польськими науковцями та експертами у галузі освіти і науки; налагоджувати педагогічні контакти з представниками провідних економічних шкіл Польщі. Це сприяє розвитку співпраці і можливостей обміну викладачами, аспірантами і здобувачами вітчизняних ЗВО у рамках міжнародних освітніх програм Польщі, обміну методичними напрацюваннями з викладання дисциплін у вищій школі [4; 6].

Вважаємо, що значущим є проведення дослідження за темою «Оцінювання якості міждисциплінарних навчальних програм в українських та польських ЗВО», який був схвально оцінений присутніми. Актуальність цього проекту полягає в тому, що інтердисциплінарність, інтернаціоналізація, міжфакультетський підхід є необхідними при побудові навчальних програм за усіма освітніми рівнями (ступенями). Освітньою технологічною платформою для впровадження таких програм може виступати НТУ «Дніпровська політехніка». Створення таких міждисциплінарних навчальних програм ми пропонуємо проводити як у рамках НТУ «Дніпровська політехніка», так і при партнерській взаємодії з провідними вітчизняними навчальними закладами, з європейськими, передусім, польськими ЗВО, що приведе до підвищення внутрішньої і зовнішньої академічної мобільності.

Отже, у контексті розвитку міжнародного співробітництва між НТУ «Дніпровська політехніка» та Варшавським університетом (Uniwersytet

Warszawski), м. Варшава, Польща нами досягнуто попередньої домовленості про можливість співпраці щодо обміну студентами, інформацією про літні та зимові школи, участі студентів, аспірантів НТУ «Дніпровська політехніка» у методичних семінарах на базі Варшавського університету, обмін методичним напрацюванням з викладання економічних дисциплін у вищій школі, що буде використано у навчальному процесі НТУ «Дніпровська політехніка».

Список використаних джерел:

1. Wydział „Artes Liberales” UW. Strona internetowa. [Digital source]. Access: al.uw.edu.pl/
2. Бережна С. В., Н. В. Стукало. Імператив дистанційної освіти в інноваційному університеті. Інноваційний університет і лідерство: проект і мікропроекти. Монографія. Відповідальні редактори Т. Фініков, Р. Сухарські. – Варшава : Fundacja „Instytut Artes Liberales”, 2016. – С. 47–68 (388 с.).
3. Закон України «Про вищу освіту». [Digital source]. Access: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
4. Касян С. Я. Міждисциплінарний підхід до формування навчальних програм ВНЗ в Україні та Польщі: оцінювання якості, демократизація. *Сучасні міжнародні економічні відносини: драйвери успіху та виклики розвитку*: матеріали XVII Міжн. наук.-практ. конф. (Дніпро, 23-24 березня 2017 р.). Дніпро : Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, друкарня «Сова», 2017. Том 1. С. 84–87 (199 с.).
5. Інноваційний університет і лідерство: оцінювання якості міждисциплінарних навчальних програм в українських та польських ВНЗ. [Digital source]. Access: <https://www.dnu.dp.ua/news/1691>.

ДОСВІД ПРОВЕДЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ ЛІТНЬОЇ ШКОЛИ- ХАКАТОНУ В КАРАЗІНСЬКОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

З 30 серпня по 2 вересня 2021 року на факультеті міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна проходила Міжнародна літня школа та Хакатон. Співорганізаторами заходу виступили два німецькі університети: Педагогічний університет в м. Карлсруе, Університет прикладних наук в м. Мешеде, а також Каразінський університет та StreamUP Project. Школа та Хакатон проводились за підтримки Європейського Союзу, EFRE, NRW та Міністерства економіки, диджиталізації та інновацій регіону Південної Вестфалії в Німеччині. Учасниками школи-хакатону стали 70 здобувачів вищої освіти з різних освітніх програм, як німецьких закладів вищої освіти, так і Каразінського університету.

Програма заходу передбачала одноденний тренінг з розвитку міжкультурних комунікацій, лідерських якостей, навичок командоутворення у учасників. В результаті застосування тренінгових технологій були сформовані різні команди: міждисциплінарні, міжкультурні, одночасно міжкультурні та міждисциплінарні для подальшої спільної роботи над генерацією ідей щодо реалізації в місті концепції «Smart City». Методологічною основою створення ідей проєктів був «Дизайн мислення» із застосуванням сучасних технологій прототипування (MIRO). Форматом роботи учасників над проєктами став хакатон, який реалізується за принципами міждисциплінарності за рахунок поєднання фахівців з різних сфер та галузей.

Протягом трьох днів відбувалась робота студентів над ідеями за підтримки та консультації менторів, які спрямовували, скеровували, здійснювали

моніторинг ефективності роботи команд. Проекти, як зробити місто «розумним» (додатки туристичні, додатки для доставлення ліків, центр мобільності «Mobility Hub» та інші) представили 12 команд.

В останній день незалежні експерти здійснювали оцінку проектів за критеріями корисності, охопленості, сталості. За результатами експертного оцінювання та моніторингу роботи учасників команди міждисциплінарні та міжкультурні були відзначені як найбільш ефективні. Окрім того, команди міжкультурні продемонстрували високу продуктивність, якщо кількість учасників була від 5 до 7, і в кожній команді працювало хоча б 2 представники з кожної країни.

Досвід реалізації Міжнародної літньої школи та Хакатону дозволив прийти до висновків про практичну цінність впровадження міждисциплінарних підходів у освіті, про високу ефективність таких команд та сталість отриманих результатів. Даний міжнародний проект є одним з етапів запровадження міждисциплінарних підходів у освіті на програмі «Готельно-ресторанна справа» у Каразінському університеті.

Різні аспекти та особливості реалізації таких освітніх програм на засадах міждисциплінарності були висвітлені ще 7-10 липня 2021 року на Літній школі «Кращі практики організації міждисциплінарних та міжгалузевих освітніх і освітньо-наукових програм в Україні», проведеної за підтримки ГО «Інноваційний університет», Міжнародного фонду досліджень освітньої політики» та університетів України.

Список використаних джерел:

1. На факультеті пройшла Міжнародна літня школа та хакатон. URL: http://international-relations-tourism.karazin.ua/news/1515-Rezultati_provedennya_Mizhnarodnoi_litnoi_shkoli_ta_hakatonu

ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАУКИ: ПЕРСПЕКТИВИ

Інтернаціоналізація української науки можлива, хоча тут варто поставити такі першочергові питання: «Чи варто інтернаціоналізувати українську науку?» та «Які короткострокові та більш віддалені перспективи очікують українську науку завдяки будь-якій інтернаціоналізації?». Подібні розмірковування слід розпочинати з визначень основних термінів. Інтернаціоналізація – це адаптація продукту для використання/ впровадження в будь-якій сфері, а локалізація – це додавання до адаптивного процесу інтернаціоналізації відповідних змін для використання/впровадження в конкретній сфері. Тоді, інтернаціоналізація української науки – це процес локалізованої інтеграції іноземних елементів в наукову, науково-технічну та інноваційну діяльність українських науковців як на території України, так і за її межами.

Прорахунок перспектив інтернаціоналізації української науки можливий за умови вчинення таких дій як:

- аналіз минулого, сучасного стану української науки не в цілому, а по кожній спеціальності окремо без узагальнень;
- вибудовування майбутніх можливостей відповідно до кожної наукової спеціальності;
- врахування ризиків (припинення, перешкоди та інші негативні ймовірні зміни);
- планування результатів інтернаціоналізації (оновлення, оптимізація, досягнення).

Найбільш прості перспективи інтернаціоналізації української науки вбачаються у наступному:

- оновлення (інфраструктури, компетенцій);
- посилення (фінансування потреб з боку замовників);
- нове (напрями, дослідження).

Проте настання будь-яких перспектив не варто очікувати, не розпочавши системні зміни в українській науці (окремо в адмініструванні та окремо щодо наукових (науково-технічних) досліджень). Такі зміни повинні бути стратегічно прогнозовані, тактично сплановані та розповсюджуватися на всіх вчених без виключень з врахуванням особливостей кожної наукової спеціальності. Впровадження таких змін слід розпочати за спіраллю Архімеда, починаючи з 5-7% запланованих змін, де кожен наступний виток буде дорівнювати пропорційному збільшенню змін покладених на повний термін реформування української науки.

Висновки:

1. Наука не має бути сталою, ефективна інтернаціоналізація української науки можлива за умови прийняття та впровадження раціональних змін;
2. Наука – це рух/процес (дослідження) та постійні оновлення;
3. Наукова, науково-технічна та інноваційна діяльність – це виключно діяльність відповідно до ст. 1 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» та ст. 1 Закону України «Про інноваційну діяльність». Вся інша активність вчених (навіть в межах закладу вищої освіти/наукового інституту) – ні;
4. Головне, треба прийняти і визнати, що вчений повинен займатися науковою, науково-технічною та інноваційною діяльністю в першу чергу. Всі інші активності тільки відволікають його від цього;
5. Україні потрібна своя система змін для науки, яка буде стратегічно прогнозованою, тактично спланованою та розповсюджуватися на всіх вчених без виключень з врахуванням особливостей кожної наукової спеціальності. Впровадження таких змін рекомендовано провадити за спіраллю Архімеда, починаючи з 5-7% запланованих змін, де кожен наступний виток буде

дорівнювати пропорційному збільшенню змін покладених на повний термін реформування української науки.

УДК 378.4.014.25(477)

О. А. Краєвська

oksana.krayevska@lnu.edu.ua

Львівський національний університет імені Івана Франка,

м. Львів, Україна

ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ ВДОМА – ПРАКТИКА РОЗВИТКУ ІНСТИТУЦІОНАЛЬНОЇ СПРОМОЖНОСТІ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОГРАМ МІЖНАРОДНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНСЬКИХ УНІВЕРСИТЕТАХ

Інтернаціоналізація вищої освіти – це процес систематичної інтеграції міжнародного компонента в освітньо-виховну, науково-дослідницьку та громадську діяльність ЗВО. В офіційних виданнях ЄС інтернаціоналізацію вищої освіти визначають як цілеспрямований процес інтеграції міжнародних, міжкультурних чи глобальних вимірів у її цілі, функції та діяльність. Її мета – підвищення якості освіти та досліджень для всіх студентів та учасників освітнього процесу, зростання ролі цього процесу у суспільному розвитку [1].

Міжнародне співробітництво в усьому світі вважається зараз одним із головних показників визначення якості в сфері освіти і науки і, водночас, одним із головних інструментів її забезпечення і підвищення. Тому майже усі ЗВО в усіх країнах світу залучені в міжнародну діяльність і прагнуть розширити її, демонструючи при цьому відміни у розумінні її цінностей, цілей, завдань і засобів. Показниками таких змін за Дж. Найт є [7]:

- Розвиток нових міжнародних мереж та асоціацій.

- Зростання кількості студентів, викладачів і дослідників, що беруть участь у програмах академічної мобільності.
- Збільшення кількості курсів, програм і кваліфікацій, які зосереджуються на порівняльних і міжнародних темах.
- Приділення більшої уваги розробленню міжнародних/міжкультурних і глобальних компетентностей.
- Сильніший інтерес до міжнародних тем і спільних досліджень.
- Зростаюча кількість транскордонного постачання академічних програм.
- Збільшення позаурочної діяльності з міжнародними або мультикультурними компонентами у кампусі.
- Стимулювання залучення іноземних студентів.
- Зростання кількості спільних або подвійних дипломів.
- Розширення партнерства, франчайзинг, офшорні філії.
- Створення нових національних, регіональних і міжнародних організацій.
- Нові регіональні та національні державні політики і програми підтримки академічної мобільності та інших ініціатив щодо інтернаціоналізації.

Дж. Найт підкреслює, що на сучасному етапі розвиваються два компоненти інтернаціоналізації: «інтернаціоналізація вдома» – діяльність, яка допомагає здобувачам освіти розумітися на контекстах міжнародних відносин та отримувати міжкультурні навички (орієнтовані на навчальні плани), що готує здобувачів на роботу в полікультурному середовищі та «інтернаціоналізація за кордоном» (транскордонна освіта), яка включає в себе мобільність студентів, викладачів та дослідників [7].

Інтернаціоналізація значною мірою перестала бути маргіальною, випадковою або спеціалізованою діяльністю і перетворилася на більш централізований, ретельно організований, і вдумливий компонент інституційної дії, а університети по всьому світу переходять від реактивної до проактивної позиції у цьому питанні [2].

Відповідно до результатів дослідження «Тенденції 2015: Навчання і викладання у Європейських університетах» сучасний процес розвитку навчання і викладання в університетах характеризується такими трендами:

- Інтернаціоналізація навчання: мобільність студентів і персоналу; міжнародна співпраця; міжнародні студенти; міжнародна дослідницька співпраця; викладання англійською мовою; міжнародний персонал).

- Е-навчання (комп'ютерні класи; Wi-Fi; он-лайн бібліотека; он-лайн курси; студентський портал; соціальні медіа для комунікації; персоніфікований навчальний портал; депозитарії; е-портфоліо; он-лайн іспити та тести; MOOCs; tablet computing; games, gamification; learning analytics; 3D printing and wearable technologies).

- Зміна концепції викладання (результати навчання і НРК; баланс між викладанням і дослідженнями; залучення зовнішніх стейкхолдерів; вимоги до викладацького персоналу).

- Удосконалення навчального середовища (розвиток бібліотек і навчальних ресурсних центрів; наукові і комп'ютерні лабораторії; адаптація навчальних аудиторій для урізноманітнення підходів до викладання; зони для інтерактивної взаємодії та командної роботи).

- Розроблення та імплементація інституційних політик та стратегій [8].

Інтернаціоналізація вдома пропонує всім студентам глобальні перспективи в рамках їхньої програми навчання, незалежно від того, проводять вони час за кордоном чи ні; виходить за межі факультативів або спеціалізованих програм; включає розвиток міжнародної та міжкультурної перспективи через інтернаціоналізовані результати навчання в навчальній програмі; підтримується неформальними (спільними) навчальними програмами по всьому закладу; цілеспрямовано використовує культурне різноманіття в аудиторії для інклюзивного навчання, викладання та практики оцінювання; створює можливості для взаємодії студентів із «культурними іншими» у місцевому суспільстві; залучає весь персонал, а не лише науковців та працівників

міжнародних офісів; може включати або не включати викладання англійською або іншою мовою; може включати віртуальну мобільність через онлайн-викладання з університетами-партнерами; сприяє цілеспрямованій взаємодії з іноземними студентами [5, 6].

Переваги інтернаціоналізації: посилення міжнародного співробітництва та нарощування потенціалу 36%; посилена інтернаціоналізація навчальної програми/інтернаціоналізація вдома; підвищений престиж/профіль закладу; покращення працевлаштування випускників; підвищення якості викладання та навчання на 17%; підвищення міжнародної обізнаності/глибше залучення студентів до глобальних проблем; розширення міжнародних мереж викладачів та дослідників; збільшення/диверсифікація отримання доходу; можливість порівняти результати діяльності інституцій у контексті передової міжнародної практики; посилення інституційного потенціалу для досліджень та виробництва знань [4].

Інституційна спроможність ЗВО – це якісна характеристика університету як інституції та його спільноти здійснювати ефективну діяльність та забезпечувати динамічний розвиток відповідно до визначених корпоративних місії, візії та цінностей. Інституційна спроможність університету є основою його життєдіяльності (життєвого потенціалу) та базується на інституційній автономії [3].

ЗВО можуть самостійно вирішувати та створювати структурні підрозділи для імплементації інтернаціоналізації у двох напрямках – назовні (міжнародна діяльність) і всередину (@Home), які повинні охопити усіх учасників освітнього та наукового процесу:

- Інтернаціоналізація освіти шляхом підвищення якості освіти, розробки та викладання курсів англійською мовою та підвищення мовної компетентності викладачів і студентів, розвиток міжкультурних, глобальних компетентностей в освітніх програмах.
- Інтернаціоналізація наукових досліджень шляхом розробки та впровадження інтегрованої, всеосяжної інституційної системи, спрямованої на

заохочення та сприяння проведення наукових досліджень, участі науковців у міжнародних дослідницьких проектах.

- Інтернаціоналізація управління в контексті створення належної інфраструктури, забезпечення відповідних передумов для різноманітної міжнародної освітньої та дослідницької діяльності.

У результаті дослідження з'ясовано яку користь від інтернаціоналізації вдома отримують студенти, випускники, викладачі та інші зацікавлені сторони:

- Більша кількість студентів будуть залучені до процесу інтернаціоналізації та зможуть стати учасниками академічних обмінів та мобільності (реальної та віртуальної); зросте участь в міжнародних освітніх проектах і програмах; доступ до новітніх освітніх програм та курсів; міжкультурна комунікація; нові контакти зі студентами та викладачами зі всього світу; покращення мовної компетентності; отримання якісної освітньої послуги та продукту.

- Підвищення конкурентоспроможності випускників на ринку праці через набуття важливих навичок та компетентностей; високий рівень володіння іноземними мовами; міжкультурна комунікація.

- Співпраця з викладачами з різних країн для розробки віртуальних обмінів, міжнародних класів; доступ до новітніх методик розробки та реалізації освітніх програм і курсів; залучення на розроблений курс більшої кількості студентів з різних куточків світу; міжкультурна комунікація; вдосконалення викладацької майстерності та мовної компетентності; участь в міжнародних освітніх проектах і програмах.

Інші зацікавлені сторони отримують висококваліфікованого випускника та працівника для українського ринку праці.

Список використаних джерел:

1. Гринькевич О.С. Управління конкурентоспроможністю вищої освіти в Україні: інституційний аналіз і моніторинг : монографія / О. С. Гринькевич. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2018. – 462 с.

2. Інтернаціоналізація вищої освіти в Україні: методичні рекомендації / Л. Горбунова, М. Дебич, В. Зінченко, І. Сікорська, І. Степаненко, О. Шипко / За ред. І. Степаненко. – К.: ІВО НАПН України, 2016. – 158 с. https://ihed.org.ua/wp-content/uploads/2018/09/MR_Internats-VO-Ukrayini_2016_158p_IBO_avtors-kolektiv.pdf.

3. Розвиток інституційного потенціалу університетів у контексті глобального лідерства: колективна монографія / Авторський колектив: Є. Балджи, І. Драч, С. Калашнікова, О. Коваленко, С. Курбатов, Н. Невмержицька, О. Паламарчук, В. Рябченко, Л. Червона; за заг. ред. С. Калашнікової. – Київ: Інститут вищої освіти НАПН України, 2017. – 205 с.

4. A changing view of the benefits of HE internationalisation, Giorgio Marinoni, Eva Egron-Polak and Madeleine Green 01 February 2019, <https://www.universityworldnews.com/post.php?story=20190128144240325>.

5. Internationalisation at Home in practice, Curriculum & Teaching, by Elspeth Jones, Tanja Reiffenrath <https://www.eaie.org/blog/internationalisation-at-home-practice.html>.

6. Internationalization at Home, Howard Laura, Director of Internationalisation of Education SEA-EU University of Cadiz <https://internacional.uca.es/wp-content/uploads/2021/07/IaH-Staff-week-July-2021-LJH.pdf>.

7. Knight J. Higher education in turmoil. The changing world of internationalization / Jane Knight. – the Netherlands: Sense Publishers, 2008, <https://www.sensepublishers.com/media/475-higher-education-in-turmoil.pdf>.

8. Trends 2015: Learning and Teaching in European Universities, <http://www.eua.be/Libraries/higher-education/trends-2015.pdf?sfvrsn=0>.

ПІДГОТОВКА ДОКТОРІВ ФІЛОСОФІЇ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД І ВІТЧИЗНЯНІ ПРАКТИКИ

Старт реформуванню докторської підготовки в Європі було дано в 2000 році, коли Лісабонська стратегія визначила глобальну мету для європейської економіки стати найконкурентнішою економікою в світі [3], а Організація європейського співробітництва та розвитку (ОЄСР) визнала докторів філософії ключовими суб'єктами у сфері створення та розповсюдження нових знань, які й мають стати фундаментом для побудови «знаннєвої» економіки [1, с. 12].

У 2005 році на Бергенській конференції Міністрів освіти європейських країн було сформульовано 10 основоположних принципів щодо розвитку докторської освіти в Європі, які отримали назву Зальцбургських принципів [2].

Відповідно до одного з них, підготовка докторів філософії має здійснюватися там, де існує «критична маса» дослідників і досліджень, тобто у тих закладах, де накопичений вагомий науковий потенціал, функціонують відомі наукові школи, реалізуються потужні дослідницькі програми і проекти.

Розглянемо, яким чином цей принцип імплементовано в сучасній українській практиці. Згідно Ліцензійних вимог провадження освітньої діяльності [7] необхідною умовою для відкриття аспірантури та забезпечення ефективного керівництва науковою складовою освітньо-наукової програми є наявність двох докторів наук за відповідною спеціальністю у штаті закладу вищої освіти або наукової установи. Згідно даних ЄДЕБО, на сьогоднішній день підготовка на третьому рівні вищої освіти ведеться у 235 закладах вищої освіти та 157 наукових установах [5].

Згідно Положення про акредитацію освітніх програм [6] тематика дисертацій аспірантів має відповідати науковому напрямку їх наукових керівників, які мають бути активними дослідниками, брати участь у дослідницьких проектах, результати яких регулярно публікуються та/або впроваджуються.

Відповідно до Рекомендацій експертам Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти щодо застосування критеріїв оцінювання якості освітніх програм [11], у тому числі третього рівня вищої освіти [10], оцінка «критичної маси» у контексті акредитації має здійснюватися шляхом визначення спроможності закладу вищої освіти (наукової установи) створити разову спеціалізовану вчену раду для захисту дисертацій аспірантів.

Згідно Тимчасового порядку присудження наукового ступеня доктора філософії така рада може бути створена за наявності у штаті закладу/установи не менше трьох осіб, які мають публікації за напрямом дисертації (голови ради і двох рецензентів), серед яких має бути не менше двох докторів наук (голова ради та один з рецензентів [9].

Враховуючи, що відповідно до Порядку підготовки доктора філософії науковий керівник, доктор наук, не може мати більше 5 аспірантів (докторантів) одночасно [8], на освітньо-науковій програмі, яку забезпечують за ліцензійними вимогами, як мінімум, два доктори наук, можуть навчатися до 10 аспірантів.

Розподіл кількості зарахованих аспірантів за освітньо-науковими програмами представлений на Рис. 1.

Цей розподіл побудований на підставі даних ЄДЕБО, які є неповними, оскільки на сьогоднішній день внесення здобувачів третього рівня вищої освіти до цієї бази не є жорстко регламентованим. Також у цій базі відображається зарахування на спеціальність, а не на освітньо-наукову програму, але з огляду на те, що за існуючою практикою, на кожній спеціальності, відкрито, як правило, одну освітньо-наукову програму, вважаємо їх кількість однаковою.

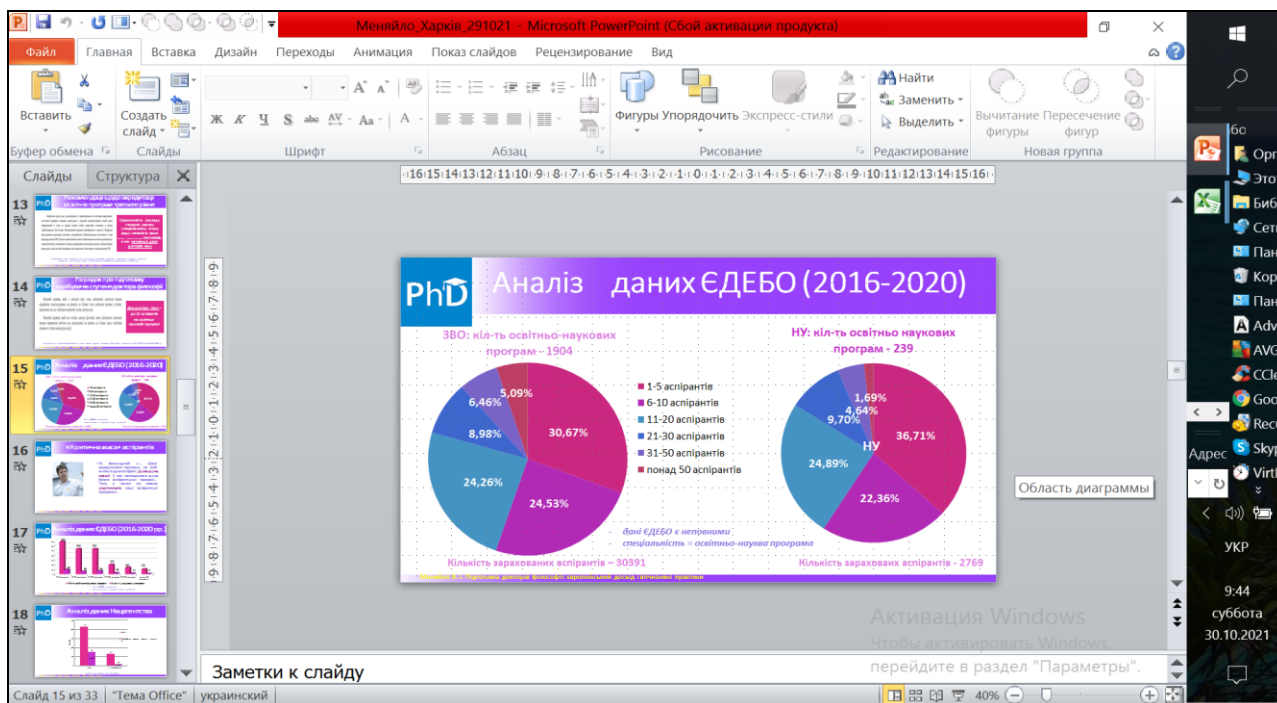

Рис. 1. Розподіл аспірантів за освітньо-науковими програмами

Як видно з Рис. 1, на 30,67% програм, відкритих у закладах вищої освіти, та 36,71% програм, відкритих у наукових установах, зараховано до аспірантури від 1 до 5 аспірантів упродовж 2016-2020 рр. Освітньо-наукові програми з кількістю до від 6 до 10 аспірантів становлять 24,53% у закладах вищої освіти та 22,36% – у наукових установах.

Загальна кількість освітньо-наукових програм, на які було зараховано від 1 до 5 аспірантів, становить 671, у тому числі 87 – у наукових установах. З числа цих програм подано на акредитацію у 2021/2021 навчальному році 109 програм, що становить 16,24 %. У цілому в Україні за цей період подано на акредитацію 780 програм або 36,40% від їх загальної кількості [4].

Результати акредитації зазначених програм представлено на рис. 2, з якого видно, що успішно пройшли акредитацію 88,99% малокомплектних освітньо-наукових програм, що всього на 5 % менше, ніж середній показник успішної акредитації програм третього рівня вищої освіти, який становить 93,5% (розраховано за даними [12]).

Аналіз результатів умовної акредитації, яку отримали 11 освітньо-наукових програм, на які було зараховано від 1 до 5 аспірантів, показав, що у більшості випадків це рішення пов'язано з недотриманням Критерію 2 оцінювання якості освітніх програм, який стосується структури та змісту освітньої програми.

Рис. 2. Результати акредитації освітньо-наукових програм

З проведеного дослідження можна зробити такі висновки. У структурі третього рівня вищої освіти майже половина освітньо-наукових програм є малокомплектними, причому цей фактор не є ознакою виключно наукових інститутів, а є характерним і для великих закладів вищої освіти. Існуюча нормативна база з питань освітньо-наукової діяльності не містить норм, спрямованих на концентрацію підготовки докторів філософії виключно в тих закладах, де є потужні наукові школи та існує «критична маса» дослідників і досліджень. Процедури ліцензування та акредитації не орієнтовані на «укрупнення» освітньо-наукових програм, обмежуючись вимогами щодо наявності двох докторів наук, які мають наукові здобутки у відповідному науковому напрямі.

Дослідження виконано в рамках грантового проекту № SG54175 «Здобутки і виклики експерименту з присудження наукового ступеня доктора філософії»,

який фінансується Міжнародним фондом «Відродження» за підтримки посольства Швеції в Україні.

Список використаних джерел:

1. Auriol L., Schaaper M., Felix B. Mapping careers and mobility of doctorate holders: Draft guidelines, model questionnaire and indicators. OECD Science, Technology and Industry Working Papers, 2012/07, OECD Publishing. DOI: <http://dx.doi.org/10.1787/5k4dnq2h4n5c-en>.

2. Bologna Seminar Doctoral Programmes for the European Knowledge Society. Salzburg, 3–5 February 2005. European University Association. URL: <https://eua.eu/downloads/publications/salzburg%20recommendations%202005.pdf>

3. Lisbon European Council 23 and 24 March 2000. Presidency Conclusions. European Parliament. URL: http://www.europarl.europa.eu/summits/lis1_en.htm

4. Акредитаційні справи за 2020/2021 навчальний рік. Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти. Публічна інформація. URL: <https://naqa.gov.ua/>

5. Єдина державна електронна база з питань освіти. URL: <https://info.edbo.gov.ua/>

6. Положення про акредитацію освітніх програм: наказ МОН № 977 від 11.07.19 р. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0880-19#Text>

7. Про затвердження Ліцензійних вимог провадження освітньої діяльності: постанова КМУ № 1187 від 30.12.2015 р. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1187-2015-%D0%BF#Text>

8. Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти та наукових установах: постанова Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/261-2016-%D0%BF#Text>

9. Про присудження ступеня доктора філософії: постанова КМУ від 06.03.19 р. № 167. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/167-2019-%D0%BF#Text>

10. Рекомендації для експертів Національного агентства стосовно акредитації освітніх програм третього рівня вищої освіти. Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти. Нормативні та допоміжні документи. URL: <https://naqa.gov.ua/>

11. Рекомендації щодо застосування критерії оцінювання якості освітньої програми. ТОВ «Український освітянський видавничий центр «Оріон»». К., 2020. 66 с.

12. Річний звіт Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти за 2020 рік. Національне агентство із забезпечення якості освіти. Річні звіти. URL: <https://naqa.gov.ua/>

УДК 378.1

S.V. Berezhna, G. O. Krapivnyk
prorector_berezhna@hnpu.edu.ua
*Харківський національний педагогічний
університет імені Г. С. Сковороди,
м. Харків, Україна*

THE ROLE OF INTERNATIONALIZATION IN EDUCATION QUALITY CONTINUOUS IMPROVEMENT

Undoubtedly, the process of internationalization is gaining momentum in today's global educational system. It has already become the mainstream phenomenon, thus turning it into a compulsory element of the development strategy for any higher educational institution, regardless of its location. It is true since no

educational center can operate effectively and achieve success acting autonomously only, without cooperating and collaborating with other researchers and experts in their respective fields and also in interdisciplinary team studies. Further, such interaction frequently transforms into the establishment of consortia and implementation of multi-center research projects that provide the most reliable and sustainable deliverables.

Internationalization and globalization may be regarded as “different but dynamically linked concepts” (Knight, 14), which can be observed in all sectors of contemporary life, including science and technologies, culture and education, industry and economy on the whole. Communication among various experts, industry and academia has a number of positive and negative aspects. Both concepts have been in the focus of studies, referring to the overall internationalization trends (de Wit) and national case studies, referring to Georgia and Lithuania, respectively (Amashukeli, Urbanovič and Wilkins). Collaboration benefits include, inter alia, mutual enrichment and brain gain through the teamwork, opportunities of expanding worldviews and horizons for individuals as well as new developments for the science and industry, whereas the drawbacks involve, in particular, brain drain, which appears inevitable in the situation of opening labor mobility opportunities worldwide. That way internationalization in terms of academic mobility, traditionally built on the principles of the Bologna process, has been beneficial for certain powerful economies that are attractive as employers for the most prominent and brightest in pure and applied science.

It is common practice to consider education as services that are similar in their functioning to any other services on the market. Therefore, to be competitive and export educational services, it is necessary for a higher educational institution to be advanced and innovative thus being able to offer the services that are in demand at the time. From this perspective, an institution may be seen as a successful education exporter while it can import educational services as and when needed. It is true for the situations when higher educational institutions are based in developed countries

and are normally self-sufficient. Moreover, as long as the quality of their services is high, their international institutional reputation improves, too. From the developing countries' standpoint, the success of internationalization is often measured by their ability to import educational services, i.e. for their students and staff to be eligible and able to travel and gain experience away from their home institutions. They also export qualified resources, knowledge and expertise, hoping that the participants from these institutions opt for continuing their careers at home universities and return. Thus, both import and export of educational services may be used, in case of good management, to improve the quality of education, introduce and further develop best practices applied in the field.

As regards the assessment of higher education internationalization, it is often formalized and rather quantified than qualified. Indeed, the number of contacts, joint activities, events and publications might determine the position of an institution in rankings. "Such a quantitative approach to framing the "quality" of internationalization denies the qualitative dimensions of internationalization, the importance of internationalization at home, and the need to relate internationalization to all students and faculty, not only to a small, mobile elite among them" (de Wit, 2398). It is obviously more important to attend and develop the relations that are within the scope of core fields of expertise and may further be useful, practical and beneficial socially and economically for institutions students and staff, on the one hand, and for their communities and countries, on the other. Only acting this way, internationalization may be a factor that will encourage and support continuous improvement in the higher education quality.

References:

1. Amashukeli M. (2018). The Role of Internationalization for Quality Assurance in Higher Education Systems: The Case of Georgia. Caucasus Analytical Digest (CAD). Caucasus Research Resource Centers.

2. Knight, J. (1999). Internationalisation of Higher Education. *In Quality and Internationalisation in Higher Education*. OECD PUBLICATIONS.

3. Urbanovič, J., Wilkins, S. (2013). Internationalisation as a Strategy to Improve the Quality of Higher Education in Small States: Stakeholder Perspectives in Lithuania. *High Educ Policy* 26, 373–396. <https://doi.org/10.1057/hep.2013.6>

4. de Wit, H. (2020). Quality Assurance and Internationalization, Higher Education. In P. N. Teixeira, J. C. Shin (eds.), *The International Encyclopedia of Higher Education Systems and Institutions*. Springer Nature B.V. <https://doi.org/10.1007/978-94-017-8905-9>

УДК 378

С. К. Василик, К. Р. Немашкало,

А. І. Маракушин, А. С. Сорокіна

sergii.vasylyk@hneu.net, hneu.nemashkalo@gmail.com

*Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця,
м. Харків, Україна*

**МАГІСТЕРСЬКА ПРОГРАМА 2Д
З ВИЩОЮ ШКОЛОЮ УПРАВЛІННЯ ОХОРОНОЮ ПРАЦІ
В КАТОВІЦЕ: ПЕРЕВАГИ Й ОСОБЛИВОСТІ**

Спільна магістерська програма 2Д з Вищою школою управління охороною праці в Катовіце (ВШУОП) діє в ХНЕУ ім. С. Кузнеця з 2016 року. Випускниками програми стали: 16 учасників, які навчались польською мовою, та 15 учасників – англійською мовою, з них 13 – іноземні громадяни. Успіху впровадження програми сприяло декілька чинників:

- досвід реалізації в ХНЕУ ім. С. Кузнеця спільних програм з іноземними університетами (Австрія, Франція) [1];

- відкритість і готовність партнера до співпраці;
- наявність системи документообігу (договорів, шаблонів документів);
- гнучкість програми (формування груп студентів із різних університетів, перезарахування предметів);
- транспортна доступність (безпересадочний переліт з Харкова);
- наявність в ХНЕУ ім. С. Кузнеця програм навчання англійською мовою;
- досвід організації роботи з студентами – іноземними громадянами.

Впровадження програми стало продовженням розширення співпраці між університетами в рамках договору в галузі освіти та наукових досліджень. Спочатку між ХНЕУ ім. С. Кузнеця та ВШУОП був укладений договір про співробітництво, який передбачав співробітництво за напрямками:

- в галузі освіти (реалізація спільних досліджень за узгодженими напрямками; обмін професорсько-викладацького складу для проведення лекцій, семінарів; вивчення польської мови);
- в галузі наукових досліджень (проведення спільних науково-дослідницьких проектів; обмін та публікація результатів досліджень; організація спільних конференцій, симпозіумів);
- в галузі культури (проведення презентацій в галузі культури та мистецтва Польщі і України зокрема щодо співробітництва обох університетів).

На основі загального договору укладено договір про реалізацію спільної магістерської програми та угода про реалізацію програми у відповідному році.

При підготовці документів з організації програми доцільно користуватись Рекомендаціями за результатами роботи круглого столу «Подвійні дипломи – співпраця технічних навчальних закладів України і Польщі у галузі освіти» [2]. Партнери мають приділити увагу наступним питанням: узгодження спільної програми; узгодження періоду мобільності; встановлення процедури подачі документів; фінансові питання (витрати учасників, можливість стипендії, звільнення від оплати); процедуру написання (її обсяг, керівництво та оцінка)

та проведення захисту дипломної роботи; визначення документів, що видаються по закінченню програми двома закладами [2].

Досвід реалізації програми 2Д свідчить про важливість таких її переваг:

- вартість програми, адміністрування, терміни і система навчання, перспективи працевлаштування – є суттєво вигіднішим у порівнянні зі звичайною програмою навчання у закордонному університеті;
- набуття учасниками програми усіх прав студента Європейського Союзу (студентський квиток польського університету);
- можливість стажування в країнах ЄС за програмами Erasmus+ та інших програм, які є у польського партнера;
- можливість отримання паралельно двох дипломів – українського та європейського зразків, що обумовлює визнання освітнього ступеню в Україні та країнах ЄС без додаткових процедур;
- структура програми, що включає три семестри в Україні та четвертий семестр в Польщі обумовлює відповідність магістерської програми світовим стандартам;
- можливість вивчення та удосконалення володіння іноземною мовою професійного спрямування;
- підтримка українською мовою у адміністративних питаннях (що було особливо важливим у перші дні запровадження карантину у березні 2020 року).

Програма двох дипломів сприяє розширенню співпраці між університетами.

Польський партнер є співорганізатором міжнародної науково-практичної конференції з менеджменту, яка проводиться в ХНЕУ ім. С. Кузнеця. Завдяки досвіду проведення відеоконференцій і заходів у 2018-2019 році співробітництво університетів продовжилось навіть в умовах карантинних обмежень.

Завдяки партнерству додаткові можливості отримують також студенти, які не є учасниками програми. Зокрема, українські студенти могли долучитися до

он-лайн лекцій і рекомендацій від ВШУОП з особистої безпеки та правильного використання засобів захисту в умовах несприятливої епідеміологічної ситуації. Польська сторона активно приймала участь у заходах до «Днів Європи в Україні» та «Днів кар'єри ЄС», які проводились у ХНЕУ ім. С.Кузнеця у 2020 і 2021 роках.

З 2018 року ВШУОП організовує для науково-педагогічних працівників стажування «Забезпечення якості освіти у вищих навчальних закладах».

Програми двох дипломів дозволяють випускникам розширити кар'єрні можливості, та набуті конкурентних переваг в професійній сфері і в досвіді міжкультурного спілкування, а університетам-партнерам сприяти поширенню мови і культури країн та розвитку співпраці.

Список використаних джерел:

1. Программы двойных дипломов – гораздо больше, чем дипломы двух университетов. *Моя карьера*. 2018. № 2 (34). С. 7. URL: https://www.hneu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/12/Moya_karyera_34_2.pdf.
2. Розпочав роботу Форум ректорів вищих технічних навчальних закладів України та Польщі. URL: <https://kpi.ua/2017-04-06>.

ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ УНІВЕРСИТЕТУ

Інтернаціоналізація є важливим напрямом у діяльності університетів, що забезпечує їм місце на міжнародному ринку освітніх послуг шляхом ведення конкурентної боротьби. Серед стимулів розвитку інтернаціоналізації вищої освіти виділяють:

- академічні (розширення доступу до вищої освіти та підвищення її якості; міжнародне визнання і покращення позицій в міжнародних рейтингах);
- економічні (економічний ефект від прямих витрат іноземних студентів, підготовка кваліфікованої кадрів з навичками у сфері міжнародної співпраці);
- політичні (розвиток міжнародної співпраці);
- соціально-культурні (об'єднання провідних науковців та освітян для вирішення глобальних проблем та досягнення сталого розвитку, підвищення рівня міжнародної комунікації).

Необхідно відмітити, що процеси інтернаціоналізації у вищій освіті України поки ще є недостатньо активними, про що свідчать незначна присутність вітчизняних університетів в міжнародних академічних рейтингах, незначна кількість іноземних студентів, які навчаються в українських закладах вищої освіти, низькі показники академічної мобільності як серед студентів так і викладачів. Це зумовлено недостатньою увагою до напрямку інтернаціоналізації вищої освіти, а це у свою чергу негативно впливає на ефективність діяльності університетів, їх конкурентоспроможність.

Одним з інструментів вдосконалення освітньої діяльності в українських закладах вищої освіти є міжнародний обмін досвідом з провідними

університетами Європи. Так, в європейських університетах широко використовуються підходи, що спрямовані на індивідуалізацію процесу навчання, орієнтовані насамперед на того, хто навчається. Ці підходи використовуються вже на етапі проектування освітніх програм, при складанні навчальної програми та навчально-методичної документації.

Для прикладу, можна відзначити високу ступінь інтеграції освітнього процесу з виробничими процесами реального сектора економіки в Латвії та країн Європейського Союзу. Їхні студенти в рамках навчальних дисциплін, курсового і дипломного проектування розробляють свої найпростіші виробничі конвеєри, проектують і конструюють промислових роботів, вивчають технології 3D-друку, лазерної обробки матеріалів і т. п. Більшість курсів проводиться англійською мовою, що підвищує конкурентоспроможність випускників на ринку праці в глобальному просторі Євросоюзу.

Ще, як приклад, можна навести досвід, що застосовується у Відкритому університеті Великобританії. Даний університет заснований у 1969 році, та має на меті надавати можливість отримувати освіту людям, котрі бажають навчатися в зручному для них місці, та в зручний час. В даний момент там навчаються понад 150 тис. студентів. Це найбільший університет у Великобританії і один з найбільших в світі. Відкритий університет широко практикує дистанційну форму навчання, проектуючи дистанційні курси. Відкритий університет глибоко аналізує профіль студента для того, щоб скласти уявлення про його потреби. При складанні курсу, викладачеві буде легше визначитися з вибором тематики матеріалу і його рівнем, з ритмом роботи і насиченістю програми, необхідністю включення інтерактивних методик в курс. У підсумку – мотивація студента на навчання, а не на одержання лише оцінки.

Досвід роботи європейських університетів показує, що студентів необхідно активно залучати до процесу навчання. Тому, кажучи про підходи до проведення навчальних занять, слід звернути увагу перш за все на

інтерактивні освітні технології і активні методи навчання, що останнім часом дуже широко застосовуються.

Міжнародна студентська мобільність залишається найбільш поширеним та важливим засобом інтернаціоналізації на Європейському просторі вищої освіти. Міжнародна мобільність дає змогу учасникам поліпшити професійні навички та встановити контакти з представниками інших культур, покращити знання іноземної мови, сприяє розвитку міжкультурних компетенцій.

До інтернаціоналізації вищої освіти належить також і мобільність викладачів, розвиток системи підвищення кваліфікації професорсько-викладацького складу. Український викладацький склад має проходити відповідні підвищення кваліфікації для навчання культурно різноманітних груп студентів, функціонування в міжкультурному середовищі, навчання іноземною мовою, підготовки і впровадження програм спільних дипломів. Незважаючи на зростання, середні показники мобільності по Україні залишаються далекими від бажаних.

Одним із факторів інтернаціоналізації також є залучення іноземних фахівців до різних заходів українських ЗВО (наукові конференції, читання лекцій, онлайн-вебінарів та ін.), що дає змогу покращити якість освітнього процесу та удосконалити освітні курси і навчальні програми, що підвищує потенціал наукових досліджень.

Таким чином, для практичної реалізації інтернаціоналізації українських університетів доцільно розвивати та проводити:

- інтернаціоналізацію навчальних планів та гармонізацію програм навчання;
- роботу із пошуку зарубіжних закладів вищої освіти для розробки та впровадження у навчальний процес напрямів підготовки із отриманням подвійних дипломів;
- розвиток практики запрошення відомих вітчизняних і іноземних фахівців до проведення публічних лекцій в університеті;
- зростання значущості володіння іноземними мовами й навчання англійською мовою;

- включення викладацького складу до науково-освітніх професійних мереж, участь в міжнародних конференціях, міжнародних наукових проектах, проведення спільних досліджень, підготовка спільних публікацій, створення спільних міжнародних освітніх програм;
- студентську мобільність: навчання іноземних студентів в університеті і навчання студентів університету у закладах вищої освіти за кордоном, проходження зарубіжної практики;

Список використаних джерел:

1. Internationalizing Higher Education Worldwide: National Policies and Programs / [R.M. Helms, L.E. Rumbley, L. Brajkovic, G. Mihut] // American Council on Education, The Boston College Center for International Higher Education. – 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.acenet.edu/news-room/Documents/National-Policies-and-Programs-Part-1-Global.pdf>
2. Вербицька А.В. Інтернаціоналізація як основний напрям розвитку вищої освіти// «Young Scientist» № 11 (51) November, 2017. С.160-164
3. Семенець Ю. О. Інтернаціоналізація вищої освіти: у пошуку перспектив вдосконалення стратегії провідних Українських ВНЗ// Науковий вісник Ужгородського національного університету Випуск 14, частина 2 • 2017 С.108-113.
4. Степаненко І., Дебич М. (2017). Інтернаціоналізація як інструмент розвитку лідерського потенціалу університету: навчальний посібник. 2017. Київ : ДП «НВЦ «Пріоритети».

РОЗВИТОК МОВНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ІНОЗЕМНИХ СЛУХАЧІВ ПІДГОТОВЧОГО ВІДДІЛЕННЯ В КОНТЕКСТІ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ОСВІТИ

Розвиток мовного потенціалу іноземних слухачів підготовчого відділення залежить, перш за все, від викладача, який ретельно готується до кожного заняття, залучаючи у навчальний процес творчі завдання. Відтак, формування інтелектуальних і творчих здібностей іноземців відбувається завдяки креативному підходу викладача. Сучасна молодь дивиться на світ крізь призму різноманітного контенту з екранів різноманітних гаджетів, їх увага здебільшого спрямована на спілкування у віртуальному просторі. Сьогодні одним із дієвих мотивів навчання є зацікавленість. Викладач має викликати інтерес до вивчення української мови. Творчі вправи допомагають іноземним слухачам адекватно сприймати та моделювати наявну ситуацію, розвивають творче та логічне мислення. Так, опис малюнка навчає інокомунікантів орієнтуватися в будь-яких ситуаціях спілкування. Зокрема, за таким планом: пропонується малюнок, на якому, наприклад, кіт дивиться на рибу. Спочатку іноземний слухач зосередиться на основній частині малюнка, уважно ознайомиться з ним, згадає потрібну лексику для побудови тексту та згодом впевнившись, що зможе продукувати речення, вступає в комунікацію. Мовні кліше, вивчені напередодні, стануть у нагоді в момент опису малюнка. Наприклад, на цьому малюнку я бачу сірого kota, який дивиться на рибу. Він мріє її з'їсти, але не знає як. У kota зелені очі, маленькі вуха, довгий хвіст та сильні лапи. Кіт стрибає на акваріум, дивиться як плавають риби і намагається лапою спіймати рибу. Звідси випливає, що наочно-образне мислення допомагає

запам'ятовуванню нових слів, фраз і лексичних конструкцій. Цілеспрямована мовленнєва практика із залученням наочності формує мовну особистість та швидко адаптує її до сучасних соціальних умов.

Творчі вправи стимулюють іноземних слухачів критично оцінювати й інтерпретувати інформацію, розуміти текст і підтекст, створювати власні тексти різної жанрово-стильової належності, будувати діалог залежно від цілей спілкування й соціального контексту, сприймати текстову інформацію тощо. Відтак, критичне мислення допомагає особистості бути готовою до майбутньої життєвої комунікації, а також розв'язувати проблеми й приймати конкретні рішення за будь-яких обставин спілкування.

Ігрові технології є однією з унікальних форм навчання. Ігрова діяльність на заняттях української мови як іноземної підвищує ефективність сприймання іноземними слухачами навчального матеріалу, зацікавлює та підвищує їх рівень успішності. Візуальний матеріал та ігровий формат уроку завжди сприяє мовленнєвому розвитку студентів, оскільки ігрова діяльність спонукає їх до виконання комунікативних завдань. Йдеться про стимулювання рецептивної та продуктивної мовленнєвої діяльності інокомунікантів, автентичне використання мови в різних соціальних контекстах, розкриття палітри можливостей особистостей та вирішення комунікативних завдань, які є важливою умовою розвитку вмінь говоріння та слухання й необхідним компонентом сприймання навколишньої дійсності.

Малювання також є одним із видів творчих завдань, особливо під час аудіювання, коли студент прослуховує текст та зображує його на малюнку.

Спілкування людей – складний процес взаємодії особистостей у конкретному часовому й просторовому часі. З проблемою мовного бар'єру стикається кожен іноземець під час вивчення української мови. На ютуб каналі з вивчення іноземних мов «Твій успіх» https://www.youtube.com/watch?v=Cv7YSpjQkJU&t=197s&ab_channel=YuliaKosenko розміщений відеоурок, у якому розглядаються психологічні складові мовного бар'єру, а саме:

- *страх невідомості*

Часто буває, що за необхідності щось сказати українською, іноземці губляться. Це може відбуватися тому, що вони потрапляють у нетипову для них ситуацію: їм потрібно розмовляти з незнайомцем на нерідній мові.

- *страх помилки*

Звичайно, головний ворог у розмові українською – це страх бути незрозумілим. Під час розмови з україномовним співрозмовником іноді іноземець так боїться зробити помилку, що вирішує мовчати або говорити тільки прості фрази.

- *сором'язливість, що викликається акцентом*

Деякі іноземні студенти соромляться свого акценту в українській мові. Причому ця психологічна проблема іноді приймає всесвітні масштаби: людина не може досягнути ідеальної української вимови, тому вважає за краще відмовчуватися і спілкуватися за допомогою жестів.

- *страх говорити повільно*

На початковому етапі вивчення української мови іноземцям складно швидко будувати речення, тому більшість з них говорять повільно або взагалі надають перевагу мовчанню.

- *страх не зрозуміти співрозмовника*

Фінальна фобія об'єднує в собі всі попередні: «Я можу допустити помилку, кажу занадто повільно і з акцентом, та ще й можу не вловити якісь слова співрозмовника. Все це не дасть змогу йому зрозуміти мене». У кращому випадку цей страх змушує іноземних студентів говорити з носіями мови занадто голосно.

- *маленький словниковий запас*

Чим більший словниковий запас у іноземців, тим простіше їм викладати їх думки.

- *погане знання граматики*
- *відсутність практики.*

На нашу думку, саме комунікативна гра сприяє подоланню мовного бар'єру у процесі спілкування інокомунікантів. Зокрема, І. Кочан стверджує, що у середньому за допомогою гри слухачі засвоюють навчальну інформацію на 70%, що значно ефективніше порівняно з такими дидактичними методами, як лекція (5%) або читання (10%). Гра (як, напевно, жодна з інших дидактичних форм) забезпечує підтримання живого інтересу до навчання, який є головною передумовою ефективності освітнього процесу. Саме гра розвиває у тих, хто навчається, потяг до знань, бажання примножити свій інтелектуальний набуток, не зупинятися на досягнутому, формує вміння стрімко, мобільно осмислювати навчальний матеріал, якісно проводити його аналіз, робити самостійні висновки, чітко, логічно, доказово висловлювати свої думки. Ігрова діяльність під час опанування іноземної мови за своєю специфікою непередбачуваності ніколи не може бути виконавською, а завжди містить імпровізаційність, творчість і завжди стимулює до виконання поставлених завдань [1; С. 18].

У монографії Г. Швець описала переваги використання комунікативних ігор, а саме:

«● збільшення часу для мовленнєвої практики в умовах, максимально наближених до реальної комунікації;

● створення сприятливої атмосфери зацікавленості, спільної творчості, невимушеності, що допомагає подолати комунікативний бар'єр;

● ефективне формування мовленнєвих навичок і вмінь;

● гармонізація стосунків у колективі та взаємин викладача і студентів [2; С. 140].»

Г. Швець також зазначає, що мовні ігри призначені для формування й розвитку фонетико-артикуляційних, лексичних і граматичних навичок, а також тренування використання мовних одиниць і мають імітаційно-репродуктивний характер. Це ігри, які закріплюють знання алфавіту, розрізнення звуків, написання слів, уживання лексем певної тематичної групи, використання граматичних форм, конструювання словосполучень та речень тощо (кросворди, кубики, ігри з картками, словами і т.п.). Такі ігри статичні, однозначні, часто

мають змагальний характер. У роботі з іноземними студентами підготовчих відділень при вивченні української мови застосовують різні ігри: фонетичні, орфографічні, лексичні, граматичні, лексико-граматичні ігри [2; С. 140].

Отже, розвиток мовного потенціалу іноземних слухачів підготовчого відділення в контексті інтернаціоналізації освіти відбувається завдяки подоланню мовного бар'єру та використанню комунікативних ігор.

Список використаних джерел:

1. Кочан І. Нові освітні технології в практиці викладання української мови як іноземної. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної*. 2008. Вип. 3. С.14–20.
2. Швець Г.Д. Теорія і практика навчання української мови іноземних студентів і гуманітарних спеціальностей: монографія. – Київ: Фенікс, 2019. – 529 с.

УДК 378.6:61.01:338.48:394.9 (477.53-25)

В. Поліщук, Л. Буря,

Л. Богиня, І. Шкурупій

pvtsl17@gmail.com, burya.lilia@gmail.com

bogynialv@gmail.com , irena.scurupi@gmail.com

Полтавський державний медичний університет, м. Полтава, Україна

РЕАЛІЗАЦІЯ ОКРЕМИХ НАПРЯМІВ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Інтернаціоналізація вищої освіти як процес послідовної інтеграції міжнародного компонента в освітню, виховну, науково-дослідницьку та громадську діяльність є пріоритетом діяльності закладів вищої освіти України, зокрема й Полтавського державного медичного університету.

Основні напрями інтернаціоналізації вищої освіти в сучасних умовах – міжнародні освітні та наукові проекти, міжнародна академічна мобільність адміністративного персоналу, розвиток англійської компетентності науково-педагогічних працівників, навчання іноземних здобувачів вищої освіти, спільні наукові публікації із зарубіжними дослідниками, залучення іноземних викладачів до викладання навчальних дисциплін, міжнародна академічна мобільність викладачів і здобувачів освіти – протягом останніх десятиліть в ПДМУ активно розвиваються, набувають нових обрисів.

За результатами загальнонаціонального опитування викладачів/дослідників «найбільш значущими та рівноцінними за рівнем залученості виявилися такі чотири напрями інтернаціоналізації вищої освіти: міжнародні наукові проекти (32%); міжнародні освітні проекти (31%); навчання іноземних здобувачів вищої освіти (31%); спільні наукові публікації із зарубіжними дослідниками (30%)» [2, с. 11].

Головні напрями інтернаціоналізації діяльності ПДМУ орієнтовані на міжнародне співробітництво, вдосконалення освіти з урахуванням міжнародного досвіду, забезпечення конкурентоспроможності фахівців на ринку праці, формування у випускників якостей і знань, необхідних за межами власної країни. Пріоритетними виправдано залишаються спільні міжнародні наукові дослідження, навчання іноземних здобувачів вищої освіти й академічна мобільність.

ПДМУ підтримує широкі міжнародні зв'язки з університетами США, Австрії, Бразилії, Греції, Франції, Польщі, Іспанії, Грузії, Білорусі, Азербайджану, Казахстану та ін.

У рамках наукового обміну проводяться конференції, тренінги, семінари. Так, під час науково-практичної конференції з міжнародною участю «Комплексний підхід до реабілітації стоматологічних хворих у сучасних умовах» була представлена спільна доповідь науковців Дунайського приватного університету (Австрія) та Полтавського державного медичного університету «Самостійна оцінка студентами Дунайського приватного університету (DPU) своїх практичних навичок у рамках фантомного курсу пропедевтики

терапевтичної стоматології». Мета імплементації концепції, етапи методики і практики функціонування методу, результати дослідження отримали підтримку й подальше впровадження концепції у навчальний процес університету.

12 науково-педагогічних працівників, які пройшли стажування та навчання в рамках безперервного професійного розвитку на базі медичного факультету Вільнюського університету протягом останніх трьох років, розповсюджують набутий досвід на методичних семінарах, впроваджують у навчальний процес як елементи методики викладання, так і сучасні підходи до презентації окремих тем на практичних заняття з відповідних дисциплін.

У рамках Міжнародного науково-практичного семінару «Організація комплексної допомоги пацієнтам із вродженими вадами обличчя» (2019) мультидисциплінарна команда лікарів реабілітаційного госпіталю для пацієнтів з черепно-лицевими аномаліями Університету Сан-Паулу (Бразилія) прочитала цикл лекцій з пластичної, ортогнатичної хірургії вроджених вад розвитку, логопедичної реабілітації означеної категорії пацієнтів. Під час візиту відбувся обмін досвідом із розробки та удосконалення спеціалізованого лікування пацієнтів з незрощенням губи і піднебіння та черепно-лицевими аномаліями, проведені консультації та обговорення складних клінічних випадків.

Міжнародна академічна мобільність здійснюється згідно з офіційними угодами з Університетом Арістотеля (м. Салоніки, Греція) за програмою Erasmus+, 2015-2021 pp. (students, PhDs and staff); з Університетом Поля Сабатьє (м. Тулуза, Франція) за програмою Erasmus+, 2017-2021 pp. (students, PhDs and staff) та з Університетом Сантьяго-де-Компостела (Іспанія) за програмою Erasmus+, 2019-2022 pp. (PhDs and staff).

У березні 2021 розпочалася робота в рамках міжнародного проєкту «Оцінка ефективності прогностичного індексу DPI з метою усунення потенційних розбіжностей між спеціалістами різних стоматологічних дисциплін в довгостроковій перспективі». Вперше в стінах нашого університету в режимі он-лайн проведено когортне дослідження відтворюваності оцінки

прогнозу зубів студентами 4 та 5 курсів стоматологічного факультету при застосуванні індексу DPI (Dental Prognosis Index) в рамках міжнародного проекту «Оцінка ефективності прогностичного індексу DPI, заснованого на всебічному розгляді всіх можливих критеріїв прогнозу для усунення потенційних розбіжностей між фахівцями різних стоматологічних дисциплін в довготривалій перспективі» за участі університетів-партнерів ПДМУ: Дунайського приватного університету (Danube Private University, PDU), м. Кремс, Австрія та Білоруського державного медичного університету (БДМУ), м. Мінськ, Республіка Білорусь. Метою дослідження є оцінка ефективності прогностичного індексу DPI, заснованого на всебічному розгляді всіх можливих критеріїв прогнозу, для усунення потенційних розбіжностей між фахівцями різних стоматологічних дисциплін в довготривалій перспективі.

В експерименті брали участь 100 студентів 4 та 5 курсів стоматологічного факультету ПДМУ та понад 40 студентів стоматологічного факультету БДМУ. Після завершення експериментальної частини учасники взяли участь у семінарі з висвітлення основ індексу DPI, який провів запрошений лектор, доктор М. Волгін, заст. завідувача кафедри терапевтичної стоматології та парадонтології Дунайського приватного університету. Дослідження в рамках проекту тривають.

Членство університету у Міжнародній федерації студентських медичних асоціацій (IFMSA) уможливорює стажування здобувачів вищої освіти за програмою міжнародних професійних обмінів у відділеннях університетських лікарень 37 країн світу за обраною спеціальністю. Упродовж останніх років 6 здобувачів вищої освіти ПДМУ пройшли стажування в університетських клініках Ісландії, Фінляндії, Румунії Греції, Чехії, Єгипту у відділеннях гінекології, внутрішньої медицини, кардіоторакальної хірургії, нейрохірургії.

Натомість іноземні студенти набувають досвіду на клінічних базах ПДМУ. Так на базі кафедри клінічної анатомії та оперативної хірургії університету здійснили аутогетеротопічну трансплантацію нирки. В операційній були присутні студенти, які на той час стажувалися у рамках програми міжнародних профе-

сійних обмінів, а саме Марта Родрігес (Universidad de Castilla La Mancha (UCLM)), Іспанія; Фабіола Ніколіні (Universita degli Studi di Genova), Італія; Карін Удванк (University of Maribor), Словенія. Обговорення новітніх практик трансплантології стало поштовхом до спільної наукової публікації здобувачів освіти.

Протягом останніх років навчання громадян зарубіжних країн залишається в пріоритеті міжнародної співпраці. Понад 1200 осіб проходять підготовку за освітньо-професійними програмами другого освітнього рівня. Традиційно популярною серед іноземних здобувачів освіти є клінічна ординатура за фахами «Ортодонтія», «Щелепно-лицева хірургія», «Терапевтична стоматологія» тощо. Окрім завдань якісної освіти іноземних студентів колектив університету опікується питаннями адаптації їх до нового освітнього й соціокультурного простору. Над успішним подоланням труднощів адаптації іноземних здобувачів вищої освіти плідно працює навчально-науковий центр з підготовки іноземних громадян, кафедри університету, зокрема кафедра українознавства та гуманітарної підготовки у рамках проєкту «Іноземні студенти пізнають Україну».

Насамкінець зазначимо, що вимогами часу є деформалізація навчання та індивідуалізація навчальних програм, що відповідає студентоцентрованому підходу до навчання задля формування відповідальної особистості, здатної до розвитку й удосконалення протягом усього життя. Отже, у перспективі, навчальні програми можуть укладатися для кожного студента, а не для академічних груп. Перевагою такого підходу має бути можливість студента обирати викладачів, а деканату – формувати групи від одного-двох до декількох студентів для кожної дисципліни окремо, що сприятиме підвищенню якості фахової підготовки.

Список використаних джерел:

1. Інтернаціоналізація вищої освіти в Україні: методичні рекомендації / Л. Горбунова, М. Дебич, В. Зінченко, І. Сікорська, І. Степаненко, О. Шипко / За ред. І. Степаненко. – К.: ІВО НАПН України, 2016. – 158 с
2. Результати загальнонаціонального опитування «Перспективи та потреби розвитку університетів України у процесі реформування вищої освіти у контексті європейської інтеграції» / Авторський колектив; за заг. ред. С. Калашнікової. – Київ: Інститут вищої освіти НАПН України, 2019. – 77 с. Міжнародний науковий журнал «Університети і лідерство». № 2(8) (2019). – С. 144-220. URL: <https://ul-journal.org/index.php/journal/article/view/105/98>
3. Стратегії вищої освіти в умовах інтернаціоналізації для стійкого розвитку суспільства: методичні рекомендації / В. Зінченко, Л. Горбунова, С. Курбатов, Ю. Мєлков ; за ред. В. Зінченка. – Київ: Прінтеко, 2020. – 107 с.

УДК 378.4(477):331.54

Н. О. Пономарьова

ronotna@gmail.com

Харківський національний педагогічний

університет імені Г. С. Сковороди,

м. Харків, Україна

ІННОВАЦІЇ У ПРОФОРІЄНТАЦІЙНІЙ РОБОТІ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ДОСВІД І ПЕРСПЕКТИВИ

Професійне самовизначення молоді в сучасних умовах вкрай ускладнено через зміни, які відбуваються в економічній, соціальній, політичній, духовній сферах життя українського суспільства [1]. Ринок праці в Україні та світі є найскладнішим та найдинамічнішим елементом ринкової економічної системи,

а його стан залежить як від загальної економічної ситуації в країні, так і від традиційно усталених особливостей участі населення в економічній діяльності, можливостей вибору ним видів економічної діяльності та системи цінностей, які превалюють у суспільстві [2]. Тенденції розвитку ринку праці мають бути враховані при визначенні змісту і складових професійної орієнтації молоді [3].

Так, активними суб'єктами впливу на професійне самовизначення молоді окрім закладів середньої освіти, оточення, батьків, суспільної думки постають державні установи (що реалізують державну політику підтримки окремих професій та спеціальностей), роботодавці та профільні заклади вищої освіти.

Слід зазначити, що у закладах вищої освіти профорієнтаційна робота завжди була та є одним із наріжних каменів діяльності з метою формування контингенту здобувачів освіти, оскільки більшість вітчизняних вишів відчуває значний дефіцит вступників.

До традиційних напрямів профорієнтаційної роботи закладів вищої освіти можна віднести:

- агітаційні профорієнтаційні кампанії;
- роботу профорієнтаційних центрів та центрів довузівської підготовки;
- проведення та участь у масових профорієнтаційних заходах;
- створення сприятливих умов для вступу абітурієнтів;
- індивідуальну роботу з обдарованими учнями тощо.

Дійсно, молодь украй потребує достовірної, вичерпної та зрозумілої інформації щодо особливостей підготовки фахівців у системі вищої освіти в Україні. У цьому ракурсі вступна кампанія, яку проводили заклади вищої освіти в її традиційному розумінні, має перетворитися на систематичну і регулярну просвітницько-інформаційну профорієнтаційну роботу, перш за все, з учнями випускних класів [4]. При цьому, на погляд дослідників, більш ефективною постає профорієнтаційна робота вишів безпосередньо в закладах середньої освіти, оскільки в умовах класу, у зручній та звичній обстановці учні

мають змогу вільно спілкуватися з представниками закладів, ставити до них питання, установлювати профорієнтаційні зв'язки тощо [4].

В умовах пандемії впровадження карантинних обмежень, перехід на дистанційне (синхронне та асинхронне) чи змішане навчання суттєво ускладнили профорієнтаційну роботу закладів вищої освіти та, водночас, стимулювали пошук її інноваційних форм.

Перш за все, слід врахувати, що завдяки впровадженню інформаційно-комунікаційних технологій до всіх сфер людської діяльності утворюється новітнє інформаційно-освітнє середовище здійснення профорієнтаційної роботи, вагоме місце у якому посідає віртуальна взаємодія учасників в комп'ютерних мережах із відсутністю територіальних меж та необмеженим доступом до будь-яких інформаційних ресурсів [4].

Тому на фізико-математичному факультеті ХНПУ імені Г.С.Сковороди у 2021 році було розроблено та апробовано інноваційну форму профорієнтаційної роботи – онлайн-екскурсії для школярів.

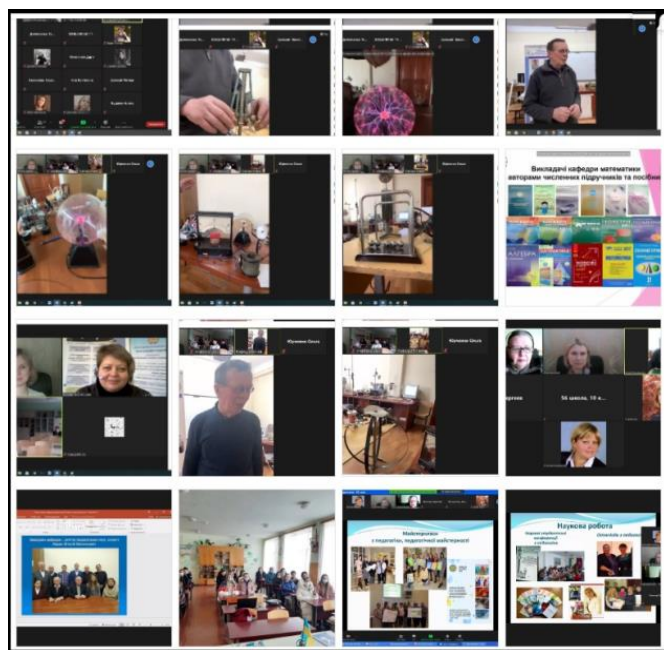
Онлайн-екскурсії проводилися для учнів 8-11 класів загальноосвітніх та спеціалізованих шкіл, гімназій, ліцеїв, слухачів коледжів та закладів професійно-технічної освіти м. Харкова та Харківської області. Координаторами онлайн-еккурсій від закладів освіти виступали вчителі або студенти-практиканти, від факультету – декан, координатори профорієнтаційної роботи від кафедр.

Мета онлайн-еккурсій – надання учасникам актуальної інформації про особливості підготовки фахівців в системі вищої освіти в Україні та можливості здобуття професійної освіти у ХНПУ імені Г.С.Сковороди.

Технічні умови проведення онлайн-еккурсій – доступ до мережі Інтернет, наявність проектора чи інтерактивної дошки, встановлення додатку для проведення відеоконференцій Zoom чи Meet. Тривалість онлайн-еккурсій – 40-45 хвилин.

*Рис. 1. Рекламний плакат
онлайн-екскурсій для школярів*

*Рис. 2. Скріншоти з онлайн-екскурсій
для школярів*

Для онлайн-екскурсій було заздалегідь розроблено мультимедійні презентаційні матеріали, присвячені:

- загальній профорієнтаційній інформації (про сучасні професії, спеціальності та освітні програми; мережу закладів вищої освіти України; правила прийому до закладів вищої освіти в Україні; особливості вступної кампанії до закладів вищої освіти; підготовку до ЗНО);
- профорієнтаційній інформації про ХНПУ імені Г.С.Сковороди (про структуру університету, особливості вступу та навчання; підготовку студентів на кафедрах фізики, математики, інформатики, освітології та інноваційної педагогіки; студентське позааудиторне життя; можливості участі у роботі учнівських гуртків, клубів, конференцій, тижнів у ХНПУ імені Г.С.Сковороди тощо).

Також для проведення онлайн-екскурсій було підготовлено необхідне обладнання для демонстрації в режимі реального часу з лабораторій фізико-математичного факультету різноманітних популярних фізичних дослідів.

На підготовчому етап узгоджувалася дата та час проведення екскурсії, її тематика. Важливо зазначити, що в залежності від вікової категорії учасників, їх інтересів та запитів, зміст онлайн-екскурсій суттєво варіювався. Як засвідчив досвід, для учнів 8-9 класів більш актуальною є загальна інформація про професії, шляхи їх здобуття, демонстраційні матеріали кафедр та інформація про заходи для учнів у ХНПУ імені Г.С.Сковороди. Для учнів 10-х класів основна увага під час онлайн-екскурсій приділялася правилам прийому до закладів вищої освіти в Україні, підготовці до ЗНО. Учні 11-х класів найбільшу цікавість виявили до огляду сучасних спеціальностей та освітніх програм, особливостям вступної кампанії до закладів вищої освіти у поточному році.

Зауважимо, що під час проведення онлайн-екскурсій уся загальна інформація про заклади вищої освіти та специфіку вступу до них розглядалася на прикладі ХНПУ імені Г.С.Сковороди.

Безпосереднє проведення онлайн-екскурсії забезпечував модератор – представник деканату або кафедри, який організовував доступ учасників на захід, керував ходом екскурсії та виступав із загальною профорієнтаційною інформацією та інформацією про ХНПУ імені Г.С.Сковороди. Інформацію про особливості навчання на кафедрах факультету презентували представники кафедр, а виступи про позааудиторне студентське життя – відповідальні від Співки студентів та молоді фізико-математичного факультету.

По завершенню онлайн-екскурсій проводилися міні-наради із обговорення підсумків, подолання труднощів, які виникали під час проведення заходів, вироблення шляхів їх удосконалення.

Перші екскурсії були проведені для учнів шкіл – баз педагогічної практики за сприянням студентів-практикантів, в подальшому рекламна інформація про онлайн-екскурсії поширювались на офіційних факультетських сторінках в соціальних мережах Facebook, Instagram на Telegram каналі.

Всього за період з 01 лютого по 01 жовтня 2021 року на фізико-математичному факультету ХНПУ імені Г.С.Сковороди було проведено більше

50 онлайн-екскурсій. За результатами проведеного опитування учасників 90% з них задоволені участю у заході та одержали корисну профорієнтаційну інформацію, 70% учасників виявили бажання ще раз взяти участь у такому заході. Для 60% закладів освіти, учні яких взяли участь у онлайн-екскурсіях, за їх пропозицією було проведено повторні екскурсії для інших груп учасників.

Набутий досвід переконує, що онлайн-екскурсії – перспективна форма профорієнтаційної роботи, яка сприяє значному розширенню кола потенційних абітурієнтів закладів вищої освіти, та потребує подальшого вивчення її можливостей, переваг та недоліків, а також розробки відповідної методичної підтримки.

Список використаних джерел:

1. Пономарьова Н. О. Дослідження проблеми професійної орієнтації школярів на ІТ-спеціальності в Україні в соціальному контексті. ScienceRise: Pedagogical Education. 2018. № 2 (22). С. 4–9. DOI: 10.15587/2519-4984.2018.123901.

2. Федунчик Л. Г. Ринок праці в Україні: проблеми та напрями їх вирішення. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/rpzn_2016_2_8 (дата звернення 01.10.20221).

3. Пономарьова Н. О., Білоусова Л. І. Специфіка професійної орієнтації молоді у сучасний період розвитку суспільства. Народна освіта. Електронне наукове фахове видання. Київ, 2016. № 2 (29). С. 19–24. URL: http://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=4037 (дата звернення 01.10.20221).

4. Пономарьова Н. О. Підготовка майбутніх учителів інформатики до профорієнтаційної роботи у загальноосвітніх навчальних закладах : монографія. Х. : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2018. 325 с.

ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ІНОЗЕМНИМИ ЗДОБУВАЧАМИ ВИЩОЇ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ: ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ, ВИКЛИКИ І ПЕРСПЕКТИВИ

Нині Україна все ширше відкриває простір іноземним громадянам для пізнання й вивчення її культури, історії, літератури й мови. Вивчення іноземцями української мови сьогодні стає гостро актуальним, що пов'язано з інтеграцією України до світової спільноти і змінами суспільної свідомості.

Першими ґрунтовними дослідженнями, важливими для розвитку методики викладання української мови як іноземної, стали докторські дисертації Г. Онкович і Л. Паламар. Л. Паламар у своєму дослідженні виділяє три етапи навчання української мови як іноземної: початковий (2-3 місяці, мета – навчити розуміти на слух повільне мовлення на основі обмеженого мовного матеріалу, читати короткі навчальні тексти, розмовляти на навчально-побутові теми); середній (4-5 місяців, мета – навчити розуміти на слух тексти на навчально-побутові теми, читати адаптовану літературу, наукові, публіцистичні, газетні тексти, розмовляти на навчально-побутові теми); основний (високий) – протягом навчання на основних факультетах закладів вищої освіти за обраним фахом (4-5 років, мета – розвиток і вдосконалення умінь і навичок,

сформованих на попередніх етапах). На кожному етапі важливо правильно підбирати посібники й підручники, спрямовані на забезпечення ефективного оволодіння комунікантів базовою термінологією профільних дисциплін обраної спеціальності й основами наукового стилю мовлення української мови [1].

Важливим також є розуміння взаємопов'язаності мови й певних проявів національної культури (національний костюм, деталі поведінки, етикет, жести, дотримання відомих обрядів, звичаїв), що засвідчують належність людини до різних народів. Мова збирає й закріплює історичний досвід народу, стає відображенням його внутрішнього світу, неповторності менталітету. Процес вивчення української мови невіддільний від ознайомлення з культурою України, оскільки мова ніби ретранслятор передає надбання національної культури від покоління до покоління, представникам інших етнічних соціумів [2].

Застосування в процесі викладання української мови як іноземної матеріалів із лінгвокраїнознавства допомагає іноземним студентам адаптуватися до нового мовно-культурного середовища. Основним засобом трансляції лінгвокраїнознавчої інформації є текст. Тексти обираються на основі комунікативних потреб іноземних студентів, їхніх пізнавальних інтересів і виховних завдань навчання. У текстах також можна ознайомитися з досягненнями української науки й культури, прочитати про визначних людей України у сфері науки, культури, спорту. Тексти передають художню атмосферу України, ознайомлюють із життям і творчістю видатних діячів української культури. Текст розглядається як одна з важливих форм комунікації, яка є механізмом становлення індивіда як соціальної особистості.

Українська мова для студентів з англійською мовою навчання в закладах медичної освіти є одним із найскладніших предметів, причому труднощі викликає вербальне вираження змісту предмета, наприклад, переказ тексту, насиченого порівняннями, метафорами, образними висловами. Дуже важливо виважено підбирати підручники для іноземних студентів, оскільки використання лінгвокраїнознавчих матеріалів стимулює мотивацію студентів,

формує й підтримує інтерес до вивчення мови країни, в якій студент здобуває медичну освіту. До лінгвокраїнознавчого матеріалу належать автентичні тексти (уривки з художньої прози, статті з журналів і газет), автентичні діалоги, вірші, пісні. Розширенню обізнаності студентів у всіх сферах життєдіяльності сприятиме також перегляд телепередач, документальних і художніх фільмів українською мовою. Використання лінгвокраїнознавчих прийомів у викладанні української мови як іноземної передбачає засвоєння студентами знань про культуру, історію, реалії й традиції країни; залучення до діалогу культур (іншомовної й рідної); усвідомлення суті явищ української мови та їх порівняння з рідною мовою; уміння вчитися (працювати з книгою, підручником, довідковою літературою, словниками) [3].

Для стимуляції пізнавальної діяльності іноземців, які вивчають українську мову, потрібно активізувати діяльність студентів, тобто не просто використовувати різноманітність методів, прийомів і засобів навчання, а одночасно поєднувати традиційні (пояснювально-ілюстративний, репродуктивний, метод проблемного викладу, частково-пошуковий, дослідницький методи) та інноваційні навчальні технології (а саме: дистанційні навчальні платформи, інтерактивні методи викладання, метод проєктів, рольові ігри, використання технічних засобів навчання (комп'ютерних і мультимедійних, мережі Internet, соціальних мереж та ін.) [4].

Безумовно, аби зробити традиційні заняття цікавими, підвищити ефективність навчального процесу й рівень знань здобувачів, варто використовувати на заняттях викладання української мови як іноземної інноваційні методи [5]. На такому занятті спираємося на традиційну структуру – сприймання нового матеріалу, засвоєння, осмислення, узагальнення, але використовуємо незвичайні форми [6]. Варто активно вводити в процес навчання мови різноманітні аудіоматеріали, що репрезентують певну комунікативну ситуацію, записи спонтанного мовлення, відеозаписи й радіозаписи (наприклад, новини, уривки фільмів та ін.) [7].

Для вивчення мови також можна використовувати інтерактивні методи викладання: «Незакінчені речення», «Мозковий штурм», «Вилучи зайве», «Роз'єднай слова», «Дешифрувальник», «Алітерація імені» (особливо ефективно використовувати цей метод під час організації знайомства групи або при вивченні теми «Зовнішність і характер людини»), «Заверши фразу», «Комплімент», «Прогноз погоди», «Асоціації», «Алфавіт» (дозволяє повторити практично всю лексику з теми), «Зміна співрозмовника» (метод, що тренує діалогічне мовлення) та інші.

Викладання української мови як іноземної має відповідати вимогам часу, опиратися на останні досягнення, прогресивні здобутки науки й техніки [8]. Інтернет-технології можна успішно використовувати на таких заняттях із метою пошуку студентами додаткової інформації з теми, що вивчається, збору даних для створення комп'ютерної презентації, з метою перевірки рівня знань студентів – робота з різноманітними онлайн-тестами, а також для роботи з онлайн-словниками. А залучаючи в роботу зі студентами презентації Power Point, викладач сам стає режисером свого заняття. Проста у використанні, ця програма дозволяє викладачу створити анімаційний опорний конспект заняття, включити відео- і аудіофрагмент, зобразити в динаміці якесь явище, подію, що допоможе студентіві-іноземцю легко засвоїти новий лексичний чи граматичний матеріал. Особливо ефективним нам видається використання презентацій під час вивчення нової лексики не тільки з тем «Продукти», «Вулиця», «Місто», «Транспорт», «Магазин», «Відпочинок», а й теми з мови професійного спрямування «Кісткова система», «М'язова система» та інші.

Серед засобів активізації пізнавальної діяльності студентів під час вивчення української мови як іноземної одним із найефективніших є гумор, він допомагає підтримувати жвавий інтерес та увагу, створювати сприятливу емоційну атмосферу на занятті [5].

Важливо також заохочувати іноземців читати книги, журнали й газети, переглядати телепередачі, документальні й художні фільми українською

мовою, що сприятиме розширенню світогляду студентів, їхньої обізнаності в усіх сферах життєдіяльності людини [9].

Отже, перед викладачем української мови закладу вищої освіти постає завдання створити такі умови вивчення української мови як іноземної, щоб студенти могли активно послуговуватись нею в усіх сферах громадського життя, оскільки іноземні студенти використовують мову і як інструмент засвоєння професійних знань, і як засіб повсякденного спілкування.

Тож поєднання на практиці традиційних та інноваційних методологічних підходів дасть можливість викладачам мови підвищити результативність навчального процесу, рівень знань студентів і ефективність організації їхньої навчально-пізнавальної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Лещенко Т. О. Соціально-культурна адаптація іноземних студентів англomовної форми навчання у процесі навчання української мови як іноземної на початковому етапі / Т. О. Лещенко, В. Г. Юфименко // Інновації та традиції у мовній підготовці іноземних студентів : тези доп. міжнар. наук.-практ. семінару. – Харків : Вид-во Іванченка І. С., 2018. – С. 140–143.

2. Юфименко В. Г. Особливості соціально-культурної адаптації індійських студентів / В. Г. Юфименко // Реалії, проблеми та перспективи вищої медичної освіти : матеріали навч.-наук. конф. з міжнар. участю, м. Полтава, 25 березня 2021 р. – Полтава, 2021. – С. 297–300.

3. Лещенко Т. О. Адаптація іноземних здобувачів освіти до української інформаційної культури / Т. О. Лещенко, В. Г. Юфименко // Issues of practice and science : Abstracts of II International Scientific and Practical Conference, 27–29 September 2021, London, Great Britain. – London, 2021. – P. 140–142.

4. Розвиток ключових компетенцій майбутнього медика на заняттях української мови як іноземної / Т. О. Лещенко, В. Г. Юфименко, М. М. Жовнір, В. О. Курило // Issues of practice and science : Abstracts of II International

Scientific and Practical Conference, 27–29 September 2021, London, Great Britain. – London, 2021. – P. 143–145.

5. Юфименко В. Г. Медична благодидактика та медіаосвітні технології як новітні чинники розвитку професійної компетентності фахівця / В. Г. Юфименко // Сучасна медична освіта: методологія, теорія, практика : матеріали Всеукр. навч.- наук. конф. з міжнар. участю (м. Полтава, 19 березня 2020 р.) – Полтава, 2020. – С. 269–272.

6. Лещенко Т. О. Використання комунікативного підходу до засвоєння стоматологічної термінології на занятті з української мови як іноземної / Т. О. Лещенко, В. Г. Юфименко // Актуальні проблеми сучасної вищої медичної освіти в Україні : матеріали навч.-наук. конф. з міжнар. участю, м. Полтава, 21 березня 2019 р. – Полтава, 2019. – С. 125–128.

7. Лещенко Т. Контраст взірцевої та реальної компетентнісних моделей мовленнєвої особистості сучасного лікаря-стоматолога / Т. Лещенко, М. Жовнір, В. Юфименко // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія. – Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2021. – Вип. 48, т. 1. – С. 85–88.

8. Лещенко Т. О. Сучасний погляд на вивчення української мови іноземцями / Т. О. Лещенко, В. Г. Юфименко // Проблеми і перспективи мовної підготовки іноземних студентів : зб. наук. статей за матеріалами XIV Міжнар. наук.-практ. конф. (23 жовтня 2020 р.). – Харків : ХНАДУ, 2020. – С. 130–134.

9. Юфименко В. Г. Соціальні мережі як ефективне середовище комунікації в мовній підготовці іноземних студентів / В. Г. Юфименко // Сучасна медична освіта: методологія, теорія, практика : матеріали Всеукр. навч.- наук. конф. з міжнар. участю (м. Полтава, 19 березня 2020 р.). – Полтава, 2020. – С. 272–275.

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МОВНОЇ ПОЛІТИКИ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ ЗДОБУВАЧІВ

На сьогодні тема мовної політики навчання іноземних здобувачів залишається не вивченою та потребує поглибленого дослідження. Визначальними в цьому аспекті є фактори успішної адаптації іноземних здобувачів у освітньому просторі українських ЗВО. Аналізуючи ці фактори, слід зазначити, що їх достатньо багато – починаючи від особливостей менталітету до рівня освіти і навіть рівня здоров'я. Так, Т. Довгородько наголошує на необхідності врахування багатофакторної моделі адаптивності: «Уроджені основи адаптивності – це темперамент, емоції, конституція, рівень інтелекту, зовнішні дані, фізичний стан організму тощо. Розрізняють високо-, середньо- і низько адаптованих людей. Рівень адаптивності залежить від виховання, навчання, умов і способу життя і значною мірою визначається особистісними якостями людини, а також проведенням адаптаційних заходів» [1, с. 117].

Дійсно питання про відповідність змісту і методів навчання цілям і задачам іноземних студентів є надзвичайно актуальним у системі підготовки фахівців. З цією метою проводиться відповідна класифікація навчальних програм, що застосовуються при навчанні іноземців в нашій країні. Провідна методика активного навчання – це методика проведення самостійної роботи з використанням спеціалізованих інформаційних технологій. Основними засобами такого навчання є інформаційні технології як у вигляді окремих програм, так і різних видів інформструктур. Розрізняють інформаційні технології внутрішнього

і зовнішнього навчання, програми зовнішнього навчання (інформаційні курси) і методичні засоби впливу на об'єкт навчання (система консультацій).

Загалом аналіз показав, що питання адаптації іноземних здобувачів носить комплексний характер. Це зокрема наголошує Ху Жунсі: «Під час розробки та реалізації програми адаптації іноземних студентів до освітнього середовища університету були враховані: соціокультурні, соціально-психологічні, етнопсихологічні особливості іноземних студентів; цільове спрямування, комплексність, систематичність та цілісність процесу адаптації. Програма адаптації носить полікультурний характер, здійснюється у напрямках соціокультурної, соціально психологічної, дидактичної адаптації із залученням всіх суб'єктів адаптаційного процесу: викладачів, кураторів, українських студентів, представників адміністрації університету, іноземних студентів» [8, с. 66].

Тому при оцінці основних особливостей застосування інформаційних технологій і засобів навчання, а також їх впливу на суб'єкти практичної діяльності слід виходити з конкретних умов. Очевидно, що технічні можливості того чи іншого виду інформаційних технологій, орієнтованих на адаптацію іноземців, повинні бути адекватні реальним можливостям викладачів.

Також Ху Жунсі вважає, що міжкультурне спілкування є необхідною умовою для іноземних здобувачів: «Важливою педагогічною умовою успішної адаптації іноземних студентів до освітнього середовища університетів України є міжкультурне спілкування всіх учасників процесу адаптації, в основі якого закладений процес комунікативної взаємодії між індивідами, що є носіями різних культур та мають власний мовний код, конвенції поведінки, ціннісні настанови, звичаї та традиції» [8, с. 70].

Продовжуючи наші дослідження [2] перейдемо до конкретних рекомендацій, які можуть бути застосовані для удосконалення практики надання освітніх послуг для студентів-іноземців. Основні з них зводяться до наступного.

По-перше, йдеться про зміни в законодавстві, які б сприяли процесу інтернаціоналізації української освіти, адже, як пишуть дослідники, «вихід

національної системи вищої освіти на міжнародний рівень передбачає не тільки ратифікацію міжнародних договорів у галузі надання освітніх послуг, а й внесення відповідних змін до українських нормативно-правових актів щодо надання вітчизняним ЗВО відповідних прав та обов'язків, тих самих, що мають закордонні виші (автономія, академічні свободи, належне фінансування тощо)» [6]. У цьому напрямі роботи, яка показав аналіз у підрозділі 2.1., ще досить багато. Найважливішими аспектами є розробка комплексної Концепції мовної освіти іноземних здобувачів та зміни до Податкового і Митного кодексів з метою усунення перешкод для фінансової автономії українських університетів.

По-друге, слід надавати пріоритет «розвитку співробітництва між інститутами, що задіяні в процесах освітньої міграції (мають бути налагоджені зв'язки між вітчизняними та закордонними державними (регіональними) органами управління у сфері освіти, міграції, міжнародних відносин та іншими освітніми провайдерами задля міжкультурної комунікації та ефективного співробітництва)» [6]. Найважливішим аспектом тут виступає налагодження паритетних відносин між українськими і відповідними закордонними державними та регіональними органами управління. Важливу роль має відіграти Міністерство закордонних справ України та українські посольства і консульства.

По-третє, особливу увагу слід приділити «розвитку внутрішньої освітньої міграції та академічної мобільності (пріоритетними напрямками для нашої держави мають стати підтримка та розвиток міжрегіональної освітньої міграції за рахунок обґрунтованого стратегічного планування та прогнозування потреби національної економіки у фахівцях відповідного рівня підготовки. На державному рівні має формуватися цільове державне замовлення та справедливо розподілятися між регіональними ЗВО» [6]. В умовах пандемії ми часто забуваємо, що академічна мобільність може бути не лише міжнародною, але й внутрішньо-українською. Доцільно посилити напрям міжобласної освітньої міграції, оскільки він є важливим з точки зору обміну потенціалом

наукових шкіл, розвитку людського капіталу в регіонах, розвитку толерантності, подолання ментальних стереотипів «східняки/бандерівці» та ін.

По-четверте, слід звернути увагу на «збалансування освітньої міграції у бік збільшення експорту освітніх послуг (державна політика має бути спрямованою на утримання українського студентства та нарощення чисельності іноземних студентів. Уряд має посилити контроль над діяльністю освітніх рекрутерів, що представляють інтереси іноземних ЗВО та сприяють відтоку українських студентів за кордон)» [6]. Важливо, щоб академічна мобільність носила паритетний характер, щоб дійсно відбувався обмін, а не «відтік розуму (*brain drain*)». З цією метою, по-перше, слід йти не шляхом побудови штучних обмежень чи бар'єрів, а шляхом створення умов для розвитку студентів та чіткої кар'єрної перспективи. Українські студенти поїдуть в європейські університети, отримають там унікальну підготовку і зможуть навчитися там багатьом корисним речам. А, по-друге, шляхом популяризації української вищої освіти закордоном. Необхідно подбати про впровадження прозорого механізму набору іноземних студентів, про ефективну підготовку абітурієнтів (особливо, мовну), про творчу складову навчання, про боротьбу з стереотипами сприйняття, про впровадження новітніх курсів і освітніх програм, адже наразі левову частку займає одна спеціальність – 222 «Медицина».

По-п'яте, слід приділити увагу «активізації міжнародної освітньої діяльності (для того щоб бути конкурентоспроможною та обіймати лідируючі позиції у світових рейтингах найкращих освітніх систем, наша держава має приймати активну участь у міжнародних освітньо-наукових та культурних проектах, проводити активну діяльність на закордонних освітніх ринках для залучення іноземних студентів, поглиблювати міжнародну співпрацю, вітчизняні вчені мають представляти свої наукові здобутки на міжнародній освітній арені тощо» [6]. Особливо вадливо в цьому контексті займати проактивну позицію, ініціювати та створювати міжнародні проєкти, проводити активну рекламну кампанію із залучення іноземців на навчання в Україну. Окремим блоком є

розвиток репутаційного капіталу українських вчених, наукових шкіл, кафедр, адже на другому (магістерському) та третьому (докторському) рівні для потенційного здобувача має значення не лише назва спеціальності чи бренд вишу, а насамперед світова репутація вченого до якого він цілеспрямовано їде й у науковій групі/лабораторії якого хоче працювати над темою дослідження [7].

Головною проблемою, як показало наше дослідження, є вкрай низький рівень володіння іноземними здобувачами, які приїжджають в Україну, мов міжнародного спілкування (насамперед, англійської). Це ж саме стосується більшості викладачів українських університетів, які працюють з цими студентами, а також брак навчального матеріалу англійською мовою. У цьому контексті рекомендовано розбити курси для іноземних здобувачів за рівнями мовної підготовки. Тобто більш підготовлені студенти вивчають більш складний матеріал, а слабші – мають можливість і додатковий час на підвищення свого мовного рівня. Загалом існує потреба розробити комплексної Концепції удосконалення освітньої політики у питанні мови навчання іноземних здобувачів.

Отже, існує потреба розробки комплексної стратегії удосконалення освітньої політики у питанні мови навчання іноземних здобувачів. Основними рекомендаціями, які мають увійти до стратегії, наступні. *На законодавчому рівні:* зміни в законодавстві [3, 4, 5], які б сприяли процесу інтернаціоналізації української освіти, зокрема фінансова та управлінська автономія університетів; забезпеченню належного фінансування освітньої галузі в державному бюджеті (щоб конкурувати за іноземних здобувачів, маємо запропонувати хороші умови побуту та розвинену освітньо-наукову інфраструктуру); на законодавчому рівні усунути бар'єри та спростити процедуру визнання іноземних дипломів; створити в Україні сприятливі умови для кар'єри молоді, яка вже здобули освіту за кодоном і розглядає можливість повернення. *На виконавчому рівні:* розвиток співробітництва між органами влади країн, що задіяні в процесах освітньої міграції; збалансування академічної мобільності у бік збільшення експорту освітніх послуг; активізація міжнародної освітньої діяльності України

(промоція проєктів українських вчених тощо); боротьба з корупцією та непотизмом у вищій освіті та забезпечення престижу праці викладача в суспільстві; інтенсифікація співпраці між стейкхолдерами (ринком освітніх послуг та ринком праці); здійснення моніторингу академічної мобільності в Україні та світі; підтримка та розвиток міжрегіональної (міжобласної) академічної мобільності в межах України. *На інституційному рівні:* посилення гуманітарної складовій підготовки; забезпечення іноземця необхідною сумою знань, правилами спілкування та комунікативного обміну; сприяння успішній адаптації іноземних здобувачів (у тому числі через залучення до адаптації інших студентів, які вже пройшли цей шлях); диференційований підхід до іноземців із враховуванням особливостей конкретної країни (Китаю, Туркменістану тощо); врахування вікових особливостей контингенту іноземних здобувачів; орієнтація навчального процесу на активні форми взаємодії (програмоване навчання, проблемне навчання, комунікативне навчання тощо).

Список використаних джерел:

1. Довгодько Т. Адаптація іноземних студентів до освітнього середовища України. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2013. № 2. С. 114-120.
2. Заїчко В. В. Мовна політика навчання іноземних здобувачів у закладах вищої освіти України. *Міждисциплінарні наукові дослідження: особливості та тенденції: матеріали міжнародної наукової конференції*. (Т.4), 4 грудня, 2020 рік. Чернігів, Україна: МЦНД. С.41-42. URL: <https://doi.org/10.36074/04.12.2020.v4.06>
3. Закон України «Про вищу освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
4. Закон України «Про забезпечення української мови як державної», 2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19>
5. Закон України «Про освіту», 2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

6. Степурина С. О., Дериховська В. І. Тенденції освітньої міграції та її вплив на інституційне середовище в Україні. 2018. URL: http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPI-Press/46048/1/ETS_2018_17_Stepurina_Tendentsii.pdf

7. Терепищій С. О. Тенденції розвитку освітніх ландшафтів в епоху індустріального суспільства. *Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Філософія.* – 2015. – Вип. 45(2). – С. 139-150.

8. Ху Жунсі Організаційно-методичні засади адаптації іноземних студентів до освітнього середовища університетів України. *Освітологічний дискурс.* 2016. № 2. С. 65-75.

СЕКЦІЯ 2

РОЛЬ МІЖНАРОДНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА СПІВРОБІТНИЦТВА В МАЙБУТНЬОМУ УКРАЇНИ

УДК 378

М. П. Васильєва

vacilievamp@gmail.com

*Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди,
м. Харків, Україна*

ПАРТНЕРСЬКА ВЗАЄМОДІЯ З МІЖНАРОДНИМИ СОЦІАЛЬНИМИ ІНСТИТУЦІЯМИ В ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ ГАЛУЗІ В УКРАЇНІ

Соціальна галузь як окремий напрям професійної діяльності фахівців з надання послуг різним верствам населення в Україні є достатньо молодого. Зважаючи на історичний шлях свого розвитку, передумови виникнення й становлення, така галузь є унікальною не за змістом, а за тим арсеналом методів, які може і має використовувати фахівець. Так, зміст реалізації соціальних послуг передбачає їхнє надання тим категоріям населення держави, які їх потребують і не можуть отримати або забезпечити собі самостійно. У будь-якій державі, якого б соціально-економічного рівня розвитку вона не досягла, завжди є такі люди, групи, версти, які не можуть реалізувати власні права самостійно в повному обсязі без певної соціальної підтримки. Така підтримка має бути гарантованою на державному рівні (закладеною у соціальній політиці) країни гуманістичної спрямованості.

Для реалізації соціальної політики створюються державні соціальні інституції, як такі, що на постійній основі здійснюють соціальні практики, санкціоновані за допомогою соціальних норм. Це є виконанням своєрідним

виконання обов'язку держави перед кожним своїм членом, а розроблення засад соціальної політики виступає втіленням зобов'язань у реальному житті.

Проте далеко не завжди держава, декларуючи права, може їх забезпечити власними «силами» завдяки спеціально утвореній мережі державних соціальних інституцій (центри соціальних служб, спеціалізовані заклади тощо). Вагомим потенціалом у наданні соціальних послуг володіють соціальні інститути недержавного сектору (благодійні фонди, громадські організації різного рівня і напрямів діяльності). Завдяки налагодженій і узгодженій сумісній діяльності державних і недержавних соціальних інституцій можна досягти підвищення результативності соціальної роботи певної країни в цілому.

Така взаємодія між соціальними інститутами недержавного і недержавного сектору в різних її комбінаціях з різною часткою участі простежується в усіх розвинених країнах. Адже в країнах, існування і розвиток яких ґрунтується на гуманістичних засадах, якість життя кожної окремої людини виступає основним пріоритетом. Усі зусилля і засоби є добрими й прийнятними для забезпечення і підвищення рівня якості життя всіх членів суспільства.

У кожній країні історично склалися власні передумови, особливості, методи реалізації соціальної підтримки і соціальної роботи в цілому. Виробленим є досвід, який удосконалюється і дозволяє навіть подолати повністю певні соціальні проблеми. Ознайомлення з таким досвідом представниками галузі інших країн дозволяє його запозичити, адаптувати або трансформувати відповідно до особливостей і умов власної країни. Таким чином, створюються передумови для внесення змін у методах надання соціальних послуг у певній країні завдяки виробленому досвіду в таких самих або схожих умовах відповідної категорії користувачів соціальних послуг.

Поширенню цього досвіду сприяють і міжнародні соціальні інституції (фонди, організації), які опікуються проблемами подолання соціальних негараздів на глобальному рівні. Міжнародні організації намагаються через громадські організації в країнах реалізовувати проєкти благодійницької, меценатської,

волонтерської діяльності. Так, в Україні особливо після подій 2014 року за підтримки міжнародних благодійних фондів і організацій було реалізовано багато соціальних за призначенням ініціатив, висунутих, як з боку представників вітчизняних організацій, так і закордонних донорів. Прикладів тому немало.

Харківський обласний благодійний фонд «Соціальна служба допомоги», який налічує вже понад 25 років благодійної діяльності на території м. Харків з надання допомоги і підтримки людям і сім'ям у складних життєвих обставинах, завдяки співпраці з Міжнародним благодійним фондом «Карітас Австрія» реалізував декілька вдалих проєктів. Зважаючи на те, що кафедра соціальної роботи і соціальної педагогіки Харківського національного педагогічного університету імені Г.С.Сковороди тісно співпрацює з ХОБФ «Соціальна служба допомоги», природньою стала угода про пошук нових підходів і напрямів реалізації партнерської взаємодії в процесі професійної підготовки здобувачів вищої освіти – майбутніх фахівців соціальної галузі.

Ефективна реалізація декількох спільних проєктів (*«Волонтери-чарівники»*, *«Щедрий вівторок»*, *«Здійсни мрію»* тощо), участь фахівців-практиків ХОБФ «Соціальна служба допомоги» у проведенні тренінгів, практикумів для здобувачів вищої освіти дозволили вийти на рівень взаємодії з МБФ «Австрія Карітас» під час реалізації методики СООП (Самоорганізований освітній простір) у підготовці здобувачів освіти. Це дозволило керівникам проєктів ХОБФ «Соціальна служба допомоги» у межах реалізації програми «DARE» (*«Мрій. Досягай. Усвідомлюй. Виражай. Сприяння стійкості та самореалізації дітей та спроможності дорослих до їх захисту»*) навчити здобувачів новим методам самоосвіти, використанню техніки будови «великих питань», аналізу сучасної інформації з їх розв'язання, проєктуванню цілісної відповіді на «велике питання». У подальшому було реалізовано спільний проєкт з розроблення методичних матеріалів для навчання здобувачів використовувати методику СООП під час організації соціально-педагогічної діяльності з різними категоріями школярів [1].

Це тільки один з прикладів реалізації спільних зусиль з фахівцями-практиками, представниками недержавної благодійної організації у співпраці з міжнародним фондом, які мали позитивні наслідки в плані підвищення ефективності професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної галузі.

Отже, співпраця з вітчизняними і міжнародними соціальними інституціями з метою удосконалення процесу професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної галузі дозволяє вирішити декілька проблем:

- сформувати у майбутніх фахівців уявлення про особливості надання соціальних послуг у різних країнах шляхом організації лекцій, тренінгів фахівцями-практиками;
- забезпечити практичну підготовку майбутніх фахівців шляхом формування практичних навичок надання соціальних послуг у реальних умовах на базах партнерських організацій;
- розвинути потребу у здобувачів освіти в волонтерській діяльності шляхом залучення до розроблення сценаріїв і проведення соціально-педагогічних заходів з клієнтами організацій-партнерів (дітьми в складних життєвих обставинах, дітьми-сиротами, дітьми в лікарнях, центрах соціально-психологічної реабілітації, будинках сімейного типу тощо);
- розширити мислення й розуміння перспектив реалізації власних соціальних ініціатив шляхом залучення до розроблення соціальних проєктів, реалізації можливостей академічної мобільності тощо;
- забезпечити мотивацію здобувачів до удосконалення власних професійних компетентностей, сформувати соціальну активність і відповідальність тощо.

Досвід взаємодії з міжнародними колегами, які працюють у соціальній галузі, має потенціал у підвищенні ефективності підготовки здобувачів освіти – майбутніх фахівців, забезпеченні вироблення теоретичного підґрунтя і практичного досвіду з реалізації навичок надання соціальних послуг певним категоріям населення.

Список використаних джерел:

1. Васильєва М.П., Романова І.А., Василенко О.М., Печерських Т.П. Підготовка майбутніх соціальних педагогів і працівників до реалізації методики СООП (самоорганізований освітній простір): навчальний посібник. Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди; Харківський обласний благодійний фонд «Соціальна служба допомоги». Х., 2021. 57 с.

УДК 378.1:378.6

О. С. Воронкова, М. Б. Щербинина, Т. М. Шевченко

voronkova.olga.04@gmail.com

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара,

м. Дніпро, Україна

ОРГАНІЗАЦІЯ МЕДІА-СЕРЕДОВИЩА ДЛЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ТА ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ МЕДИЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ

Сучасні виклики, які створила для системи освіти пандемія COVID-19, важко переоцінити. Одним з важливих завдань стало переорієнтування проведення навчальних занять на використання дистанційного підходу, який при підготовці медиків до цього використовувався як виняткова форма для короткочасних тренінгів, семінарів тощо, значно поступаючись за обсягом аудиторній формі навчання.

Одним з варіантів професійної підготовки медиків є підвищення кваліфікації, що здійснюється на регулярній основі та вимагає значних витрат часу, у тому числі і з відривом від безпосередньої діяльності, що створює додаткове навантаження на лікувальні заклади, які мають відпустити

працівника на період проходження навчання. Особливо це навантаження зросло зараз, коли пандемія вимагає наявності якомога більше робочих рук. Система дистанційного навчання у цьому сенсі може вважатися гідною альтернативою обов'язковій присутності в реальній аудиторії у визначений час. У такий спосіб можна охопити більшу кількість зацікавлених осіб при створенні для них сприятливих умов проходження навчання, зокрема, меншу залежність від часу (матеріали курсів будуть доступні 24/7/365), можливість поєднувати робочий графік з навчанням та знизити витрати на проходження стажування за рахунок можливості участі у тренінгах за місцем проживання без необхідності тимчасової міграції до міста розташування навчального закладу.

У той же час для того, щоби повністю зберегти якість освітнього процесу необхідно створити середовище, яке є максимально подібним до реальних умов. Для цього треба облаштувати студію для професійного запису відеоматеріалів для навчання, створити медіатеку з цих матеріалів та розробити навчально-методичне забезпечення для дистанційної освіти.

У рамках Проєкту Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH (GIZ) «Зміцнення ресурсів для сталого розвитку приймаючих громад на сході України», що діє за дорученням уряду Німеччини, на факультеті медичних технологій діагностики та реабілітації Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара здійснено облаштування Центру інноваційних технологій навчання, зокрема: кімнати для професійного запису відеоконтенту для дистанційного навчання та підвищення кваліфікації медичних працівників за спеціальностями «Медсестринство» та «Технології медичної діагностики та лікування». Такий підхід дасть можливість якісно посилити можливості Університету в умовах реалізації дистанційного навчання та сприятиме розвитку громади міста Дніпро і Дніпропетровської області за рахунок підвищення доступності освітніх послуг для вже працюючих фахівців, які потребують підвищення кваліфікації. Таке навчання суттєво сприятиме зростанню якості надання медичної допомоги, яка є однією з найбільш

інтенсивно розвиваних галузей у суспільстві.

У рамках гранту від GIZ також виділені кошти на обладнання симуляційного класу для навчання студентів-медиків (інтерактивна панель, тренажери з відпрацювання практичних навичок), облаштовано міні-комп'ютерний клас, поповнено настінний дидактичний матеріал, підготовлено базу навчально-методичних видань для забезпечення різних дисциплін, що викладаються для здобувачів освіти за спеціальністю «Медсестринство», а також можуть бути використані і для ряду курсів, що викладаються здобувачам спеціальностей «Технології медичної діагностики та лікування», «Фізична терапія, ерготерапія» та «Громадське здоров'я». Всі матеріали підготовлені науково-педагогічними працівниками факультету.

Для системи підвищення кваліфікації також розробляється власний інтернет-сайт, на якому можна буде слідкувати за оновленням бази курсів, отримувати доступ до навчального контенту, реєструватися для участі у заходах.

Впровадження інноваційних цифрових технологій у навчання в класичному університеті орієнтовано на потреби суспільства і дозволяє вирішити цілу низку питань, зокрема, перенесення значного досвіду в наданні освітніх послуг у медіа-простір, що робить освіту більш доступною для кожного. Зі свого боку Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара оновлюватиме та розширюватимете перелік курсів та напрямів для перепідготовки медичних кадрів та гарантує відповідність матеріалу сучасним та актуальним науковим знанням і практичним завданням, високу якість викладання досвідченими науковцями та фахівцями-практиками різних галузей охорони здоров'я.

Автори та колектив факультету медичних технологій діагностики та реабілітації висловлюють щиру подяку координаторам проєкту від GIZ Ользі Підлужній та Ользі Косянчук за постійну підтримку.

РОЛЬ МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ У РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ НОВА УКРАЇНСЬКА ШКОЛА

Освітня галузь України однією з перших була залучена до процесів реформування й широкого використання міжнародного досвіду. З 2016 року розпочався пілотний проєкт реалізації Концепції «Нова Українська школа» [1].

Концепція орієнтована на кращі міжнародні підходи в освіті: визнання прав і свобод дитини, педагогіку партнерства, активної участі батьків у визначенні стратегії розвитку дитини, формування гнучких навичок, соціалізацію. Саме міжнародний досвід вплинув на розбудову якісно нового освітнього середовища, яке має бути комфортним, безпечним, інтелектуально та емоційно насиченим, розвивальним. Під впливом вивчення шкільного середовища країн Євросоюзу в українській школі стали реалізовуватися принципи формування толерантності, розгорнуті програми запобігання та протидії булінгу, життєтворчих потенціалів. Новим аспектом роботи стало запровадження принципу гендерної рівності, вперше українські шкільні підручники пройшли гендерну експертизу, що позитивно позначилося на самоідентифікації учнів.

На основі міжнародного досвіду запроваджуються й нові підходи до роботи вчителя. Відповідно до концепції нової української школи вчитель має бути за мотивованим до продуктивної роботи, постійного самоудосконалення. Сучасні умови роботи вимагають від нього постійного зростання, опанування нових методик, що спонукає до здобуття неформальної та інформальної освіти. Зараз створено умови для постійного підвищення кваліфікації вчителів, у них є

можливості самостійно обирати організації та установи, що нададуть їм необхідні освітні послуги. Такий підхід перегукується з міжнародним досвідом, зокрема з фінським. Так, в Україні реалізується спільний проєкт Міністерства освіти і науки та уряду Фінляндії «Фінська підтримка реформи української школи». Коучі та модератори цього проєкту представляють українській спільноті інноваційні форми роботи, організацію групових та індивідуальних занять, роботу в освітньому середовищі класу та поза його межами. Вони виступали консультантами розробки державних професійних стандартів.

Надзвичайно важливий міжнародний досвід українські освітяни використовують в галузі інклюзивної освіти. Для учнів з особливими потребами створюються умови для навчання спільно з однолітками, запроваджено індивідуальні програми розвитку, є можливість отримати психолого-педагогічний супровід та провести корекційно-реабілітаційні заходи. На сьогодні маємо практику закладення в бюджет країни субвенції на інклюзивну освіту. Зараз широко вивчається досвід соціалізації й навчання дітей з особливими освітніми потребами поза інтернатними закладами.

Українські школи достатньо активно стали запроваджувати елементи STEM-освіти. Це міжнародний досвід що інтегрує знання сучасних наук, технологій, інженерії та математики. Взаємозв'язок цих галузей дає можливість краще підготувати людину до подолання глобальних проблем людства. У процесі реалізації STEM-освіти використовується міжнародний досвід країн Євросоюзу, США та Японії. Одночасно STEM-освіта виступає провідним чинником реформування української системи освіти XIX століття.

Отже, міжнародний досвід достатньо активно реалізується українською системою освіти, як на рівні державних проєктів так і неформальної освіти сучасних вчителів. Безсумнівно, що такий підхід сприяє розвитку освітньої галузі, зростанню рейтингів українських вишів, успішній адаптації українських фахівців на світовому ринку праці.

Список використаних джерел

1. Концепція нової української школи / Міністерство освіти і науки України. 2016. 34 с. URL: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalnaserednya/uasch2016/konczepczyia.html> (дата звернення 25.10.2021).

УДК 378.1

Н. В. Григоренко

irina.dobroskok@gmail.com

Університет Григорія Сковороди в Переяславі,

Переяслав, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ПЕДАГОГІЧНОГО ПЕРСОНАЛУ ДО РОБОТИ В ІНКЛЮЗИВНОМУ СЕРЕДОВИЩІ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ ЯПОНІЇ

Японія є однією з країн, де високо розвинені наука і техніка, відповідно, прийнято вважати, що і система освіти одна з передових у всьому світі. Системи освіти як в розвинених, так і в країнах, що розвиваються, схильні до різних реформ у зв'язку з вимогами сучасного суспільства. В останні два десятиліття у світовому освітньому просторі з'явилися такі інновації, як «mainstream», «інтеграція» та «інклюзивна освіта», які мають захищати права дітей з особливими освітніми потребами на повноцінну та якісну освіту. Японія не виняток, тому інклюзивна освіта у цій країні також впроваджується та має відповідну законодавчу та матеріально-технічну базу.

Колись школа, освіта, грамотність були в Японії прерогативою винятково вищих станів. Пізніше Японія як губка почала вбирати західний підхід до освіти. Найрадикальніша реформа у навчанні підростаючого покоління

відбулася 1947 року: саме тоді під впливом американських окупантів було прийнято основний закон про освіту.

Відомо, що в Японії приділяється велика увага вихованню толерантності щодо членів суспільства, що відрізняється тими чи іншими особливостями розвитку. У школі чи дошкільних закладах в дітей віком переважно формуються основи гуманного ставлення до оточуючих і предмета. Японські діти виховуються таким чином, що надалі звичайні та особливі діти можуть розуміти один одного, вчитися та працювати разом, повноцінно жити в одному суспільстві, оскільки вони дуже рано починають вчитися сприймати людей однаково, такими як є незалежно від соціального становища, без їх фізичних та розумових недоліків. Тому, коли суспільство завжди готове прийняти осіб з особливими освітніми потребами чи інвалідів, здавалося б, не можуть виникати труднощі та перешкоди, пов'язані із впровадженням інклюзивної освіти.

Проте, як і в усьому світі, проблеми, пов'язані із впровадженням інклюзивної освіти, існують. Наприклад, у японських школах кількість дітей у класі становить до 40 учнів. Немає сенсу говорити про приділення уваги 1-2 дітям з особливими освітніми потребами на належному рівні. Але в японській школі передбачено асистування вільними від уроків вчителів основному вчителю класу. Такий підхід забезпечує постійну допомогу вчителя, який надаватиме всі види допомоги. Ця практика, тобто модель роботи «вчитель-асистент» стала б ефективною не лише в інклюзивних, а й у звичайних українських школах та ВНЗ.

Спеціальна освіта в країні паралельно існує з моменту формування загальноосвітньої системи (1872), а інклюзивна освіта в країні почала запроваджуватися з 2013 року[1].

З другої половини 90-х років різко зросла кількість охочих навчатися у класах і школах зі «спеціалізованим підтримуючим навчанням», де навчалися діти, які відстають від програми, зокрема, діти із затримкою психічного розвитку. У зв'язку з цим неминуче постає питання реформи всієї системи

шкільної освіти. З 2010 р. починає поступово покращуватись якість підтримки дітей з обмеженими можливостями та у звичайних школах. З 2008 року у штатному розкладі навчальних закладів з'являються спеціальні помічники, у нашому розумінні це тьютори або вчителі-асистенти.

У 2006 році було ухвалено Конвенцію про права інвалідів Генеральної Асамблеї ООН[2]. Японія ратифікувала її лише у 2014р[3]. Перш ніж ратифікувати Конвенцію, японський уряд проводив деякі реформи на внутрішньодержавному рівні, з урахуванням потреб людей з інвалідністю.

Система інклюзивної освіти, передбачена Конвенцією, означає, що особи з інвалідністю та без неї мають повне право на можливості розвивати розумові та фізичні здібності, брати участь у вільному суспільстві. Повага до людської різноманітності, яка не допускає виключення інвалідів із загальної системи освіти, надає доступ інвалідам до початкової та середньої освіти у спільнотах, у яких вони живуть, відповідно, їм надаються всі умови, залежно від індивідуальних потреб.

Відомо, що одним із ключових факторів успішного впровадження інклюзивної освіти є кадрове забезпечення. Слід зазначити, що підготовка педагогічних кадрів у Японії проводиться дещо інакше. Вчителі проходять спеціальну підготовку для роботи з дітьми з особливими освітніми потребами, оскільки робота з такими дітьми потребує додаткових знань та навичок за спеціальною методикою навчання, психології та медицини.

Перехід до інклюзивного підходу в освіті Японії просувається шляхом співробітництва та взаємопідтримки між учителями загальної та спеціальної системи освіти.

Щоб отримати сертифікат спеціальної освіти, майбутнім вчителям необхідно спочатку отримати сертифікат вчителя (вихователя) дитячого садка, початкової чи середньої шкільної освіти для підтвердження основної компетенції як вчителя. Потім необхідно отримати кредити з категорій основних теорій спеціальної освіти, навчальних програм та методів навчання

для дітей з порушеннями зору, слуху, розумового та фізичного розвитку. Студенти, які мають намір отримати сертифікат за спеціальною освітою, можуть проходити лише одну практику, навіть якщо вони можуть отримати сертифікат у всіх галузях спеціальної освіти.

Сьогодні немає курсів з інклюзивної освіти в Японії. Вивчення студентами програм спеціальної освіти вважається достатнім для викладання у школах із умовами інклюзії.

Навчання в школі для дітей з особливими освітніми потребами вимагає володіння загальною ліцензією на навчання, що відповідає кожному підрозділу (дитячий садок, початкова та середня школа), та додатково потрібен сертифікат вчителя спеціальної освіти. Але через брак педагогічних кадрів, як виняток вчителям спеціальних шкіл дозволено працювати, які не мають спеціального сертифіката шкільного вчителя. В даний час приблизно 25% вчителів спеціальних шкіл не мають сертифіката шкільного вчителя, що, у свою чергу, викликає зниження якості освіти. Міністерство планує забезпечення вчителів спеціальних установ сертифікатами вчителя загальноосвітньої системи до 2020 р. Відповідно, Міністерство вимагає префектури про виділення кваліфікованих вчителів спеціальних шкіл для роботи в умовах інклюзивної освіти. Для цих вчителів університети пропонують освітні програми для отримання сертифікату.

Також Національний інститут спеціальної освіти з питань особливих потреб (NISE) розпочав програму дистанційного навчання у жовтні 2016 р. Міністерство наполегливо закликає префектурні ради щодо освіти, щоб більше вчителів спеціальних шкіл отримали сертифікати, розвиваючи свої навички та знання за допомогою цих програм. Вчителям звичайних шкіл також доводиться набувати фундаментальних знань у галузі освіти осіб з особливими освітніми потребами. Дана реформа системи сертифікації зробить її обов'язковою для майбутніх вчителів та викладачів шляхом впровадження навчального курсу за спеціальною освітою. Це допоможе вчителям та викладачам краще зрозуміти

сутність інклюзивної освіти у контексті дедалі більшої кількості дітей-інвалідів, які відвідують звичайні класи [4].

Список використаних джерел:

1. Сатосі Аракава. Пропозиції щодо реформування освіти дітей з обмеженими можливостями (Створення шкіл та житлових кварталів з інклюзивним навчанням). Видавничий відділ Національної асоціації з вивчення проблем дітей з обмеженими можливостями, 2010. (Допов. вид.). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://tomodachicenter.livejournal.com/2140.html>.
2. https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/disability.shtml
3. <https://www.nippon.com/ru/currents/d00133/>
4. Isogai Keitaro. Recent Developments in Japan's Special Needs Education – Promoting an Inclusive Education System / Isogai Keitaro // NISE Bulletin. – 2017. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.nise.go.jp/cms/resources/content/13010/00fulltext.pdf>.

СЕКЦІЯ 3
ДОСВІД РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОГРАМ МІЖНАРОДНОЇ ОСВІТИ
В УКРАЇНСЬКИХ УНІВЕРСИТЕТАХ

УДК 378.1

О. А. Жерновникова,

oazhernovnykova@gmail.com

*Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди,
м. Харків, Україна,*

І. І. Доброскок,

irina.dobroskok@gmail.com

*Університет Григорія Сковороди в Переяславі,
м. Переяслав, Україна,*

Я.В. Цись

yana.tsis35@gmail.com

*Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди,
м. Харків, Україна*

МАТЕМАТИЧНА ГРАМОТНІСТЬ – СУЧАСНИЙ ОРІЄНТИР
РОЗВИТКУ ОСВІТИ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ МІЖНАРОДНОГО
ДОСЛІДЖЕННЯ PISA (ДОСВІД ХАРКІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ Г. С. СКОВОРОДИ ТА
УНІВЕРСИТЕТУ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ В ПЕРЕЯСЛАВІ)

Виклики сучасного світу, що стрімко змінюється, вимагають не лише формування системи знань, умінь та навичок від сучасного здобувача освіти, але й розвитку математичної грамотності – здатності використовувати ці знання, уміння та навички для розв’язання життєвих ситуацій. Дієвою процедурою виміру якості освіти є міжнародна програма з оцінки освітніх

досягнень учнів PISA (Programme for International Student Assessment), що здійснюється Організацією Економічного Співробітництва та Розвитку (OECD – Organization for Economic Cooperation and Development) з 2000 року трирічними циклами.

Слід зазначити, що одним із напрямів оцінювання учнів у PISA є математична грамотність. Статистичні дані першого та другого циклу дослідження PISA-2000 та 2003 років, надали підстави стверджувати, що результати оцінки математичної грамотності 15-річних учнів є надійним індикатором подальшої освітньої траєкторії молодих людей та їх добробуту [1, с. 192-194]. Тому результатам дослідження PISA надається ключове значення в освітній політиці багатьох країн, зокрема і України.

Жодне дослідження якості освіти не мало такого впливу на освіту країн як програма PISA. Країни, використовуючи результати дослідження, змогли визначити сильні та слабкі сторони при організації якості освіти, побачити себе серед інших країн та визначити напрями вдосконалення шкільної освіти, зокрема і математичної.

Як позитивне, зазначимо, що в Україні результати досліджень PISA були враховані у розробці Державного стандарту базової середньої освіти. Результати PISA показують, що в Україні загалом зростає відсоток дітей, які досягають необхідного мінімуму математичної грамотності, на основі розвитку якої учні розпочинають самостійно формувати у спеціально створених ситуаціях компетенції, необхідні для активного функціонування у світі.

Суть поняття «грамотність» було упроваджено в 1957 р. ЮНЕСКО та спочатку означало сукупність умінь, що включають читання та письмо, які застосовуються у соціальному контексті. Іншими словами, грамотність – це певний рівень володіння навичками читання та письма, тобто, здатність мати справу з друкованим словом (у більш сучасному значенні це навички читання, письма, підрахунку та роботи з документами). Одночасно було запроваджено поняття «мінімальної грамотності» та «функціональної грамотності». Перше

характеризує здатність читати та писати прості повідомлення, друге – здатність використовувати навички читання та письма в умовах взаємодії з соціумом (оформити рахунок у банку, прочитати інструкцію до купленого музичного центру, написати позовну заяву до суду тощо). «Грамотність» надає можливість індивіду діяти повноцінно в соціальному оточенні [2].

У сучасних дослідженнях термін «математична грамотність» розглядається в контексті компетентнісного підходу, який активно реалізується в освітньому процесі у зв'язку з переходом до нової освітньої парадигми «освіта упродовж життя».

Зазначимо, що математична грамотність – індикатор громадського добробуту. Високий рівень її розвитку вказує на певні соціокультурні здобутки суспільства; низький – є застереженням можливої соціальної кризи [1].

У межах проекту PISA, суть поняття «грамотність» означає здатність учнів застосовувати знання та навички, а також ефективно аналізувати, розмірковувати та взаємодіяти при виявленні, інтерпретації та розв'язанні проблем у різних ситуаціях [1, с. 23-25].

Провідною характеристикою математичної грамотності є здатність особистості діяти та взаємодіяти з навколишнім світом, розв'язуючи завдання різних рівнів.

Математична грамотність – це здатність формулювати, застосовувати та інтерпретувати математику у різноманітних контекстах. Вона містить математичні міркування, застосування математичних понять, процедур, фактів та інструментів, щоб описати, пояснити та передбачити певні явища та події. Вона допомагає зрозуміти роль математики у світі, висловлювати добре обґрунтовані судження та приймати рішення, які необхідні конструктивному, активному та мислячому громадянину.

У дослідженні PISA визначено декілька рівнів розвитку математичної грамотності:

1 рівень – низький рівень елементарних знань та невелика ймовірність успішного виконання завдань;

2 рівень – пороговий, при досягненні якого учні починають демонструвати набуті знання та уміння у найпростіших не навчальних ситуаціях;

3-4 рівень – здатність використовувати наявні знання та вміння для отримання нової інформації;

5-6 рівень – вміння мислити, аналізувати та висувати власні гіпотези та використовувати наявні знання для розв’язання життєвих завдань.

У межах дослідження не стоїть завдання ранжувати суб’єкти, заклади загальної середньої освіти, учнів чи вчителів. Завдання – отримати дані та грамотно їх використовувати для розвитку освіти з метою підвищення її якості. Моніторинг формування математичної грамотності призначений не для контролю та перевірки результатів із вибудовуванням рейтингів, а для підтримки формування математичної грамотності на основі ідей формувального оцінювання.

Важливо, що лише на рівні педагогічного закладу вищої освіти, в якому навчаються майбутні учителі математики, можливі реальні зміни в підготовці педагогів-новаторів. У зв’язку з цим у межах лабораторії Інтердисциплінарності в освіті (Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди) та Центром інноваційного навчання та трансферу технологій (Університет Григорія Сковороди в Переяславі) розроблено програму, спрямовану на підвищення рівня розвитку математичної грамотності учнів. Так, в освітній процес підготовки майбутніх учителів у процесі реалізації освітньої програми «Математика в закладах освіти» студентам на другому (магістерському) рівні запропоновано дисципліни вільного вибору «Математична складова дослідження PISA», «Освітні програми підготовки вчителя математики в країнах ЄС», «Основи педагогічних вимірювань та моніторинг якості освіти». В межах Центру та лабораторії проводяться онлайн зустрічі вчителів-методистів, викладачів кафедри математики та студентів за різними темами: «Особливості математичної грамотності сучасного учні», «Прикладні задачі в шкільному курсі математики», «Математична грамотність

як підґрунтя розвитку сучасного здобувача освіти» тощо. Слід зазначити, що доцент кафедри математики Простакова Ю.С. – є старшим екзаменатором в Україні проєкту PISA з математики, а Жерновникова О.А. – екзаменатором.

Як позитивне, зазначимо, що співробітники Лабораторії Інтердисциплінарності в освіті (Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди) та Центру інноваційного навчання та трансферу технологій (Університет Григорія Сковороди в Переяславі) враховують при реалізації освітньої програми «Математика в закладах освіти» інтереси та життєвий досвід учнів. Тому у процесі проходження педагогічної практики студентами-математиками в ЗЗСО в учнів зростає мотивація та інтерес до навчання, а також залученість до освітнього процесу, який є найважливішим чинником успішного навчання.

Для надання допомоги вже працюючим учителям математики, розроблено комплекс ситуаційних завдань в контексті реалізації міжнародного освітнього проєкту PISA, також запропоновані курси для учителів у процесі підвищення кваліфікації. В майбутньому планується розробити розроблено методичний конструктор, який дозволить вчителям математики самостійно розробляти якісні ситуаційні завдання для оцінювання та формування математичної грамотності учнів, а також допоможе управлінським командам сформувати інструменти внутрішнього моніторингу, спрямовані на відстеження досягнення нової якості освітніх результатів.

Список використаних джерел:

1. Жерновникова О. А., Перетяга Л. Є., Ковтун А. В., Кордубан М. В., Наливайко О. О., Наливайко Н. А. Технологія формування цифрової компетентності майбутніх учителів засобами гейміфікації. *Інформаційні технології і засоби навчання*, 2020. Том 75 (№1). С. 170–185. DOI: <https://doi.org/10.33407/itlt.v75i1.3036>

2. Dobroskok I., Nalyvaiko O., Masych V., Vasyuchenko P., Melnyk T., Zhernovnykova O. Development of quest games in the process of teaching students of technical specialties. *Technologies in Engineering Education*, 2021. URL: <https://ictte.eu/technologies-in-engineering-education>.

3. PISA 2018 Assessment and Analytical Framework. p. 13. [Электронный ресурс] URL: <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/b25efab8-en.pdf?expires=1589138644&id=id&accname=guest&checksum=23A1B9721878CF39C57D6FE74FC4F7DD> (дата звернення: 10.10.2021)

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди,

м. Харків, Україна,

О. А. Міщенко

mish.o.a.chenko@gmail.com

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди,

м. Харків, Україна,

О. Л. Самарська

sama08@ukr.net

КЗСМО Балаклійська музична школа,

м. Балаклія, Харківська обл., Україна,

В. В. Гур'єва

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди,

м. Харків, Україна

З ДОСВІДУ УЧАСТІ У МІЖНАРОДНОМУ ПРОЕКТІ

«МИСТЕЦТВО В ДІЇ.

АРТ-ТЕРАПІЯ В ПРАКТИЦІ ПОЛЬСЬКИХ СПЕЦІАЛІСТІВ»

Наукова співпраця із польськими спеціалістами різних наукових галузей, у межах інтернаціоналізації вищої освіти України, постає традиційною та ресурсною для студентів та викладачів ХНПУ імені Г. С. Сковороди як одного з провідних закладів педагогічної освіти та флагманів розробки інклюзивного навчання у регіоні. Притаманна тенденція збільшення кількості дітей з ООП серед здобувачів загальної та мистецької освіти різних рівнів, обумовлює нагальну потребу науково-методичної взаємодії фахівців університетів, студентів профільних факультетів та вчителів, а також, залучення освітян до вивчення міжнародного досвіду фахівців з питань проведення корекційної та

терапевтичної роботи. Корисною для студентів, викладачів кафедри спеціальної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди та викладачів КЗСМО Балаклійська музична школа стала дискусія на тлі ознайомлення із досвідом польських фахівців стосовно використання арт-терапевтичних технологій у корекційній роботі, яке було здійснене у межах участі у міжнародному проєкті «Мистецтво в дії. Арт-терапія в практиці польських спеціалістів» [1]. Проєкт реалізовувався посольством Республіки Польща у Києві та Польською асоціацією арт-терапії у березні-травні 2021 року. У межах заходу відбулось шість зустрічей (тривалістю по 2 години) на платформі Zoom, лекції проводились польською мовою із синхронним професійним перекладом українською. Слід відмітити доброзичливе ставлення до усіх учасників проєкту та його професійну координацію Евою Матушек-Загатою – керівником секції науково-освітнього співробітництва посольства Республіки Польща у місті Києві.

Слід зазначити широкий перелік суб'єктів арт-терапевтичного корекційного впливу із якими працюють польські фахівці, серед яких: а) недоношені діти; б) діти, які страждають на розлади РАС та синдром Аспергера; в) діти із ДЦП; г) особи із синдромом Дауна; ґ) особи, які мають важкий онкологічний діагноз; д) діти із травматичним досвідом – діти із ФАС, діти, що пережили фізичне та сексуальне насильство у родині, діти із високим рівнем тривожності, девіантною та адиктивною поведінкою, із патологічною тривогою; е) обдаровані діти; є) особи з інвалідністю; ж) люди із фобіями; з) особи із аутоагресією та суїцидальною поведінкою; и) люди із заниженою самооцінкою; і) особи із розладами концентрації уваги, відстороненістю, браком мотивації, зі складнощами у комунікації; ї) пацієнти з афазією; й) люди похилого віку (хвороба Альцгеймера) та інші.

За визначенням Бондаря В., Синьова В., арт-терапія характеризується як «лікувально-профілактичний, корекційний засіб подолання психологічних проблем, відновлення емоційної рівноваги чи усунення порушення поведінки,

при використанні якої образотворчі матеріали і предмети ігрової діяльності» постають домінуючими «партнерами комунікації» [2].

Вважаємо за доцільне резюмувати розглянуті поважними польськими спікерами теми та деякі основні аспекти їх доробку.

Лекція 1 **«Музикотерапія на тлі різних форм використання мистецтва в підтримці розвитку»**, спікер – Кшиштоф Стахира [3]. На лекції було розгорнуто дискусію навколо самого поняття «арт-терапія», якому часто помилково, приписується діяльність, яка «базується на використанні мистецтва». На прикладі музикотерапії лектор пояснив, чим ця форма терапії через мистецтво відрізняється від інших форм використання музики. Презентація була збагачена численними прикладами терапевтичної діяльності на основі музики, примітним є визнання музикотерапії у Польщі на рівні держави (існують приватні центри, фонди, товариства), а 5 закладів вищої освіти у Польщі готують професійних та сертифікованих музикотерапевтів.

Лекція 2 **«Музикотерапія. Створення та виконання пісень у терапії дітей та молоді з травматичним досвідом»**, спікерка – Людвіка Конечна-Новак [4]. У доповіді йшлося про корекцію травматичного досвіду, набутого у дитячому віці (педагогічна занедбаність, жорстоке поводження, фізичне або сексуальне насильство). Важливість визначення симптомів та характеру травмуючої ситуації для правильної побудови терапевтичної роботи. Ключовими поняттями було визначено «психічну стійкість (resilience) та посттравматичне зростання» [4]. Акцентувався значний терапевтичний потенціал музикотерапії, особливо у роботі із підлітками. Презентація була проілюстрована відеозаписами процесів терапевтичних сеансів та пісень, які були результатом проведеної музикотерапевтичної корекційної роботи.

Лекція 3 **«Потенціал візуальної арт-терапії – зростання та зміни у творчому процесі»**, спікерка – Барбара Каспршак [5]. На лекції були продемонстровані потенційні можливості візуальної арт-терапії. Лекторка пропонує розглядати художню діяльність у сенсі евентуальної активізації

людини чи шляху її художньої реалізації, наголошуючи на більш глибоких можливостях арт-терапії через її дотичність до важливих сфер життя. Заняття арт-терапією допомагає виражати емоції, тонізує життєві сили, підвищує самооцінку, поліпшує міжособистісні контакти, володіє «teambuilding» ефектом (із збереженням власної унікальності), розвиває креативність. Висновки лекторки про терапевтичну цінність художньої діяльності базуються на практичному досвіді багаторічної роботи з особами різних вікових категорій у центрі терапії та розвитку у місті Свідник.

Лекція 4 *«Експресія тіла та елементи хореотерапії в терапевтичному процесі»*, спікер – Януш Шиманський [6]. Серед основних тез лекції: роль «усвідомлення тіла» в терапевтичному процесі; робота з тілом як елементом невербальної комунікації. Наведені приклади художньої роботи з людьми із обмеженими можливостями; «хореографічні способи вираження індивіда, групи та їх вплив на просторові відносини» [6]. Показово, що лектор зауважував на використанні ним української музики у власній хореотерапевтичній роботі (Гурт «Троезілля» (Troye Zillia)) [7.]. На думку лектора, музика замінює вказівки терапевта (диктує темп, ритм); тиша – також є музикою. Згадував українські інклюзивні театри, серед яких: професійний театр міміки та жесту «Райдуга» (Культурного центру УТОГ) – єдиний в Україні професійний театр, де працюють нечуючі та слабкочуючі артисти» [8] та театр «Паростки» [9].

Лекція 5 *«Театр, що йде за людиною – про суть акторської майстерності в терапевтичному театрі»*, спікерка – Аніта Стефанська [10]. Виступ лекторки був зосередженим на терапевтичних функціях, які має театральне мистецтво; особлива увага приділялась «сценічній творчості людей з обмеженими можливостями, які знаходять у театрі поле вираження для загальнолюдських проблем» [10]. Лекція базувалась на багаторічному досвіді терапевтичного театру, включала опис дібраних терапевткою методів та прийомів роботи, а також, демонструвала практичне застосування театального майстер-класу у корекційній діяльності. Вправність терапевта, на думку

лекторки, полягає у супроводі, помічанні найдрібніших змін, наданні можливості розкритися, а не надаванні оцінки.

Лекція 6 **«Чому театр? На непротоптаній стежині. Театр як форма терапевтичної роботи з людьми з обмеженими можливостями (можливості та проблеми)»**, спікер – Міхал Становський [11]. Багато інформації спікер надав стосовно організації заходів – вистав та ролі кожного з учасників. Показово, що арт-терапевт, на думку лектора, не є режисером; наголошував на важливості волонтерської допомоги; проведенні пауз між діями вистави у вигляді квестів; обов'язковому озвученні імені кожного учасника вистави (оплески, квітка); наявності програми; дотриманні дисципліни та рівній важливості акторів, волонтерів, обслуговуючого персоналу, терапевта. За висловом лектора «оцінювати виставу вище лише із-за наявності в трупі людей із інвалідністю – це є найбільша кривда». Доповідач ділився досвідом, за якого інклюзивний театр представляв польську культуру та пропонував уявити слухачам, як усвідомлення такого рівня відповідальності та визнання діяло на психіку акторів: на вибудову їх самооцінки, мотивації до подальшої роботи, відчуття самореалізації та «потрібності у житті».

Проведене ознайомлення із досвідом польських фахівців стосовно використання арт-терапевтичних технологій у корекційній роботі показало, що польські спеціалісти широко використовують арт-терапевтичний простір (музикотерапія, вокалотерапія, терапія через художню творчість, хореотерапія, театротерапія та ін.). Арт-терапія носить широкий спектр психокорекційного впливу: а) допомагає виражати емоції, зміцнювати образ себе, накопичувати емоційні ресурси та життєві сили; б) підвищувати самооцінку та розвивати почуття самоідентифікації; в) підтримує побудову контакту з іншою людиною, що сприяє розвитку стосунків та зв'язків; г) розвиває креативність; ґ) створює можливість для глибоких внутрішніх змін та інше. Показово, що польські фахівці визнають та використовують у своїй роботі матеріали українських творчих колективів та підтримують театральні ініціативи. Практичний досвід

польських спеціалістів є наглядним, цікавим та значущим для розвитку загальних уявлень про нетрадиційні методи корекційного впливу. Творча та наукова співпраця із польськими арт-терапевтами виступає запорукою цікавих міжнародних мистецьких проєктів.

За матеріалами проєкту було розроблено доповідь «Досвід польських фахівців щодо використання арт-терапевтичних технологій у корекційній роботі» в межах IV Міжнародної конференції «Харківський природничий форум»; секція «Здоров'я людини, корекційна освіта», що дозволило донести інформацію до наукової громади.

Серед перспектив подальших наукових розробок вбачаємо: введення арт-терапевтичних аспектів з досвіду польських фахівців у навчальні дисципліни та участь у подальших проєктах за ініціативи посольства Республіки Польща.

Список використаних джерел:

1. Мистецтво в дії. Арт-терапія в практиці польських спеціалістів. Serwis Rzeczypospolitej Polskiej: веб-сайт. URL: <https://www.gov.pl/web/ukraina-uk/art-terapija-mystestwo-w-diji>

2. Дефектологічний словник: навчальний посібник/ за ред. І. В. Бондаря, В. М. Синьова. Київ : МП Леся, 2011. 528 с.

3. Мистецтво в дії. Лекція 1. Музикотерапія на тлі різних форм використання мистецтва в терапії. [Електронний лист]: no-reply@zoom.us (відправлений 16.03.2021)

4. Мистецтво в дії. Лекція 2. Музикотерапія. Створення та виконання пісень у терапії дітей та молоді з травматичним досвідом Confirmation. [Електронний лист]: no-reply@zoom.us (відправлений 26.03.2021)

5. Мистецтво в дії. Лекція 3. Потенціали візуальної арт-терапії – зростання та зміни у творчому процесі Confirmation. [Електронний лист]: no-reply@zoom.us (відправлений 02.04.2021)

6. Мистецтво в дії. Лекція 4 Експресія тіла та елементи хореотерапії в терапевтичному процесі Confirmation. [Електронний лист]: no-reply@zoom.us (відправлений 16.04.2021)

7. Troye Zillia. fmГаличина: веб-сайт. URL: <https://www.galychyna.fm/troye-zillia/>

8. Театр мимики и жеста «Райдуга» Культурного центра УТОГ : веб-сайт. URL: <https://theatre.love/ru/theatres/teatr-m-m-ki-ta-zhestu-rayduga/>

9. У мистецькому арсеналі стартує спільний проект – «ОСОБЛИВИ». Мистецький арсенал: веб-сайт. URL: <https://artarsenal.in.ua/povidomlennya/u-mystetskomu-arsenali-startuye-spilnyj-proekt-osoblyvi/>

10. Мистецтво в дії. Лекція 5 Театр, що йде за людиною – про суть акторської майстерності в терапевтичному театрі Подтверждение. [Електронний лист]: no-reply@zoom.us (відправлений 10.05.2021)

11. Мистецтво в дії. Лекція 6. Чому театр? На непротоптаній стежині. Театр як форма терапевтичної роботи з людьми з обмеженими можливостями (можливості та проблеми) Confirmation. [Електронний лист]: no-reply@zoom.us (відправлений 19.05.2021)

УДК 378.1

N. V. Iukhno

yukhno.natalya@i.ua

Kharkiv national medical university, Kharkiv, Ukraine

PECULIARITIES OF FORMATION OF FOREIGN LANGUAGE COMMUNICATIVE COMPETENCE OF MEDICAL STUDENTS IN THE CONDITIONS OF BLENDED LEARNING

Today, the professional training of a medical specialist who is able to solve problems at a high professional level in both Ukrainian and foreign environments is

of special importance. Socioeconomic changes taking place in our society, as well as the conditions of the COVID-19 pandemic require higher quality education and improved training of future doctors in a blended learning environment. Therefore, the teaching and methodological work of teachers should be aimed at forming a high level of foreign language communicative competence in students; mastering all types of speech activity, the culture of oral and written speech, skills and abilities to use the language in different areas and situations, that is their ability to communicate in a foreign language at the intercultural level.

Vocational training involves students mastering a foreign language in accordance with the requirements of the professional sphere. Thus, medical students must speak a foreign language not only in order to implement general cultural communication, but also as a means of communication within the chosen specialty or profile of study. While mastering the professionally-oriented content of education, students are immersed in a situation of professional activity and this creates conditions for additional motivation to learn a foreign language and to learn the chosen specialty. Therefore, the foreign language in this case is both communicatively oriented and professionally oriented.

The success of communication during professional interaction depends on the chosen forms and styles of communication, so one of the main goals of foreign language learning is the formation of foreign language communicative competence, skills of practical use of foreign languages in future professional activities of doctors both online and offline.

Communicative competence implies, firstly, the freedom of relations and speech act between communication partners, and secondly, they have the skills and abilities of real communication in order to exchange information.

Due to the complexity and diversity of the process of foreign language communication on professional topics, the structure of communicative competence includes the following components: language, speech, sociocultural, sociolinguistic, compensatory and educational-cognitive competence.

Language competence is systematization of previously studied material; development of skills of operating language units for communicative purposes; it is knowledge within the program minimum and skills of operating this knowledge.

Speech competence involves: 1) improving communication skills in the main types of speech activity: speaking, listening, reading and writing; 2) the ability to plan their own speech and nonverbal behavior.

Sociocultural competence is an indicator of increasing knowledge about the socio-cultural specifics of foreign countries. Its significance lies in the fact that it reflects the knowledge of the national mentality, the picture of the world, eliminates cultural and cultural difficulties, gives the opportunity to consciously expand their own worldview, ideas about another sociocultural community. It is sociocultural competence that allows students to join the dialogue of cultures. Sociocultural competence is divided into the following types: sociolinguistic and cultural competence.

Sociolinguistic competence is: 1) the student's ability to use and transform language forms in accordance with the situation, its place, interpersonal relationships; 2) formation of the student's ability to use a foreign language in adequate communication situations; 3) development of skills to competently and correctly use the mastered lexical-grammatical and phonetic material in the process of learning a foreign language in verbal and nonverbal forms.

Cultural competence is: 1) acquisition of knowledge about the national and cultural nature of the country whose language is being studied; 2) the ability to build their own verbal and nonverbal behavior accordingly character.

Educational and cognitive competence presupposes the development of general and special educational skills that allow to improve educational activities for mastering a foreign language and satisfy the cognitive interests of medical students. It also organizes independent work on the language, optimizes it and time, physical and mental effort spent in the process of working on a foreign language, as well as improves the quality of mastering foreign language communication.

Compensatory competence involves the further development of skills to cope with the shortage of their own foreign language tools in the process of receiving and transmitting foreign language information. The significance of this competence is that it allows future professionals to overcome the difficulties associated with ignorance of language units, misunderstanding of sociocultural features; relieves stress and removes the language barrier; develops own communicative competence in the native language [1,3,4]. Thus, we can say with certainty that the concept of "competence" is understood comprehensively and consists of different commas points: a set of knowledge, skills and abilities necessary for the implementation of relevant professional activities, personality traits, as well as a person's potential ability to solve various problems.

The level of foreign language communicative competence of medical students, their readiness for foreign language communication largely depend on the nature of the organization of the educational process, forms and methods of mastering foreign language. The main methodological principle of teaching a foreign language is the principle of communicativeness, which provides for such an organization of the learning process, which is modeling certain features of the real process of communication, and students gradually master speech skills.

One of the most effective modern forms of organization of educational work in the conditions of blended learning is training with the use of project technologies, which allows medical students to independently model situations of real communication during educational activities. In classes with the use of project methods take a more active position in learning, which helps to create a situation of success in the process of acquiring knowledge. Design technology involves, on the one hand, the use of various methods and tools of teaching, and on the other hand, the integration of knowledge, skills from different fields of science, technology, culture and creativity. Educational design is focused for independent activity of medical students such as, individual, pair or group for a clearly defined period of time. The results of project implementation must be real: the theoretical problem must be solved, and the practical

problem needs a concrete result, ready for implementation. The method of project technologies is relevant and allows you to turn foreign language classes into a discussion, research club, which solves fascinating, practical and feasible problems based on intercultural interaction, even online using chats and forums [5].

The choice of project topics can be different. In some cases, the topic is determined taking into account the educational situation on a particular topic, in others (projects for research activities) the topic is proposed by students themselves and meets their interests. Project topics should reflect the solution of specific practical problems relevant to everyday life, they require students to know various subjects, implement a creative approach and research skills.

The formation of the appropriate level of foreign language communicative competence by means of the project method is ensured by the observance of favorable didactic conditions, among which the most effective are: 1) the presence of didactic interaction between teacher and medical students; 2) the presence of a stable positive motivation to learn; 3) taking into account age and psychological characteristics, as well as the level of training of students; 4) the use of various forms of project-based learning.

Therefore, the use of project technologies in foreign language classes fits organically into the learning process with a blended form of learning or can be done in overtime.

The current state of Ukraine's international relations the development of communication technologies requires the activation and improvement of human skills to adequately participate in intercultural communication, the means of which are a foreign language. Therefore, the educational process in medical universities should be aimed at forming a high level of foreign language communicative competence in students. The analysis of the scientific literature on the researched problem allows to assert that the effective decision of problems of formation of foreign language communicative competence is possible in the conditions of the organization of educational work of medical students by means of project technologies in the conditions of blended training.

References:

1. Andreiko, Ya. V. (2013). Inshomovna profesiina komunikatyvna kompetentsiia [Foreign language professional communication competence]. *Ped. nauky : zb. nauk. pr.* Vyp. 63. S. 238–241 [in Ukrainian].
2. Bidiuk, N. M. (2010). Teoretyko-metodolohichni pidkhody u navchanni inozemnoi movy [Theoretical and methodological approaches in teaching a foreign language]. Khmelnytskyi : KhNU. 194 s. [in Ukrainian].
3. Kornieva, Z. (2014). Komponentnyi sklad inshomovnoi profesiino-oriientovanoi komunikatyvnoi kompetentnosti studentiv VTNZ [Component composition of foreign language vocational-oriented communicative competence of students of VTNZ]. *Molod i rynok.* № 6. S. 36–41 [in Ukrainian].
4. Nikolaieva, S. Yu. (2010). Tsili navchannia inozemnykh mov v aspekti kompetentnisnoho pidkhodu [Aims of foreign language learning in the competence approach]. *Inozemni movy.* № 1. S. 11–17 [in Ukrainian].
5. Polat, E. S. (2001). Metod proektov na urokah inostrannogo yazyika [Method of projects in foreign language lessons]. *IYASH.* № 1. S. 28–33 [in Russian].

ВНУТРІШНЄ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА ОЦІНКА ЯКОСТІ ОСВІТИ В УНІВЕРСИТЕТСЬКОМУ СЕРЕДОВИЩІ В КОНТЕКСТІ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Основною характеристикою сучасного європейського освітнього простору виступає тенденція розширення доступу до вищої освіти, яка розглядається як необхідна умова подальшого прогресу європейської спільноти, її соціального й економічного розвитку.

Інтернаціоналізація вітчизняної системи вищої освіти вимагає розбудови ефективної системи забезпечення якості освіти. Законодавчою основою формування системи забезпечення якості освіти виступає Закон України «Про вищу освіту» в якому визначено основні її складові (система внутрішнього забезпечення якості освіти; система зовнішнього забезпечення якості освіти; система забезпечення якості діяльності Національного агентства забезпечення якості вищої освіти і незалежних установ оцінювання та забезпечення якості освіти) та процедури і заходи щодо забезпечення якості освіти:

- визначення принципів та процедур забезпечення якості вищої освіти;
- здійснення моніторингу та періодичного перегляду освітніх програм;
- щорічне оцінювання здобувачів вищої освіти, науково-педагогічних і педагогічних працівників закладу вищої освіти та регулярне оприлюднення

результатів таких оцінювань на офіційному веб-сайті університету, на інформаційних стендах та в будь-який інший спосіб;

- забезпечення підвищення кваліфікації педагогічних, наукових і науково-педагогічних працівників;

- забезпечення наявності необхідних ресурсів для організації освітнього процесу, у тому числі самостійної роботи здобувачів, за кожною освітньою програмою;

- забезпечення наявності інформаційних систем для ефективного управління освітнім процесом;

- забезпечення публічності інформації про освітні програми, ступені вищої освіти та кваліфікації;

- забезпечення ефективної системи запобігання та виявлення академічного плагіату в наукових працях працівників закладу вищої освіти і здобувачів вищої освіти;

- інших процедур і заходів [1].

Внутрішня система забезпечення якості освіти Університету Григорія Сковороди в Переяславі функціонує на основі нормативної бази закладу: Статут. Концепція розвитку університету, Стратегія інтернаціоналізації, Положення про організацію освітнього процесу, Положення про систему забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти, Положення про академічну доброчесність тощо [2].

Основна мета розвитку освіти в Університеті Григорія Сковороди в Переяславі спрямована на підвищення якості освітнього процесу, вдосконалення чинних програм підготовки професіоналів за освітніми рівнями вищої освіти: першим (бакалаврським), другим (магістерським), третім (освітньо-науковим), розробка та впровадження нових освітніх програм спеціальностей відповідно до попиту на вітчизняному та міжнародному ринках праці.

Варто зауважити, що у минулому (2020-2021) навчальному році наш університет подав для акредитації до Національного агентства забезпечення

якості вищої освіти 14 освітніх програм (6 освітніх програм першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, 3 освітньо-професійні і 3 освітньо-наукові програми другого (магістерського) рівня вищої освіти та 2 освітньо-наукові програми третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти). За результатами акредитаційних експертиз 11 освітніх програм успішно пройшли акредитацію й 3 освітньо-наукові програми другого (магістерського) рівня вищої освіти отримали, згідно рішення Національного агентства забезпечення якості вищої освіти умовну акредитацію.

Аналіз акредитаційних справ та зауважень експертних груп і галузевих експертних рад дозволив визначити основні завдання з підвищення якості освіти, що постають перед університетом найближчим часом:

- розробка та впровадження освітніх програм та навчальних планів, які б відповідали критеріям оцінювання якості освітньої програми, запитам ринку праці та кращим зарубіжним аналогам;
- реалізація освітніх програм на засадах компетентнісного та студентоцентрованого підходів в освітньому процесі;
- участь науково-педагогічних працівників у розробленні та впровадженні державних стандартів змісту освіти, національної системи кваліфікацій;
- інтеграція університету з навчальними закладами різних рівнів, науковими установами та підприємствами, зокрема, шляхом впровадження дуальної освіти;
- розроблення та реалізація електронних навчальних курсів та обладнання аудиторій для проведення занять у дистанційному форматі і телеконференцій;
- залучення до роботи високопрофесійних науково-педагогічних працівників з міжнародним досвідом з поза меж Університету та України;
- забезпечення вільного багатоканального доступу до світових освітніх та наукових ресурсів через мережу Інтернет з читальних залів бібліотеки Університету;

- індивідуалізація та диференціація навчання обдарованої молоді, створення можливостей для реалізації пошуку студентами індивідуальної освітньої траєкторії;

- активізація публікативності науково-педагогічних працівників у наукових фахових виданнях, що включені до наукометричних баз Scopus або Web of Science (категорія «А»), категорії «Б»;

- створення умов для здобуття якісної освіти особами з інвалідністю, дітьми-сиротами та дітьми, позбавленими батьківського піклування;

- впровадження в освітній процес та діяльність університетської бібліотеки сучасних інформаційних і комп'ютерних технологій;

- активне залучення до освітнього процесу і науково-дослідницької роботи вчених Національної академії наук України й Національної академії педагогічних наук України та інших галузевих академій, виробничників, провідних фахівців організацій та установ.

До перспективних напрямів підвищення якості освіти у контексті інтернаціоналізації вищої освіти України відносимо:

- оновлення стандартів освітньої та науково-дослідної діяльності, підвищення якості освіти для забезпечення конкурентоздатності на міжнародному ринку освітніх послуг;

- впровадження інформаційних інтерактивних технологій навчання, розробка нових освітніх програм для підготовки фахівців відповідно до вимог Європейського освітнього простору з метою отримання студентами подвійних дипломів;

- розвиток практики викладання магістерських курсів та курсів для здобувачів наукових ступенів англійською мовою; оптимізація роботи підготовчих курсів для науково-педагогічних працівників, учасників освітнього процесу для удосконалення мовної підготовки, залучення іноземних волонтерів (носіїв мови) для викладання мовних курсів;

- створення організаційно-правових та фінансових умов для започаткування активної реалізації вітчизняних та міжнародних програм академічної мобільності;

- залучення науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти із наукових ступенів доктора філософії та доктора наук до конкурсів на здобуття міжнародних грантів одночасно з виконанням освітніх програм та проведенням наукових досліджень.

Вважаємо, що реалізація визначених напрямів щодо внутрішнього підвищення якості освіти дозволить підвищити конкурентоспроможність закладу та реалізувати його стратегічну мету – всебічне сприяння розвитку та популяризації університету, підвищення його загальноукраїнського та міжнародного рейтингів, адаптація до європейських і світових стандартів освіти і науки.

Список використаних джерел:

1. Про вищу освіту: Закон України № 1556-VII від 1 лип. 2014 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
2. Університет Григорія Сковороди в Переяславі. URL: <https://uhsp.edu.ua>

СЕКЦІЯ 4
МІЖКУЛЬТУРНІ ТА ОСВІТНІ ЦЕНТРИ
ЯК ІНСТРУМЕНТ ПОБУДОВИ СТАЛОГО ПАРТНЕРСТВА

УДК 378.013.42.091.212-054.6

О. М. Білик, А. О. Борисова

bilikle@gmail.com, alinaborysova@ukr.net

Харківська державна академія культури, м. Харків, Україна

ЦЕНТР МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ ТА СОЦІАЛЬНОЇ
ІНТЕГРАЦІЇ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ ЯК ЗАСІБ
ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ
CENTER FOR INTERCULTURAL COMMUNICATION AND SOCIAL
INTEGRATION OF FOREIGN STUDENTS AS A MEANS OF HIGHER
EDUCATION INTERNATIONALIZATION

The internationalization of higher education is one of the extremely important factors for the development of contemporary higher education. It becomes especially relevant in the context of its transformation processes, which requires new approaches to ensuring their efficiency and effectiveness.

Various aspects of higher education internationalization have been studied in the works of Ukrainian and foreign scientists (N. Avshenyuk, F. Altbach, S. Verbytska, O. Govorovska, M. Debych, V. Zinchenko, O. Ignatova, T. Klyuchkovych, I. Myhovych, J. Knight, O. Nitenko, I. Stepanenko, T. Finikov, G. Khoruzhiy, etc.).

We agree with the statement of I. Myhovych that "internationalization of higher education is a process of introducing international and intercultural components into the research, educational and administrative components of national higher education institutions and other parties in this process" [2, p.51].

The integration of internationalization processes into the educational activities of modern educational institutions helps to improve the quality of higher education, enables the introduction of educational innovations into the process of professional training and personal development of modern youth, ensures the development of intercultural communication skills and intercultural competence formation.

Education of foreigners and stateless persons, which is one of the priorities of international higher education in Ukraine in modern conditions, is simultaneously associated with the problems of their socio-cultural adaptation and integration into the socio-cultural space of the country, educational and cultural environment of higher education institution, is an important area of the internationalization of higher education. In this regard, there is a need to intensify participation of applicants for higher education in internationalization processes, which is realized, in particular, through the activities of student government, the importance of which in the structure of higher education is enhanced by a student-centered approach to education. For the implementation of such involvement, the Center for Intercultural Communication and Social Integration of Foreign Students has been established at the Student Council of the Kharkiv State Academy of Culture.

The Center aims to form a sustainable socio-cultural basis for the social development of the personality of foreign applicants for higher education, their professional development, which contributes to improving the quality of professional education and social development of an individual. Due to the implementation of joint projects, Ukrainian and foreign applicants for higher education enter intercultural communication, make the dialogue of cultures the reality. The work of the Center is aimed primarily at organizing socio-cultural activities of foreign applicants for higher education, their cooperation with the representatives of Ukrainian society in extracurricular activities.

In the Kharkiv State Academy of Culture, representatives of student self-government bodies, deputy deans responsible for educational work, curators, teachers, library staff, dormitory commandants, medical workers, Ukrainian and foreign graduates are involved in the development of the program of the Center for Intercultural

Communication and Social Integration of Foreign Students, and its implementation. The activities of the Center are coordinated by its chairman, who is a representative of the student government.

The activities of the Center for Intercultural Communication and Social Integration of Foreign Students help to resolve the following socio-pedagogical tasks: improve the educational and cultural environment for self-realization of foreign applicants for higher education; provide them with social protection, social assistance and support in order to overcome the "culture shock", and for their successful social adaptation, social integration and social individualization; creation of social and educational conditions for creative social and cultural cooperation, and therefore to ensure successful education in the chosen specialty.

In accordance with the socio-pedagogical tasks, the program of the Center was developed, which is being implemented in the following areas [1]:

- Implementation of educational activities (along with the employees in structural units responsible for training of foreign students) that promotes social adaptation and integration of foreigners in the educational and cultural environment of higher education, aimed at interaction with the representatives of various services with whom foreign applicants contact in the process of their studies and extracurricular activities, to drag foreign students into social interaction in various spheres of life, enrichment of life experience, assimilation of social information, formation of speech communication skills.

- Organization of the activities to familiarize foreign students with the socio-cultural environment around: guiding tours around the educational institution; acquaintance with the infrastructure of the city; presentation of dormitories and infrastructure around them. Such activities are aimed at adapting foreign students to new socio-cultural conditions, formation of skills needed for interaction with various social institutions, gradual development of social space where a foreigner will have to live for several years, obtaining professional education. The development of knowledge concerning the norms of behavior in the educational and cultural environment of a

higher educational institution, about the personality as a subject of educational and professional activity, providing emotional comfort in the educational and cultural environment of higher education and sociocultural space of Ukraine was facilitated by interactive meetings of Ukrainian and foreign students “We are neighbors in the dormitory”, “Is a dialogue of cultures among young people possible?”, “Sharing experiences”, “It’s interesting to know...”, “Future profession: ways of realization in various countries”; participation in student self-government, volunteer activity; event tours around the city together with Ukrainian students of Kharkiv State Academy of Culture specializing in “Museum and Monument Studies”, “Tourism”; business and role-playing games “My future profession”.

- Organization of cooperation between foreign and Ukrainian students for the implementation of socio-cultural projects and activities aimed at intercultural dialogue and creative interaction. During such cooperation, the academy forms groups including foreign and Ukrainian applicants where students can communicate, being involved in active professional and socio-cultural activities in a non-traditional educational and cultural environment. Such activities help forming productive interpersonal relationships. Brainstorming: “How can we help foreign students succeed?”, “What can surprise Ukrainians: a debate in the kitchen”; “What kinds of Ukrainian art will interest my fellow-countrymen the most?”, “Where will I invite my fellow-countrymen: tourist routes in Ukraine”; socio-pedagogical quest “New Year: different traditions of celebration” aimed at forming positive perception of new socio-personal experience in the educational and cultural environment of a higher educational institution of foreign students as well as their willingness to perform educational and professional tasks properly.

- Carrying out events directed on the attraction of foreigners to Ukrainian national and cultural traditions by means of extracurricular activities, on social integration into the educational and cultural environment of higher education institutions: days (weeks) of Ukrainian culture, trainings, debates, round tables, master classes, excursions, a series of events dedicated to national traditions, cultural

features of the regions of Ukraine. The formation of knowledge about traditions, customs, norms of behavior in Ukrainian culture and society, the development of values, active assimilation of traditions, customs and norms of Ukrainian culture contributed to the lectures-presentations: “Ukrainian folk architecture”, “Plant and animal symbols of Ukrainians”, “Ukrainian embroidery”, “Customs and rites of Ukrainians”, “Charms of Ukrainians”, “Artists of Ukraine”, etc.; extemporaneous lectures: “Ukrainian house”, “Ukrainian traditional dress”, “Secrets of Easter eggs”, “Motanka doll in Ukrainian culture”, “Culture of the peoples of Ukraine”; watching the video film “Ukraine – China: Dialogue of Cultures”.

Foreign students were also acquainted with Ukrainian feature cinema, in particular, they watched and made a detailed analysis of such feature films as “Forest Song. Mavka” (1980, directed by Yu. Ilyenko), “Shadows of Forgotten Ancestors” (1964, directed by S. Parajanov), “Evening on Ivan Kupala” (1968, directed by Yu. Ilyenko) and others. As a result of watching feature films and purposeful systematic work, foreign students should both learn the content of the film, and understand its details, learn to evaluate events, describe the characters and communicative situation presented in the film.

- Carrying out by foreign students of the events directed towards the acquaintance with cultural traditions, customs, literary heritage, theater and cinema of their country: evenings-presentations of foreign students’ native cultures (for example, “Mysterious world of China”, “Unknown Turkey”, “Traditions of the Arab world” etc.); visualized conversations with the use of virtual collages (conducted by foreigners for the representatives of the educational and cultural environment of the academy): “Art of my home country”; exhibitions of creative works of foreign students; organization of cultural and artistic events; presentation of national cuisine; presentation of the educational system of the students’ native country.

During the preparation and holding of such events, value guidelines for intercultural interaction takes place, communicative skills are developed, thus creating the atmosphere of friendliness and creative cooperation. Joint planning and decision-making help to overcome intercultural communication barriers, involve foreigners in student government

that facilitates their own socio-cultural projects and optimizes social individualization in non-traditional educational and cultural environment of higher education.

Thus, the activity of the Center for Intercultural Communication and Social Integration of Foreign Students implemented within the student government allows to involve foreign graduates in a broad socio-cultural context, to implement intercultural communication in various forms and situations of social interaction that positively affects the development of social intelligence, tolerance, interpersonal and intercultural relations, communicative competence of foreign students, i.e. promotes their socialization in the educational and cultural environment of higher education and the success of internationalization in the educational space of modern Ukraine.

References:

1. Білик О. М. Центр міжкультурної комунікації та соціальної інтеграції іноземних студентів як складова освітньо-культурного середовища їх соціалізації. *Наукові записки : Психолого-педагогічні науки* : зб. наук. пр. / Ніжин. держ. ун-т ім. Миколи Гоголя. Ніжин, 2014. № 3. С. 18–25.

2. Мигович І. В. Процес інтернаціоналізації та його вплив на трансформацію національних систем вищої освіти країн Східної Європи кінця ХХ – початку ХХІ століття : монографія. Лисичанськ : ТОВ „ФОКСПРИНТ”, 2020. 628 с.

ДОСВІД АМЕРИКАНСЬКОЇ МОДЕЛІ НАВЧАННЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ МЕТОДАМИ ІЗО-ТЕРАПІЇ

На сучасному етапі становлення та розвитку інклюзивної освіти в Україні, особливо актуальним стає вивчення досвіду організації інклюзії в навчальних системах провідних країн світу та світового педагогічного товариства.

Зазначимо, що давні дослідження в галузі спеціальної освіти та інклюзивних практик мають Сполучені Штати Америки. Особливо якщо ми згадаємо розвиток біхевіоризму початку ХХ століття, напрям у психології, що розглядає поведінку людини як результат впливу довкілля, прикладний аналіз поведінки і дослідження Берреса Фредерика Скінера, постскінеровські теорії, різноманітні технології для тестування дітей з особливими потребами (Essential for Living, ABA, ABLLS-R, AFLS, PEAK), якими сьогодні користуються в інклюзії більшість аналітиків прикладного аналізу поведінки, психологів, тьюторів, викладачів тощо.

З початку ХХ століття в США активізується рух за права людей з особливими потребами, що згодом вплинуло на підходи до роботи в інклюзивному середовищі. Їхнє прагнення до змін у суспільстві базувалося на бажанні забезпечити рівність можливостей. На сьогодні в США існує спеціальний «Закон про навчання осіб з обмеженими можливостями» (Individuals with Disabilities Education Act (IDEA)) [4], суть якого полягає в тому, щоб надати всім дітям-інвалідам безкоштовну та належну державну освіту. Цей законопроект ознаменував початок епохи прав інвалідів та інклюзії в США.

Проте, державна освіта в США упродовж десятків років переживала серйозні проблеми у пристосуванні навчального процесу, навчальних програми для людей з обмеженими можливостями до їхніх потреб.

У результаті наданих освітніх послуг особи з особливими потребами змогли отримати повноцінну освіту, брати участь у повсякденній діяльності у різних спільнотах, вести активне соціальне життя.

Власне термін «inclusion» не згадується у законодавстві США у сфері освіти [1]. Це є практика, яка була створена спеціалістами-педагогами, активістами з інвалідності та батьками дітей з обмеженими можливостями. Інклюзивна та спеціальна освіта, а також підтримка та послуги спеціальної освіти у США розраховані для задоволення потреб усіх бажаючих. Так, у кожному класі державної школи є один або кілька учнів з обмеженими можливостями, а інтенсивність, структура, навчальний план, моніторинг, оцінювання усе пристосоване до їхнього навчання.

Науковці, психологи, поведінкові спеціалісти у рамках інклюзії все частіше звертаються до такої методики, як арт-терапія, що розглядається, як засіб, що дозволяє піклуватися про емоційний стан та психологічне здоров'я дитини та її батьків засобами художньої діяльності.

Як самостійна галузь арт-терапія сформувалася з початком XX століття на стику науки та мистецтва, завдяки англійцю А. Хіллу, який у 1938 році вперше застосував термін «арт-терапія» при описі своєї роботи з хворими.

Приблизно з 1940-х років у США мистецтво починає розглядатися психоаналітиками як терапія. Однією з перших, можемо назвати психотерапевта Маргарет Наумбурх, яка ввела поняття динамічно-орієнтована арт-терапія. У Нью-Йоркському державному психіатричному інституті, де вона працювала, Маргарет Наумбурх проводила експерименти з діагностикою і лікуванням, і довела, що арт-терапевтична практика за допомогою образів сприяє кращому виразу важливих думок і переживань, чим вираз словами.

Дослідниця вважала, що прийоми арт-терапії пов'язані з уявленням про те, що у будь якій людині є здібності до проектування своїх внутрішніх конфліктів у візуальній формі. І коли клієнт у результаті занять образотворчим мистецтвом долає страх і сумніви у малюнках, він вступає у стикання із своїм безсвідомим і розмовляє з ним на символічній мові образів [5]. Пошук особистісних смислів у своїх зображеннях – частина процесу ізо-терапії. Для деяких людей це одна з найпотужніших терапевтичних методик художнього вираження.

Результати роботи Маргарет Наумбурх були описані нею в книзі «Вивчення вільної художньої експресії дітей з порушеннями поведінки як засіб діагностики та лікування» [5]. На думку дослідниці, образотворчі техніки можуть використовуватися психіатром як проєктивний інструмент діагностики.

Інший корифей в американській арт-терапії – Едіт Крамер вважала, що ефект лікувальних можливостей можна досягнути за рахунок власне процесу художньої творчості. Її практика пов'язана з викладанням основ образотворчого мистецтва в Wiltwyck в Нью-Йорке для дітей «з порушеннями». Дослідниця поєднувала художній твір з поняттями трансформації психічної енергії через творчу складову. Е. Крамер вважала, що творчий процес є «загоюючим» фактором в арт-терапії, і що найбільша вигода для людства в цій техніці є досягнення задоволення від створення власного художнього продукту. Роль ізо-терапії і важливість творчого самовираження дозволило їй написати працю «Art Therapist's Third Hand» і проілюструвати сучасні поняття такі як емпатія, співналаштованість і емоційний інтелект [3].

Як інноваційна технологія арт-терапія характеризується комплексом теоретичних, практичних ідей, різноманітним зв'язком із соціальними, психологічними явищами, здатністю до інтеграції та трансформації.

У нашому дослідженні, ми зосередимося на одному методі арт-терапії – ізо-терапії. Терапія образотворчістю, насамперед малюванням, дає можливість виходу внутрішнім конфліктам назовні; допомагає зрозуміти власні почуття та переживання; сприяє підвищенню самооцінки; допомагає у розвитку творчих здібностей.

Ми розглядаємо ізо-терапію як один з важливих методів арт-терапії, що сприяє розвитку дитини, пов'язує між собою такі найважливіші функції як зір, мова, мислення, рухову координацію. Л. Виготський у своїх працях зазначав, що усі види нетрадиційного малювання сприяють підвищенню зорово-моторної координації, корекції дрібні моторики рук тощо [2].

Найчастіше ізо-терапія використовується: для психологічної корекції дітей та дорослих з невротичними, психосоматичними порушеннями; з труднощами у спілкуванні та соціальній адаптації; при внутрішньо-сімейних конфліктах. Застосування ізо-терапії у корекційній роботі з дітьми дозволяє отримати позитивні результати: створюються сприятливі умови для розвитку спілкування замкнених дітей; забезпечується ефективна емоційна стабільність, особливо в дітей із агресивними проявами. Також методами ізо-терапії можна вплинути на усвідомлення дитиною своїх переживань; на розвиток її здатності до саморегуляції, впевненості у собі. Ізо-терапія також використовується при створенні позитивної мотивації, допомагає подолати страхи дітей перед труднощами, допомагає створити ситуацію успіху, а також виховує почуття взаємодопомоги, взаємовиручки, допомагає дітям розвивати фантазію, використовуючи різні кольори, різні матеріали для роботи.

Заняття, пов'язані з мистецтвом, допомагають звільняти творчу енергію, лікують душі та тіла. Зазначимо, що з давних-давен люди намагалися розгадати таємниці впливу живопису та інших видів мистецтв, намагаючись визначити їх роль як у відновленні функцій організму, так і у формуванні духовного світу особистості. Ефективність арт-терапевтичної технології полягає у підвищенні адаптаційних можливостей дітей та їхніх батьків.

Тож, ізо-терапія допомагає зняти нервово-психологічні перевантаження, відновити позитивний емоційно-енергетичний тонус дитини, допомагає впоратися з проблемами, що викликають пограничні емоції, які часто дитина не може вербалізувати, дати вихід творчої енергії. Такі техніки, як малювання на оргсклі, восковий малюнок, пластиліновий живопис, «видування» соломинкою,

монотипія, малювання гумкою, «граттаж», малювання у техніці «набризг» тощо, допомагають дітям з особливими потребами висловлювати свої емоції. У результаті такої роботи вони отримують позитивний, емоційний настрій, відбувається невербальний викид негативних емоцій, знімається тривога; агресія та злість. Техніки ізо-терапії дозволяють розвивати рефлексію своїх думок, почуттів, вчинків, дають можливість на символічному рівні експериментувати з різними почуттями, досліджувати і виражати їх у соціально-прийнятній формі, сприяти творчому самовираженню, розвитку уяви, естетичного досвіду; знижувати стомлюваність, розвивати потенціал особистості та підвищувати групову згуртованість.

Таким чином аналізуючи дослідження американських вчених ми можемо виснувати, що ізо-терапія, як і художня творчість у цілому, допомагає встановити комфортний психологічний контакт, отримати доступ до переживань клієнта, сублімувати його почуття, дати вихід деструктивним тенденціям і отримати зцілюючий ефект від художньої творчості і створення позитивного настрою.

Список використаних джерел:

1. Автюхова, А. А. Обучение детей с особыми образовательными потребностями в США: законодательные и образовательные аспекты. Историко-педагогический журнал, 2, 2019, с. 182 –195.

2. Виготський, Л. С. Розвиток вищих психічних функцій. М.: Просвещение, 1988, 500 с.

3. Крамер, Эдит. Art as Therapy With Children. Пер. с англ. Г. Ниловой, 2-е изд. М.: Генезис, 2021, 330 с.

4. Individuals with Disabilities Education Act (IDEA) Доступно : <https://www.apa.org/advocacy/education/idea#:~:text=The%20Individuals%20with%20Disabilities%20Education,education%2C%20employment%20and%20independent%20living.>

5. Naumburg M., An introduction to art therapy: studies of the «Free» art expression of behavior problem children and adolescents as a means of diagnosis and therapy. New York and London: Teachers College, Columbia University, 1973, 225 p.

УДК 378.4.014.24(477.54)

I. А. Бикова

irina81049@ukr.net

О. А. Коваленко

04.08.1975@hnpri.edu.ua

*Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди,
м. Харків, Україна*

РОЛЬ МІЖКУЛЬТУРНИХ ЦЕНТРІВ У ПІДВИЩЕННІ ЛІНГВОКУЛЬТУРОЗНАВЧОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ФІЛОЛОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

В умовах сучасних глобалізаційних процесів Україна все більш активно налагоджує та розвиває партнерські відносини з багатьма країнами світу в економічній, політичній і науково-культурній сферах. Починаючи з 1991 року, як з метою збереження власної культури, так і задля пізнання культури та самобутності інших народів в Україні почався процес активного створення міських та університетських науково-культурних центрів. Важлива роль у створенні таких міжкультурних осередків у Східній Україні належить одному з флагманів освіти і науки Слобідської України – Харківському національному педагогічному університету імені Г.С.Сковороди. Слід також зауважити, що діяльність вузівських культурних центрів як Слобожанщини, так і України в цілому не знайшла досить обґрунтованого висвітлення в наукових

дослідженнях. Окремі аспекти цієї проблеми знайшли відображення в публікаціях О.П.Гонтар, І.А.Бикової, Ю.В.Малахової та ін.

Мета статі – проаналізувати роль міжкультурних центрів у підвищенні лінгвокультурознавчої компетенції здобувачів вищої освіти філологічних спеціальностей у Харківському національному педагогічному університеті імені Г.С.Сковороди.

Сьогодні в університеті функціонують сім культурних осередків: Український культурний центр, Регіональний центр польської мови, культури і науки і 5 східних культурних центрів: Регіональний центр японської культури і освіти, Іранський культурний центр, Ізраїльський культурний центр, Китайський культурний центр та Турецький культурний центр. Основними функціями центрів є: формування у здобувачів вищої освіти навичок міжкультурної комунікації, міжетнічної взаємодії, організації культурного дозвілля, протидія проявам націоналізму, расизму, дискримінації, створення сприятливих умов для формування дружніх відносин між студентами різних національностей; успішна адаптація та інтеграція іноземних студентів в мовне та соціально-культурне середовище університету, регіону і країні; поширення відповідних знань з лінгвокраїнознавства, сприяння у розвитку технологій іншомовної і лінгвістичної освіти, міжнародного співробітництва, активного застосування іноземних мов у позааудиторній творчій діяльності.

Завдання створених в університеті культурних центрів дуже різноманітні. По-перше, це співпраця з органами державної влади на регіональному і місцевому рівнях, представництвами міжнародних організацій та фондів, неурядовими та громадськими організаціями. Так, культурні центри Сковородинівського університету були створені завдяки активній співпраці: з Посольством Японії – Регіональний центр японської культури і освіти (2000 р.); з Посольством Ісламської Республіки Іран – Іранський культурний центр (2003 р.); з Консульством Ізраїлю та Ізраїльським культурним центром у Харкові – Ізраїльський культурний центр (2010 р.); з Консульством Польської Республіки

у Харкові – Регіональний центр польської мови, культури і науки (2017 р.), з Міжнародним союзом бізнесменів України і Туреччини – Турецький культурний центр (2010 р.); , Посольством Китайської Народної Республіки в Україні – Китайський культурний центр (2016 р.). Керівники Посольств та консульств країн, центри яких створені в університеті, особисто брали участь у їх урочистому відкритті. Так, наприклад, 5 грудня 2000 року на урочисте відкриття першого в Східній Україні Регіонального центру японської культури і освіти, створеного завдяки гранту Всесвітнього японського фонду, прибули радник Посольства Японії в Україні пан Хідіомі Накадзіма та аташе з питань культури Кауро Івасакі.

Велику допомогу в створенні Ізраїльського культурного центру здійснювали другі секретарі Посольства держави Ізраїль в Україні Фріда Галь (2008-2009рр.) та Алекс Кляйман (2010-2011рр). Алекс Кляйм був присутній під час урочистого відкриття Центру у травні 2010 р.

Відкриття Регіонального центру польської мови, культури і науки відбулося 30 листопада 2017 р. за участі Генерального Консула Республіки Польща в Харкові Януша Яблоньського, керівників польських культурних центрів Харкова.

Український культурний центр, відкритий у 2015 році на українському мовно-літературному факультеті імені Г. Квітки-Основ'яненка, дивує кожного відвідувача оберегами, рушниками, посудом із різних куточків України. Ці справжні скарби збиралися викладачами впродовж кількох десятиліть для збереження культурного спадку нашого народу.

Завдяки зв'язкам з Посольствами країн культурні центри отримали велику кількість літератури з різних галузей: економіки, політики, науки, освіти, а також художню та навчальну літературу, сучасну комп'ютерну техніку. Ці культурно-освітні осередки стають у нагоді при проведенні науково-практичних конференцій, наукових семінарів, круглих столів, форумів, дискусій, зустрічей з іноземними науковцями, державними та громадськими діячами тощо. Так,

наприклад, 12 вересня 2019 р. до Турецького культурного центру завітав доц. Гамбурзького і Бременського університетів (Німеччина) доктор Латіф Дурлани, який прочитав студентам і викладачам турецького відділення та нашим гостям з інших факультетів лекцію про розвиток турецької народної музики та її специфічні особливості в порівнянні з західною. Також музикант віртуозно виконав декілька творів на сазі. Пан Латіф підкреслив роль народної музики у вихованні дитини, бо, на його думку, музика є відтворенням духу народу.

16–18 вересня 2019 року Ясунорі Фуджісакі — викладач японської мови, спеціаліст-координатор Японської Фундації, співробітник японського культурного центру у м. Київ на базі нашого Регіонального центру японської культури і освіти провів семінар з методики викладання японської мови та відкрите інтерактивне заняття для студентів 3–4 курсів.

Студенти-іраністи нашого навчального закладу мають можливість відвідувати свято Новруз у Посольстві Ісламської Республіки Іран у Києві.

Досить міцні зв'язки існують з Консульством Держави Ізраїль в Харкові, яке виступає організатором зустрічей з ізраїльськими письменниками, акторами, бізнесменами, науковцями. У культурних центрах на постійній основі проходять лекції, семінари, практичні заняття, тренінги, майстер-класі, брифінги, тематичні форуми, флеш-моби, перегляди відеоматеріалів тощо. Наприклад, 30 вересня 2021 року, у День ушанування видатного поета й філософа Джалаледдіна Румі у Іранському культурному центрі під егідою Посольства Ісламської Республіки Іран для студентів і викладачів відбувся вебінар на тему «Науковий стиль у перській мові та літературі: теоретичні та практичні концепції написання статей».

Слід зазначити, що урізноманітнилися форми роботи зі студентами з відкриттям Регіонального центру польської мови, культури і науки . Під гаслом «Мова через літературне слово (Język przez słowo literackie)» проводяться поетичні вечори, конкурси читців, презентації книг польських

письменників, дні польського кіно. Студенти беруть участь у загальноукраїнському диктанті з польської мови «Japiszę, Typiszesz, Mypiszemy... popolsku».

Студенти, які відвідують центри мають змогу брати участь у всеукраїнських олімпіадах і конкурсах, які проводяться за участю Посольств, а також стажуватися у кращих університетах країн, мову якої вони вивчають, а студенти-китаїсти – навчатися у магістратурі завдяки міждержавним програмам.

Таким чином, культурні центри, які діють при ХНПУ імені Г.С. Сковороди, виступають своєрідними майданчиками для поширення знань про країни, мови яких вивчаються, а також сприяють підвищенню лінгвокультурознавчої компетенції здобувачів вищої освіти філологічних спеціальностей, забезпечуючи засади для їх ефективної інтеграції в культурний і освітній простір країн світу.

Список використаних джерел:

1. Бикова І.А. Сьогодення кафедри східних мов// Сучасні тенденції сходознавства. – Х:ХНПУ імені Г.С.Сковороди, 2012. С.3-6.

2. Гонтарь О.П.Центрі восточной культури и образования в ХНПУ шимени Г.С.Сковороді// Сучасні тенденції сходознавства. – Х:ХНПУ імені Г.С.Сковороди, 2013. С.83-87.

3. Малахова Ю.В. Сходознавство і східні мови у ХНПУ імені Г.С.Сковороди// Сучасні тенденції сходознавства. – Х: ХНПУ імені Г.С.Сковороди, 2014. С.19-22.

*Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди,
м. Харків, Україна*

**КОМПЛЕКСНИЙ ПІДХІД У ПІДГОТОВЦІ
МАЙБУТНІХ ДИЗАЙНЕРІВ У КНР:
НАЦІОНАЛЬНІ ТРАДИЦІЇ
ТА ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ВИКЛАДАННЯ**

У сучасному світі дизайн є одним із найбільш популярних і важливих видів людської діяльності, який охоплює всю сферу життя. Неможна недооцінювати його значення для суспільства, тому що вплив сучасних концепцій і проектів, створених молодими дизайнерами, залишає свій слід у культурі і діє на емоційний і психологічний світ людини.

На початку ХХІ ст. китайське керівництво, розуміючи, що майбутнє країни залежить від людини, її інтелектуального та освітнього потенціалу, актуалізувало проблеми формування як особистісних, так і професійних якостей майбутніх фахівців. Характерною ознакою того, що китайське освітнє суспільство трансформується в якісно нову систему, є поява численних стратегій розвитку: «Стратегія підйому країни засобами науки і освіти», «Стратегія посилення сили держави за рахунок талановитих людей», «Стратегія побудови китайської держави людських ресурсів», «Стратегія культурної держави». Названі стратегії спрямовані на особистість, її освітній ресурс, що сприяє зростанню не тільки внутрішнього потенціалу Китаю, але й посилення

його впливу на світовій арені за рахунок поширення цінностей китайської культури. Своєрідною реакцією на процеси, що відбуваються, стає стратегія розвитку креативності, проєктного та дизайн-мислення, зміст якого визначається вмінням авторів реагувати на виклики сучасності в умовах збереження національної специфіки і процесів модернізації.

Зважаючи на Закон КНР про освіту (全国人民代表大会常务委员会) [1], рекомендації Ради Європи з медіа-освіти (2010) [3], Паризькі рекомендації щодо медіа-освіти [6], настанову МОН України про «Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року» [2], «Стратегію розвитку освіти в Китаї у ХХІ ст.» [4; 5], щодо модернізації освітніх послуг, забезпечення їх якості, створення інноваційного середовища в закладах освіти, підвищення рівня навчально-методичного супроводу щодо підготовки компетентних фахівців вважаємо актуальним розглянути поєднання європейських та національних освітніх підходів щодо підготовки майбутніх дизайнерів у КНР.

Осмислення дизайну як виду візуальної проєктно-художньої діяльності ставить перед педагогами освітніх закладів нові завдання і спонукає їх до пошуку більш ефективних способів професійної підготовки. По суті кожна сфера дизайну – це гіпотеза і практичний експеримент, оскільки за своєю природою дизайн націлений на вирішення естетичної проблеми шляхом втручання. Будь-яке зображення (вивіски, рекламні щити, плакати, довідкові покажчики, знаки та схеми тощо) це візуальний контент, який використовується не тільки в мистецтві, сфері послуг, а й у педагогіці, особливо під час пояснення матеріалу.

Ми знаємо різні дизайнерські школи: українська (передусім Харківська), прибалтійська (Вільнюс), німецькі (Баухгаус, Мюнхен), американські (Лос-Анжелес, Голлівуд) тощо. Усі ці школи керуються своєю оригінальною концепцією дизайну і індивідуальним баченням професійних цілей, завдань,

методів і засобів діяльності, відповідно до яких розробляється система методичного забезпечення навчально-виховного процесу, що залежить багато в чому від традицій вищих закладів освіти, його організаційної структури.

Так як в Китаї дизайн порівняно молодий вид професійної діяльності, ми прийшли до висновку про те, що необхідно як запозичувати інноваційні методи і підходи із зарубіжних систем підготовки дизайнерів так і дотримуватися певних меж у їхньому застосуванні у вітчизняній дизайн-освіті. Зазначимо, що наразі Майкрософт займається модернізацією навчальних програм і впровадженням нового підходу до навчання, проте нам більш імponує певна модель професійної підготовки фахівців української школи дизайну. Наприклад, на відміну від американських дизайнерських освітніх установ, в українських вищих закладах освіти підготовка дизайнерів характеризується універсальністю. Майбутнього фахівця готують до можливості виконувати різні дизайн-функції, (не зациклюючись лише на одній), що відповідає потребам сучасного вітчизняного ринку з дизайну. Така модель підготовки дизайнерів для освітнього простору КНР є більш придатною і дозволяє майбутнім фахівцям легше пристосуватися до вимог сучасного ринку праці. Крім того, ми дотримуємося тієї точки зору, що втрата національної ідентичності може обернутися для нашої країни нав'язуванням чужих західних ідеалів «суспільного споживання», що вже зараз починає відбуватися. У зв'язку з цим особливо важливо в даній історичній ситуації, коли процес глобалізації ще не завершився, ввести цінності національної культури у процес професійної підготовки майбутніх фахівців з дизайну.

Зазначимо, що на початку XX століття відбулося розширення візуальності, завдяки розвитку поліграфії, кіно, фотографії, що стали особливим фундаментом різних форм візуальної культури. У культурі нашого часу все більшу роль відіграє усвідомлення того, що будь-яка людська діяльність подібна до мови, інформації. Твір дизайнера також можна уподібнити до мовлення, висловлювання, а значна частина функціональної

сфери дизайну, де проектуються об'єкти, розрахована для передачі повідомлень. З розквітом епохи комп'ютерних технологій з'явилася електронна шрифтова графіка й першим таким прикладом є цифровий формат PostScript Type I, який був розроблений компанією «Apple» у 1980-х роках для відображення шрифтів на цифрових принтерах і протягом тривалого часу залишався одним з найкращих у своїй галузі.

На сьогодні застосування шрифтів одна з важливих складових під час навчання майбутніх дизайнерів. Бо просування національного дизайну на європейські чи американські ринки ускладнюється через не відповідність сприйняття шрифтової композиції. Зазначимо, що китайська система шрифтів надзвичайно складна. Проте усі китайські шрифти з початку 1990-х встановлені у нас на комп'ютері. З історичного екскурсу, ми знаємо, що «Apple», «Adobe», «Microsoft» та «Google» постачають свої операційні системи китайській шрифтовій компанії «Синотайп», яка їх і випускає. Тож при навчанні графічних дизайнерів у КНР під час проходження шрифтової графіки враховується шрифтова відмінність десятків тисяч ієрогліфів та латиниця і кирилиця, які включають малі та великі літери.

Саме через шрифтову візуальну відмінність, у китайській системі підготовки дизайнерів вітаються акцидентні, мальовані, авторські шрифти, бо давно вже практикується заміна складної писемності на прості малюнки. Модернізації системи дизайн-освіти привела до того, що в навчальному процесі починають використовувати експериментальні технології рендерингу нестандартних китайських веб-шрифтів, такі як Youziku і Justfont.

Тож, своєрідна символічна і синтетична мова дизайну дозволяє відстежити відповідну риторику та стратегію індоктринації у китайській культурі на тлі різних історичних та політичних подій.

Китайські викладачі активно стежать за візуальними трендами у США, Європі та Азії. Дизайнерські спільноти перекладають статті, які з'являються на

Behance, посилаються на роботи зарубіжних дизайнерів і багато в чому прагнуть їм відповідати.

У багатьох методичних розробках китайських викладачів має місце посилення на поточні європейські та американські тренди, наприклад Pantone, який є світовим авторитетом у галузі кольору та цифрових рішень для дизайнерської спільноти. І якщо кольорами в дизайні у 2021 р. є сірий і жовтий за визначенням Pantone, то більшість навчальних розробок проектується саме в цій світовій гамі. Майбутніх дизайнерів вчать, що це сполучення поєднує почуття глибини та вдумливості з оптимістичною обіцянкою сонячного дня (за визначенням директор Інституту кольору Pantone Леатріс Айсман).

Китайські дизайнери також приділяють особливу увагу вибору японської асоціації кольорів Jafca, яка називає ключовим кольором цього року білий (Zero White) і рекомендує використовувати його в поєднанні з блакитним (Fresh Blue), сірим (Insight Grey), рожевим (Delight Pink) і жовтим (Vital Yellow).

Але найулюбленим кольором 2021 вважається традиційний для китайської анімації та рекламної продукції – колір Лічжі (різновид китайської сливи), що вважається хітом сезону. За словами директора Дослідницького інституту кольору Китайської академії мистецтв Сон Цзяньмін – колір лічжі, це колір надії та віри у краще після всіх складнощів року епідемії. Цей колір в анімації, і не тільки, дозволяє зберегти дух китайської культури та відчувати гармонію із собою та навколишнім світом.

Слід зауважити, що мультимедійні технології, у тому числі й анімація дають можливість використовувати новітні комп'ютерні засоби в освітніх цілях практично по всіх спеціальних дисциплінах. Інтернет-технології дають вектор до вивчення багатьох дисциплін та на цій основі здійснити контроль знань.

Тож комплексний підхід у підготовці майбутніх дизайнерів ми вбачаємо у розробці комплексної побудови змісту навчання та його організації на основі проєктних завдань. Дослідження сутності проєктної діяльності призвело до думки про адекватність проектування комплексному підходу до організації

навчання студентів-дизайнерів. Саме він дозволяє розглянути навчальний процес у системі взаємопов'язаних елементів, забезпечити інтеграцію здобутих знань та умінь студентів у єдине професійне поле діяльності, що сприяє формуванню у них цілісного уявлення про майбутню професію.

Дотримання принципів послідовності та безперервності навчання при комплексному підході передбачає диференціацію змісту дизайн-освіти за рівнями навчання. Це зумовлено специфікою змісту навчального матеріалу та дозволяє здійснювати контроль за формуванням професійної компетенції студентів, а не оцінювати їх знання з окремих розділів дисципліни. Підхід передбачає також формування цілей, завдань, умов навчання, технології, що забезпечують певний рівень готовності майбутніх дизайнерів до проектної діяльності.

Можна зробити висновок, що саме комплексний підхід у навчанні майбутніх дизайнерів сприяє глибокому освоєнню базових знань за рахунок їх універсального використання в різних ситуаціях. Цей підхід передбачає певні, організаційні форми (індивідуальні, групові, колективні), із залученням найрізноманітніших засобів навчання: тестів, схем, графіків, креслень, моделей, телекомунікацій тощо. У цьому сенсі можна говорити про технологізацію навчального процесу, спрямовану на реалізацію педагогічних завдань. Посилення комплексного підходу сприяє також інтеграція знань та умінь майбутніх дизайнерів, що сприяє розвитку багатовимірної творчої особистості, яка володіє інтегральним стилем професійного мислення, здатної активно діяти у професійній сфері.

Список використаних джерел:

1. Закон КНР про освіту (中华人民共和国教育法) (2015, Груд. 27). Доступно : http://www.moe.gov.cn/s78/A02/zfs__left/s5911/moe_619/201-512/t20151228_226193.html.
2. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року. (2019, Груд. 21). Доступно: <https://www.president.gov.ua/documents/3442013-15402>.

3. Рада Європи: стандарти медіаплюралізму (2010). Доступно: <https://ms.detector.media/utiski-zhurnalistiv-u-sviti/post/11011/2010-10-14-rada-evropi-standarti-mediaplyuralizmu/>.

4. China's New National Education Plan Aims to Build A Country with Rich Human Resources: http://www.moe.gov.cn/publicfiles/business/htmlfiles/moe/moe_2862/201010/109031.html

5. Education Law of the People's Republic of China as of March 18, 1995: http://www.moe.edu.cn/publicfiles/business/htmlfiles/moe/moe_2803/200905/48457.html

6. Paris Agenda or 12 Recommendations for Media Education (2007). Доступно: <http://www.ifap.ru/pr/2007/070625b.htm>.

ТЕХНОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ НАВЧАННЯ ФІЗИКИ У КОНТЕКСТІ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Процеси інтернаціоналізації вищої освіти України детермінують все ширше впровадження освітніх програм з іноземною мовою навчання, найчастіше – англійською. Окрім іноземної молоді, їх важливими численними споживачами є україномовні студенти, які усвідомлюють важливість відповідних навичок і мають базовий рівень лінгвістичної підготовки.

З 1999 року у Національному авіаційному університеті (НАУ) здійснюється англomовний проєкт по підготовці майбутніх фахівців авіаційної галузі за 15-ма спеціальностями – громадян України та іноземців. Тривалий досвід реалізації таких освітніх програм, за якими всі дисципліни викладаються англійською мовою, дозволив накопичити унікальний емпіричний досвід щодо особливостей викладання і навчання.

Вочевидь, важливою і складною постала проблема формування компетентностей з дисципліни «Фізика», яка є основою якісної техніко-

технологічної підготовки майбутніх інженерів, а саме: у процесі навчання необхідно забезпечити оволодіння навчальним матеріалом з фізики, сформувати навички використання специфічної англomовної фізико-технічної термінології, а також розвивати «м'які навички». Окрім того, вирішення такої проблеми потребує урахування психолого-методичного та лінгводидактичного аспектів, а також застосування принципу потрійного фокусу: навчання предмету, розвиток мовної і самоосвітньої компетентностей [3]. Отже, методика викладання фізики англійською мовою у ЗВО є багатоаспектною проблемою інтернаціоналізації освіти.

Метою проведеного дослідження стало створення методики навчання на основі формування білінгвального контенту [2] з курсу фізики з використанням дієвих засобів ІКТ.

Особливістю запропонованої методики є застосування в ній підходу, окресленого нами як «білінгвальна симетрія» («bilingual symmetry»). Наша методика білінгвальної симетрії ґрунтується на використанні двомовного контенту, який відображається для користувача або одночасно, наприклад, у вигляді симетричних сторінок зошита (*одночасна* білінгвальна симетрія), або по чергово, наприклад, коли текст однією мовою заміщається текстом іншою мовою (*почергова* білінгвальна симетрія).

Одним із зручних інструментів реалізації *одночасної* білінгвальної симетрії є мультимедійна технологія flipbook, основною перевагою якої є зручність формування контенту і приваблива та комфортна для користувача технологічна форма, яка може адаптуватися під особливості різноманітних гаджетів, медіа-можливості, наприклад, імплементація відео, використання в соціальних мережах, інтернет-сторінках тощо.

В мережі наявна значна кількість пропозицій flipbook конструкторів, які нами були розділені на дві групи. До першої з них віднесено програмні засоби, які дозволяють створити навчальний продукт на основі тексту, поданого у форматі pdf, наприклад Flipsnack (<https://www.flipsnack.com/>), Flip Builder (<https://flipbuilder.com/>), 1stFlip (<https://1stflip.com/>) тощо.

Другу групу, на нашу думку, утворюють онлайн-інструменти, придатні для імплементації в текст ще й флеш-анімації та відеоконтенту, як, наприклад, Technomatix. eLearning Solutions (<https://tmx-learning.info/>).

Важливою підставою для добору flipbook конструктора у нашому дослідженні стало опитування вчителів закладів середньої освіти і студентів (43 особи), проведене з використанням Google Forms у лютому-березні 2021 р. за сприяння кафедри фізики Херсонського державного університету. Виявилося, що 80% респондентів знайомі з форматом фліпбук, 75% вважають такий формат подання достатньо зручним у користуванні, 32,5% учасників опитування використовували його на практиці, а у 40% такої нагоди не було, проте вони із задоволенням спробували б це зробити самостійно. Респондентам також було запропоновано ознайомитися з процедурою створення flipbook з використанням інструментарію FlipHTML5 (<https://fliphtml5.com>), Flip Builder (<https://flipbuilder.com>), flipbookPDF.net (<https://www.flipbookpdf.net>), iSpring Flip (<https://www.ispringsolutions.com>) Technomatix.eLearning Solutions (<https://tmx-learning.info>), а також Yumpu (<https://www.yumpu.com/en>), а потім обрати із вказаного переліку найбільш простий і зручний у користуванні ресурс. Таким виявився ресурс flipbookpdf.net (саме його обрали 42 % опитаних), який у подальшому був застосований нами для реалізації одночасної білінгвальної симетрії у поданні навчального матеріалу з фізики.

Особливо цікавою з дидактичної точки зору є наявність в електронних навчальних виданнях анімаційних вставок, які демонструють логіку наукових міркувань. Окрім того, на таких об'єктах навчальний матеріал може бути поданий із застосуванням білінгвальної симетрії з *почерговим* заміщенням мультимедійного контенту, що було використано нами при створенні інтерактивного практикуму з розв'язування задач з механіки. Тут застосовувалось пряме програмування з використанням графічних пакетів растрової (Adobe Photoshop) і векторної (Adobe Flash, Corel Draw) графіки, імітатора 3D графіки Xara 3D.

Використання методики білінгвальної симетрії на основі e-textbook виявилось особливо дієвим у дистанційному і змішаному навчанні (в умовах

COVID-19), коли нагальною постала потреба в організації керованої самоосвітньої діяльності студентів. Проведене нами опитування студентів, які навчалися з використанням flipbook «Фізика. Англо-український лабораторний практикум» [1], показало зростання їх мотивації і впевненості щодо здобування освіти англійською мовою, що може бути пов'язане із педагогічним ефектом, створеним запропонованою методикою і цифровою технологією її реалізації.

Для конструктивної інтернаціоналізації процесу викладання фізики нами також були застосовані технології «перевернутого навчання» («flipped learning») і скаффолдингу («scaffolding») або «згасаючої» допомоги [4]. Практика показала, що ці технології, а також цифрові навчальні посібники, сконструйовані на засадах білінгвальної симетрії, можуть частково використовуватись не тільки в англomовному навчанні, але й в україномовних групах для розширення базових знань і розуміння міжнародної науково-технічної термінології і, крім того, при навчанні іноземних студентів для їх глибшого ознайомлення з місцевою мовою.

Список використаних джерел:

1. Бовтрук А.Г., В'яла А.П. Фізика. Англо-український лабораторний практикум. – К.: Книжкове видавництво НАУ, 2007. – 120 с.
2. Lushchin S.P. Features of the Application of Bilingual Teaching Method for Teaching General Physics Course at the Technical University // *Physics and Mathematics Education: scientific journal*. – 2016. – Issue 2(8). – P. 73-77.
3. Mackey, W. F. (n.d.). The description of bilingualism. *Readings in the Sociology of Language*, 554-584. doi:10.1515/9783110805376.554
4. Walqui A. (2006). Scaffolding Instruction for English Language Learners: A Conceptual Framework. *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*. 9. 159-180. doi:10.1080/13670050608668639.

Наукове видання

Збірник матеріалів

Міжнародного науково-практичного семінару

**ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ:
ЄВРОПЕЙСЬКИЙ КОНТЕКСТ І ВІТЧИЗНЯНІ ПРАКТИКИ**

28–29 жовтня 2021 року

Відповідальність за дотримання вимог
академічної доброчесності несуть автор

Підписано до друку 23.11.2021 р.